

کول سوو

مچلا په گمانگانه گشتی به نه لاین
دهزگای رووشنهویری (شه فق) بلاونه کریه گ

شماره (۷۴) تاب (۲۷۱۰) کوردی (۲۰۱۰) میلادی

کیشهی

کورد فهیلی

و پرکابهری

ناونی لایه نه ییل

سیاسی!

چوار (به وابه) گهی به غذا هویج نه کرد!!

کوردستان عیراق به هه یشت روورژه لات ناوړاس

ژیار سوّمه ری نه نیلام هاته دی

هيمان قهيران
دامه زرانن حكومەت
عیراق وەردەوامە
و ئەوسە پەنج مانگ
وہبان ھەنوژاردنەیل
پەرلەمان عیراق رەی
بوی ك له ۷ ئادار
گوزەشتە ئە نجام گرت
و ولات وە ئاكامەگانی
كەفتە گێژاوی گەورایگ
چوینكە ئی ئاكامەیلە
لایەنیگ سەرکەفتی
گەورا نەخستەو
ك بتویەنی وە تەنیا
حكومەت دامەرزنی،

هەگبە ی مالکی و کرەیل قەرمز هەریم کوردستان

بەرپۆه بەر نووسان

یا هیمان عیراق ئامادە نییە ئەرا جیوه جیکردن بنەمای دیموکراتی وەو شیوه کە لە ولاتەیل رووژناوا پەیرهوی کرپە ی و وەشیوهی ئاشتیانە و ئارامیگ دەسلات ئالشت و ئوولشت کرپە ی؛ چوینکە ھەم مەردم و ھەمیش سیاسیەتمە دارەیل و ھیزەیل و پارتەیل سیاسی لەوہ دنیان و باوهریش دیرن ک دەستووور خوە ی یەکلاکەرە لە گشت بواردگان و لە ماف و ئەرکەگان گشت لایەن و پیکهاتەگان دەولەت و ھویج جیاوازی و فەرق و سنەتیگ نیە لە ناوینی تەمام ئەندامەیل کوومەلگا و گشتیان وە یەك چەوہو نوورنە بیان. وەلی ئەوہگ پەیوہندی وە ئەو سستەم حکومرانی نووہ دیری لە عیراق، ئەوسە ک ھیمان پیکهاتەگانی نەرەسینەسە ئەو ھوناغە ک لە یەکتزی دنیای بوون، و ترس ئەوہ لە دلیان نەود ک ئی لایەنەگە تواید لەسەر ھەساو ئەو لایەنەگە بەشیگ زیاتر بووہید و بخووہید، وە مەعنایگتر ھیمان متمانە لە

لایەنیگە ک کار خوە ی یەکلایە کردیەو چەوہری ئەوہ کەید ک لایەنەیلتر جووریگ لە ریککەفتن پەیا بکەن تا وە شیوهی جدیدیگ دەس بکەنە گفتوگوو ئەرا دامەزرانن حکومەت و کووتایی ھاوردن وە قەیرانە و بگرە ھەول فرەدیگیش دایە وەك ھەمیشە ئی لایەنەیل جیاوہزە لە یەكەو نزیكەو بکەید و تاکە مەرچیشی ئەرا ئی کارە ئەوسە ک گشت لایەنەگان پابەند بوون دەستووور ھەمیشە یی ولات و ریز لە تاییبەتمەندی مللەت کورد بگرن جوور پیکهاتە ی نەتەوہیی گەورا و سەرەکیگ لە ی ولاتە.

نوری مالکی سەرۆک ئنتلاف دەولەت قانون سەردان ھەریم کوردستان کرد و چەوی کەفتە گەورا وەرپرسیارەیل ھەریم کوردستان و لە نوای گشتیان ریزدار مەسعود یارزانی سەرۆک ھەریم و زنجیرە یگ دیدار وە یەكەو سازدان و لە ئاکام ھەلوپست نەگۆز لایەن کوردستانی خریا روی ک جەخت کەید لە بان مافەیل دەستوووری کوردستانی ک لە جیوه جیکردن ماددەیل دەستوووری خوە ی گریدەو جوور ماددە ی ۱۴۰ لە باوہت کەرکووک و ناوچەیل جی ناکووکی و قانون نەفت و غاز و مەسەلە ی بۆند یا عەقەدەیل نەفتی و بودجە ی پشیمەرگە ی کوردستان و ئەنجامگرتن ئامار گشتی لە وەخت خوە ی و پابەند بوین وە سستەم فیدارلی، ئەوہ بیجگە زامان کردن پۆست سەرۆک کۆمار ئەرا کاندیدکریای لایەن کوردستانی ریزدار جەلال تالەبانی و وەرگرتن وەزارەتیگ سەرورە یی سیادی و یانە گشتی وە نویسریاییگ ئمزا بکریەن تا لایەنەیل ترەك وەپی پابەند بوون.

لە میانە ی ئی سەرداینە، نوری مالکی وە شیوہ یگ ئاشکرا ئامازە وە چەن خالیگ کرد ک وە راسی گرتن ئەرا لایەن کوردستانی لەوانە ییش ئەوہ بوی ک دگان نا ئەوہ ک ناوچە ی کەرکووک تویش سیاسەت تەعریب ھاتیە و جەخت کردنی لە بان ئەوہ ک ماددە ی ۱۴۰ ماددە یگ دەستوووریە و راسە ک چەن لایەنیگ توان تەگەرە بخەنە نوای جیوه جیکردنی، وە ریکرتن لە جیوه جیکردن ئامار گشتی لە ی پارێژگا، وەلی ئەو وەلی ئی ئاراستەیلەو نیە و زیاتریش وت ک کەس نیە توایەنی ئی ماددە بووسنی و بایەسە

جیوه جی بکریە ی. لەلای خوە ییو ریزدار مەسعود بارزانی سەرۆک ھەریم وەناو گشت لایەنەیل ئنتلاف فراکسیۆنەیل کوردستانی ئەو ھەلوپستە بتەوتەرەوکرد ک زویتر سەرۆک جەلال تالەبانی ئاراستە ی مالکی کرد ک لایەن کوردستانی ھویج کر فرمزیگ وەرانوہر کاندید کردن مالکی نەیری ئەرا وەرگرتن پۆست سەرۆک وەزیرەیل حکومەت چەو ریکریای عیراق و مالکییش لە باوہت سەردانەگی ئەرا ھەریم و دیدارەگانی وەل لایەن کوردستانی ئەوہ ئاشکرا کرد ھاتنی ئەرا کوردستان لە خاتر وەردەوامی داین وە گفتوگووہیلە وەل سەرۆک ھەریم ئەرا ریککەفتن لە بان میکانیزمە یلیگ ئەرا دامەزرانن حکومەت و ھەمیش لە باوہت جاردا یین بەرە یا جەبە یگ سەرەتایی ک ئنتلاف کوردستانی و دەولەت قانون بوونە بنەرەتەگی و دوایخیش وەل ئەو فراکسیۆنەیلترەو قسە کریەید تا بانە ناو ئی بەرە و لەوانە ییش لیست عیراقیە و ئەو لایەنەیلە ک ھانە ئنتلاف نیشتمانی و ھەز کەن بانە ریز بەرگە.

دیارە ک ئی ھەنگامە یل گرتنە لە لایەن دو ھیز سەرەکی لە ئۆپەراسیۆن سیاسی جموویل خاسیگ خەیدە ناو ئۆپەراسیۆنەگە و ھیلید ئەوانە ک جووریگ لە سسی نیشان دان لە فکری ھاوہی و بەشداریکردن لە حکومەت ئەوانیش بجویلیەن و بەکەفتە ی و لە کاروان ئۆپەراسیۆنەگە نەمینیە جی و وەناست ئەو متمانە بوون ک مەردم جوور دەینیگ خستە ی گەردنیان ئەرا دامەزرانن حکومەتیگ ئامانچە سەرەکیەگی خزمەتکردن ھاوولاتی بوود.

لە ھەمان وەخت ئی جم و جویلە جارگتر ئەوہ ساب ت کرد ک لایەن کوردستانی وەك ھەمیشە بەشیگە لە چارەسەر نەك بەشیگە لە کیشەگەو کوردستان لە گشت وەختیگ شوون دەسوہپی کردنە چ لە خەبات نازاد یخوازی و چ لە قوناغ بینای عیراق نوو وەگوروی ئەو دەستووورە ک ملیۆنەھا ھاوولاتی متمانە وەپی وەخشینە و بویەسە نەخشە ی ریکە ئەرا چارەسەرکردن ھەرگروگرتیگ لە ریکە ی دامەزرانن عیراق فیدارلی و دیموکراسی نوو.

کیشهی کورد فهیلی

و رکابه‌ری ناوینی لایه‌نه‌یل سیاسی!

گول سوو

که‌له‌که‌بوین زولم و زوور ک له هویج وه‌ختیگ سووکه‌و نه‌ویه له ناکام باروومزغ ناسه‌قامگیر له مه‌یدان عیراقی و وردده‌وام بوین له وه‌کارهاوردن سیاست پشتگووش‌خستن له لایه‌ن نه‌و فراکسیونه‌یله ک ده‌س نانه‌سه بان دسلات و ده‌لیل نه‌وه‌یشه نه‌وسه ک زوورمی قانونه‌یل زالمانه هیمان وه‌کارن".

عه‌لی حوسین فهیلی رای خودی له باومت ناراسته‌کردن توومه‌ت دژ وه ئی پارتیگه و نه‌و پارتیگه ناشکرا کرد و وت: "هویج لایه‌نیگ کورد یا شیعه نیه‌هه‌ز نه‌که‌هید سوود له وزه و توانای کورد فهیلی وه‌برگردید نه‌را خاتر به‌رزوه‌وندیه‌یل خودیان له خاتر به‌رزوه‌کردن ده‌سکفت سیاسی و مللی خودیان، چوینکه یه‌ کیشیگه‌ خه‌رجی که‌مه نه‌را سیاستمه‌دارمیل، نه‌گه‌ر هه‌ز بکه‌ن کار له بانی بکه‌ن، وه‌لی شیواز و رپر وه‌یل کارکردن و جوور ره‌فتار له‌ی لایه‌نه‌گه‌ وه‌ل نه‌و لایه‌نه‌گه‌ جیاوازی دیری".

له‌باومت حال و رووزگار دسلات سیاسی له عیراق عه‌لی حوسین فهیلی نه‌وه‌ ناشکرا کرد ک: "حال و رووزگار له‌بان نه‌وه‌ جه‌خت که‌هید ک دسلات سیاسی له عیراق دابه‌شوه‌ بویه وه‌بان رپر وه‌یل نه‌ته‌وه‌یی و تایفه‌گه‌ری وه‌ شیوه‌یگ زیاتر له رپر وه‌یل لیبرالی، له‌ومر نه‌وه‌ دوینمین ک راده‌ی سه‌رکوتکردن و پشتگووش‌خستن زیایه‌ه بویه له هه‌ردوگ ناست نه‌ته‌وه‌یی و تایفه‌یی و له‌ومر نه‌وه‌ دوینمین ک به‌یاکردن چاره‌سه‌ریگ نه‌را کیشیگ فهیلی له سایه‌ی ئی که‌ش و هه‌وا کار ناسانینگ نیه‌ه و بایه‌سه‌ دگان وه‌ وه‌یشه‌ بنه‌مین ک کیشیگ کورد فهیلی نمروو له نه‌وله‌ویات سیاستمه‌دارمیل نیه‌،

له ولاتیگ ناسه‌قام ک گشت لایگ مپنه‌ی شوونپای نارامیگ که‌ن، و کیشه‌گه‌مان فره‌ ته‌په و ده‌یان سال تاریک وه‌بی چیه ک هویج لایه‌نیگ وه‌ ته‌نیا نیه‌تویه‌نی گریه‌کووره‌گانی واز بکه‌ید وه‌ل وهرده‌وامبوین کار کردن وه‌و قانونه‌یل زالمانه ک وه‌ شیوه‌یگ ره‌سمی و ناشکرا زولم له کورد فهیلی کردن".

فهیلی زیاتر وت: "فره‌غه‌له‌ته‌ ک گله‌بیه‌گه‌ بکه‌یمنه‌ بان پارت و که‌سایه‌تیه‌یگ دیاری کریای و بوخت که‌مه‌ترخه‌می ناراسته‌یان بکه‌یمن له وه‌ختیگ گله‌بیه‌گه‌ ها وه‌بان کوومه‌له‌یگ هووکار سیاسی و جوگرافی و تاریخی و دیموگرافی ک نمروو گوزاره‌ش له حال و گوزران کورد فهیلی که‌هید و نه‌گه‌ر نه‌را نمونه‌ پارتیگ فهیلی ۱۰۰٪ پاک بیاشتایمین بیگومان ئی پارتی نه‌تویه‌نستید چاره‌سه‌ر ئی مه‌سه‌له‌ بکردید ک هه‌وه‌جه‌ی ها وه‌ ته‌شریح کردن قانون وه‌ شوونکه‌فتن یا متابعه و پشتگیری حکوومی و ئعلامی وه‌ شیوه‌ی گه‌روایگ له‌سه‌ر هه‌ردوگ ناست ناوخو وهرده‌وه یا داخلی و خارچی".

له باومت نه‌زمون کورد فهیلی له وه‌رگردن پؤست له ده‌وله‌ت، عه‌لی حوسین فهیلی وت: "نه‌زمون دامه‌زرانن چهن که‌سایه‌تیگ له کورد فهیلی وه‌ چه‌و خودمان دپمن و یه‌یشه‌ بیگومان هه‌ق سرووشتیگه‌، وه‌لی کیشه‌گه‌ له‌ی ساله‌یل گوزده‌یشه‌ چاره‌سه‌ریگ نه‌رای په‌یا نه‌وی و نه‌و نه‌زمونیشه‌ داشتیمن ک کلک تومه‌ت نه‌را لایه‌نه‌یگ دیاری کریای دره‌و بکه‌یمن وه‌لی هویج وه‌ گیرمان نه‌که‌فت و له راسی ئیمه‌ له هووکارمیل راسه‌قینه‌ی کارساته‌گه‌مان دویره‌و که‌فتویمن ک نه‌ویش نه‌و سستم سیاسی بوی ک عیراق له‌بانی دامه‌رزیا".

له لای خودیه‌و سه‌تار نه‌وروز به‌ریوه‌به‌ر فه‌رمانگه‌ی ئنسانی له وه‌زارت کووچ و کووچ وه‌بی کریایه‌یل ئویشی: "دویا که‌فتن دامه‌زرانن حکوومه‌ت شوونه‌وار گه‌نیگ داشت له‌بان گشت چینه‌گان کوومه‌لگای عیراقی وه‌لی کورده‌یل فهیلی به‌شیان له زه‌رده‌گه‌ له گشتی زیاتر بوی له‌ومر تاییه‌تمه‌ندی مه‌ینه‌تیه‌گانیان، چوینکه‌ یانه‌ کووچ وه‌پیان کریا و مال و مولکیان زه‌فت کریا و نه‌وه‌ک نه‌وه‌ سابت بکه‌ید ک یانه‌ عیراقیین له لیان بریا، نه‌وه‌ بیجگه‌ زه‌رده‌یل ماددی و مه‌عنویان".

سه‌تار نه‌وروز داوا له هیزه‌یل سیاسی کرد و وت: "ئیمه‌ داوا که‌پمن و ده‌نگمان خه‌یمنه‌ پال ده‌نگ نه‌و چینه‌یلتره‌ک کوومه‌لگای عیراقی له داوا کردن له هیزه‌یل سیاسی هه‌له‌په‌له‌ بکه‌ن له دامه‌زرانن حکوومه‌ت و له هه‌مان وه‌خت داوا له فراکسیونه‌یل سیاسی که‌پمن ک نه‌خش و ده‌ور کورد فهیلی پشتگووش نه‌خن و

هه‌ق به‌شداریکردن له حکوومه‌ت و دام و ده‌زگایه‌یلتره‌ک ده‌وله‌ت به‌نه‌ بیان، هه‌رچه‌نی ک هویج که‌سی له رووله‌یل ئی چینه‌ نه‌ره‌سینه‌سه‌ ژیر گومه‌ز په‌رله‌مان عیراق".

فره‌ له‌و که‌سه‌یله‌ ک له کیشیگ کوومه‌لگای عیراقی دپیه‌که‌و که‌ن، له بان نه‌وه‌ جه‌خت که‌ن ک کورد فهیلی چینینگ عیراقیه و وه‌ل نه‌و باقی نه‌ته‌وه‌ و تایفه‌گان عیراقه‌و به‌شداری کردیه له‌وه‌گ ئی ولاته‌ وه‌چه‌و خودی دپه‌سه‌ی چ له رووژده‌یل رووشن چ و له‌و رووژده‌یل سه‌خت پر له کارسات و واوه‌یله‌ و نه‌و هه‌مه‌که‌ به‌دبه‌ختیه‌ ک رژیمه‌یل دیکتاتوری هاورده‌نی مل ملله‌ت عیراق وه‌ل نه‌و باقی چینه‌گان کیشانه‌ی، ک دویا رژیم و پبستین رژیمیش رژیم دیکتاتوری سه‌دام به‌عسی بوی و کورد فهیلی بوینه‌ قوربانی جه‌نگ و زیندانه‌گانی، و به‌شیگ له‌و فه‌ورسانه‌یل وه‌جه‌مه‌، ک وه‌پانی و دریزی عیراق په‌رش و بلاوه‌و بوی ...

له عیراقیش وه‌ مه‌هانه‌ی ته‌به‌عه‌تبان نه‌را ئیران ده‌رکریان و له تاراوگه‌ و غه‌ریببیش وه‌گووره‌ی نه‌وه‌ وه‌لیانا ره‌فتار کریا ک ته‌به‌عه‌ت عیراقن.. نیمروویش له سایه‌ی نه‌و هه‌یرانه‌یل سیاسی و زوورانه‌یل فراکسیونه‌یل سیاسی له خاتر ده‌ستاین وه‌بان ته‌خت حوکمپرائی و دسلات، مه‌ینه‌تیه‌گانیان دوقاته‌و بویه و زیای کردیه.

ماموستای تاریخ کوردی دکتور عصام کازم فهیلی نه‌وه‌ نه‌رامان ناشکراکرد ک: "نه‌و رکابه‌ری سه‌خته له ناوبه‌ین فراکسیونه‌یل سیاسی هیشته‌یان لا نه‌که‌ن له فره‌ له کیشیگ گرینگ عیراق و له نووای گشتیان که‌یس کورد فهیلی".

له باومت نه‌و پشتگووش‌خستنه ک هیمان کورد فهیلی وه‌ ده‌سیه‌و نالنن عصام فهیلی وت: "هه‌تاهه‌ی

دادگایی کردن سه‌ران رژیم وه‌رین له بان کووچه‌پیکردن و بی شوون نوین کردن هه‌زاران جه‌وان فهیلی، ئی دادگا نه‌ره‌سیه‌ ناست رویدایه‌گه‌ی و نه‌و تاوانه‌ ک دژ وه‌ی چینه‌ نه‌نجام دریا". له باومت نه‌خش و ده‌ور سیاسی کورده‌یل فهیلی له تاریخ عیراق عصام فهیلی نه‌وه‌ ناشکراکرد ک: "هه‌رجی پارت عیراقیه‌، له علمانی و لیبرالی و نه‌ته‌وه‌یی و ئیسلامیه‌ هه‌میشه‌ باس له نه‌خش و ده‌ور کارای کورده‌یل فهیلی که‌ن له تاریخ خه‌بات ئی پارتیه‌یله‌، وه‌لی له

قهیران دامه زران حکومت عراق و برگه‌ی هه‌فتم

گول سوو

عبدالخالق زنگنه

جهمال به‌تیخ

وائل عبدالله‌تییف

ئه‌یاد عه‌لاوی کانید کردن ئه‌را پۆست سه‌رۆک وه‌زیریل چوینکه وه‌باوه‌ر ئیمه‌ عراق هه‌وه‌جه‌ی ها سه‌رکرده‌ی هی‌زداریک ک کارزان و داوان پاك بوود و منیش ئویشم ک ئی پیاوه دووس ئی پۆسته نه‌یری".

له‌لای خوه‌یه‌وه‌ عبدالخالق زنگنه‌ له لیست هاوپه‌یمانی گوردستانی وت: "قه‌یران دامه‌زرانن حکومت عراقی وه‌بی ریککه‌فتن هی‌زه‌یل سیاسی قاپی ئه‌را ده‌سختن هی‌زه‌یل هه‌ریمی و جه‌هانی واز که‌ید".

له‌باوه‌ت مه‌نین عراق له ژیر بار به‌ند هه‌فتم و کاریگه‌ری له‌بان ئاینده‌ی ولات، زنگنه‌ وت: "ئیمه‌ هی‌مان هایمه‌ ژیر ر‌حمه‌ت به‌ند هه‌فتم و نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی و نه‌نجومن ئاساییش و نه‌میکا خوه‌پان به‌شیگن له‌ هاوسه‌نگی سیاسی له‌ ولات، و ئه‌گه‌ر ماوه‌ی دیاریکریای ته‌مام بوی و حکومت دانه‌مه‌رزی، یه‌ معنای ئه‌وه‌سه‌ ک خوه‌مان وه‌ده‌س خوه‌مان چاره‌نویس ولاته‌گه‌ ده‌یمنه‌ ده‌س هی‌زه‌یل هه‌ریمی و نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی و یه‌یشه‌ له‌ به‌رژه‌وه‌ندی ملله‌ت عراق نیه‌وه‌ ره‌سم خاسیگ نشان نییه‌ید ئه‌را هی‌زه‌یل سیاسی و جووریگ له‌ مه‌ویسی له‌لای هاولاتی عراقی دروس که‌ید".

عبدالخالق زنگنه‌ داوا له‌ هی‌زه‌یل سیاسی کرد ک گیان وه‌رپرسیاری داشتون له‌خاتر ئه‌وه‌ ک نه‌یلن ولات بکه‌فیده‌ گیزاوه‌یلیگ ک دویدمانی گهن بوود و چاره‌نویس ملله‌ت و به‌رژه‌وه‌ندیگانی بخه‌نه‌ بان به‌رژه‌وه‌ندی خوه‌یان.

سیاسی بویننه‌وه‌، و دی له‌یه‌ولا بارووه‌زه‌گه‌ وه‌ی جووره‌ ب‌مینیده‌ی وه‌ل حکومتیه‌ کاروهریه‌و بردن یا (تصریف اعمال).

له‌ لای خوه‌یه‌وه‌ جهمال به‌تیخ نوینه‌ر لیست عراقیه‌ وت: "نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی دوای ئه‌وه‌گ راپۆرته‌گه‌ی خوه‌ی ئه‌را نه‌نجومنه‌ ئاسایش به‌رزوه‌ کرد و ئه‌وه‌ له‌تی ئاشکرا کرد ک وه‌سه‌ر ئۆپه‌راسیۆن سیاسی هاتیه‌ له‌ عراق، له‌وانه‌یشه‌، نه‌تویه‌نستن لایه‌نه‌یل سیاسی ک حکومت دامه‌زرنن و له‌ سایه‌ی ئی مه‌ترسیه‌ هی‌مان گشت لایگ پا کوتانه‌سه‌ زه‌ویه‌وه‌ له‌ هه‌لوێست خوه‌پان و نه‌لاجه‌ویش ها ئه‌ورا ک به‌عزی که‌س ته‌نیا یه‌ک کورسی په‌رله‌مانی دیری و تواید بووده‌ سه‌رۆک وه‌زیریل و ئه‌وه‌ که‌سیسه‌ ک ۹۱ کورسی دیری ئی هه‌فه‌ نه‌یری".

به‌تیخ ئه‌وه‌یشه‌ رووشنه‌وه‌ کرد ک: "هاوپه‌یمانی نیشتمانی ئه‌وه‌ ئویشی ک هه‌ق خوه‌یه‌ حکومت دامه‌رزنی، وه‌ل تا ئه‌روو سه‌رنه‌که‌فتیه‌ له‌ ریککه‌فتن له‌بان کانید کریاییگ ئه‌را ئی پۆسته، له‌په‌ریشه‌ پرسیاریگ گرنه‌گ هه‌س ک ئی قه‌یرانه‌ ک ولات گرده‌سه‌وه‌، تاوان کیه‌؟".

به‌تیخ ئه‌وه‌یشه‌ ئاشکرا کرد ک: "لیست عراقیه‌ چی ئه‌را گه‌توگوو کردن وه‌ل گشت لایگا، هه‌تا ئه‌وانه‌یش ک حه‌ز نه‌کردن گه‌توگوو وه‌لایا بکه‌ن، وه‌ل دیاره‌ که‌سه‌یلیگ هه‌س هویر له‌ به‌رژه‌وه‌ندی عراق نیه‌که‌ن چه‌نه‌ ئه‌وه‌ ک هویر له‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌یل خوه‌پان و پارته‌یلیان که‌ن، دیاره‌ ک نه‌ندامه‌یل لیست عراقیه‌ خوه‌پان دکتۆر

ئه‌زمونا ره‌ی بوی له‌ی قوناغه‌ و وت: "گه‌وراترین ئه‌زمون ک ده‌ستووور وه‌پیه‌وه‌ ره‌ی بویه‌ ئی قوناغه‌ بوی وه‌تایبه‌تی دوای هه‌لوژاردنه‌یل وه‌رین هاووه‌خت وه‌ل خودکیشان له‌شکر ئه‌مریکی، و یه‌یشه‌ بووده‌ مایه‌ی نیگه‌رانی لایه‌ن ئه‌مریکی له‌ سه‌سه‌بوین پروژه‌گه‌یان له‌ عراق".

وائل عبدالله‌تییف ئه‌وه‌یشه‌ ئاشکرا کرد ک: "لایه‌ن ئه‌مریکی خوازیار ئه‌وه‌سه‌ ک دلنیا بوود له‌ بارووه‌زع دیمۆکراسی له‌ عراق ک سسی وه‌خوه‌یه‌وه‌ دوینی و وه‌روه‌ دویا چوود، وه‌ل راسیه‌گه‌ی ئه‌وه‌سه‌ ک پروژهی دیمۆکراسی له‌ عراق وه‌ته‌واوه‌تی وسایه‌ و یه‌یشه‌ ری خوه‌ش که‌ید ئه‌را ده‌سختن ئه‌مریکا و نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی له‌ سایه‌ی به‌ند هه‌فتم دوای ئه‌وه‌گ ئۆپه‌راسیۆن سیاسی ره‌سیه‌سه‌ ده‌روازه‌یگ به‌سریای".

وائل عبدالله‌تییف هه‌میش وت: "نه‌ک ته‌نیا به‌ند هه‌فتم کۆنترۆل بارووه‌زع عراق که‌ید، به‌لکوو کار ها له‌ورا ک هی‌زه‌یل سیاسی نه‌تویه‌نستن چاره‌سه‌ریگ ئه‌را قه‌یران

له‌ سایه‌ی ئه‌وه‌ قه‌یران سیاسیه‌ ک عراق نه‌روو له‌تی ژیه‌ید فره‌ له‌ چاودیره‌یل سیاسی و بایه‌خده‌ریل وه‌کاروبار عراق ترس ئه‌وه‌ ها دلیمان ک فراکسیۆنه‌یل سیاسی بچنه‌ ناو تونیل یا نه‌فه‌قیگ به‌سریای له‌ مه‌سه‌له‌ی دامه‌زرانن حکومت و شایه‌ت یه‌یشه‌ پالنه‌یده‌ ولاته‌وه‌ وه‌روه‌ ئه‌وه‌ بچوود ک وه‌شبه‌ی ته‌واویگ بکه‌فیده‌ ژیر چه‌تر نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی و هه‌ق ده‌سختن نه‌ته‌وه‌یی وه‌ناو کاروباری وه‌ریگه‌ی به‌ند هه‌فتم ک له‌ چوارچیوه‌ی بریار نه‌نجومنه‌ن ئاسایش جه‌هانی شماره‌ ۶۷۸ ک له‌ شوون داگیر کردن کوه‌یت له‌ لایه‌ن رژیم وه‌رین له‌ سال ۱۹۹۰ ده‌رچوی.

چاره‌سه‌ر بکه‌ید و ئینجا بایدوه‌ ئه‌را کار کردن وه‌ ده‌ستووور چوینکه‌ تا ئه‌روو هی‌زه‌یل سیاسی زیاتر له‌ هه‌فت مانگ په‌ک ده‌ستووور خسته‌نه‌".

وائل عبدالله‌تییف له‌ بان ئه‌وه‌یشه‌ جه‌خت کرد ک ده‌ستووور عراق وه‌ گه‌وراترین

ئه‌نجامداین هه‌لوژاردنه‌یل پیشه‌خته‌یگ و ئه‌گه‌ر هی‌زه‌یل سیاسی له‌ی کاره‌ سه‌رنه‌که‌فتن ئه‌وسا بایه‌سه‌ حکومت ر‌زگار کردن یا ئنقاز نیشتمانی ک تا ماوه‌ی دیاری کریاییگ ده‌ستووور بووسنید و بایه‌سه‌ ئه‌وه‌ حکومت هه‌رچی کیشه‌ی گیرکریه‌

چاودیره‌یل سیاسی له‌ بان ئه‌وه‌ جه‌خت که‌ن ک نه‌ته‌وه‌یل یه‌گه‌رتی هه‌ق ئه‌وه‌ دیری ک هه‌لوژاردنه‌یل وه‌رین هه‌لوئه‌شید و بانگه‌واز ئه‌را ئه‌وه‌ بکه‌ید ک هه‌لوژاردنه‌یل نوویگ له‌ عراق نه‌نجام بگری له‌ سایه‌ی حکومتیه‌ ر‌زگار کردن یا (ئنقاز) نیشتمانی.

وائل عبدالله‌تییف نوینه‌ر هاوپه‌یمانی نیشتمانی له‌ی باوه‌ته‌وه‌ ئویشی: "هه‌ر هامار کردن یا ته‌عدیلیگ له‌ ده‌ستووور و کارکردن وه‌پی وه‌شبه‌ی ئاشتیانه‌یگ وه‌ په‌رله‌مانا ره‌ی بوود و ئه‌گه‌ر هه‌وه‌جه‌یش وه‌وه‌ داشتیم وه‌ زووور کار وه‌پی کریه‌ید".

وه‌ باوه‌ر وائل عبدالله‌تییف چاره‌سه‌ر کردن قه‌یران دامه‌زرانن حکومت بایه‌سه‌ له‌ په‌رله‌مانه‌و باید و ئه‌وه‌یشه‌ ئاشکرا کرد ک: "چاره‌سه‌ر کردن ئی کیشه‌ بایه‌سه‌ وه‌ریگه‌ی بانگه‌وازکردنیگ باید ئه‌را گریه‌داین نیشتمانیگ په‌رله‌مان و هه‌لوژاردن ده‌سته‌ی سه‌رۆکایه‌تی و بانگه‌وازکردن ئه‌را

دابنریه‌یگ و دلیان وهو جهازه خوشه ك سه‌یاره وه‌پی وشكنن و جار له‌یوا هه‌س هویچ چشتیگ نیه‌كه‌یكه دی، یه‌پیش خودی له خودی سزایگه ئه‌را مه‌ردم به‌غدا یا وه هه‌ر جووریگ بووگ بابه‌سه قه‌بوول بکریه‌یگ.

بیگومان جویر ئه‌وه‌گ گشتمان زانیم له‌وساوه رژیم سهدام رمیاگه، سئ حکومت دامه‌زریاگه ك ئه‌وانه‌پیش حکومت (عه‌لاوی، جه‌عه‌فری، مالکی) وه ئیسه‌پیش نووری دامه‌زرانن حکومت چواره‌میش هانگه و نیه‌زانیم کی بووگه ده‌سلاتار، وه‌لی دوینید چاره‌نویس ملله‌ت هیمن جویر چوار به‌وابه‌گه‌سه و له بارووه‌زع ئه‌منی عراق ئه‌و دلخوشیه نیه‌کریه‌یگه دی ك مه‌ردم متمانیه یه‌کجاری وه‌ریگرن و خه‌یالیان ره‌حه‌ت بووگ. ئمجا مه‌سه‌له‌ی چوار به‌وابه‌گه ئه‌یه چوار حکومته وه‌خوه‌یه‌وه دوینید هیمن بیناز که‌فتنه و ترویسکه‌یگ رووشنایی نه‌که‌فتگه‌سه روخساریان و چاره‌نویس ئه‌وانیش مه‌ندگه‌سه لای ره‌حه‌مت خودا، هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌پیش ئویشیم چوار به‌وابه‌گه‌ی به‌غدا‌پیش هویچ نه‌کرد و سه‌نگ و قورسایی خوه‌یانیش کردنه قوربان کیشمه‌کیش و ناکووکی ناوینی لایه‌نه‌یل و که‌سایه‌تیه‌یل سیاسی، له وه‌ختیگ بابه‌س بوی ئه‌و چوار قاپی سه‌ره‌کیه ده‌ور خاسیگ بیاشتان له مقه‌یه‌تیکردن شاره‌گه و مه‌ردمه‌گه‌ی.

وه‌لی له‌یوا دیاره پایته‌خته گه‌وراگه‌ی عراق (به‌غدا) رووژگار فره‌یگه روی له به‌دبه‌ختی و مالویرانی کردگه و تویه‌نیم بویشیم له دوایی رمیان بته گه‌وراگه‌ی سهدام له نیسان ۲۰۰۲ تا ئیسه هیمن گویرانکاری نیمچه خاسیگیش وه خوه‌یه‌وه نه‌یه و هه‌ر چوار به‌وابه‌گه‌پیش توانای خوه‌یان له‌ده‌سدانه و نیشانه‌ی ده‌روازه وه‌پیانوه نه‌مه‌ندگه، یه‌پیش له وه‌ختیگ عراق تازه هاته وجود گشت کوچه‌و جاده‌یل به‌غدا وه کۆنکریت گریاگه و قه‌ره‌بالغی و کیشه و گرفت فره‌یگ ئه‌را هاوولاتیه‌یل نیشته‌جای شاره‌گه دروس کردگه و ریخ برایی وه‌لیانا نانه‌سه چال.

له‌یوا پرسیار ئه‌وه که‌یم و ئویشیم خاس ئه‌گه‌ر بایگ و ئی هه‌مگه کۆنکریته ك له‌یوا پویل فره‌ی بيشماريگ کریاسه خه‌رجیان ئه‌را دیوار شاره‌گه بویاتاگ هه‌ر له ده‌پشته‌وه خاستر نه‌وی له‌وه‌گ به‌غدا وه‌پی بشیوانان و ئه‌و چوار به‌وابه‌پیشه هه‌ر وه‌ك خوه‌یان قه‌در و چورمه‌تیان بگریاتاگ و له هه‌یه‌بته‌یان که‌مه‌و نه‌ویاتاگ؟ ئایا ئه‌گه‌ر مالده له ده‌پشته‌وه قایم بووگ و قوئل بکریه‌یگ، دز و جه‌رده و پیاوکوش له کووراهه تیه‌نه ناو؟

ئو پرسیاره ئاراسته‌ی هه‌ر وه‌پرسیگ کریه‌یگ له باوه‌ت ئی شار ده‌رینه‌پشت به‌غداوه، هه‌ر ئویشن بارووه‌زع ئه‌منی وه‌ی جووره خاسه بووگ ك له ناوخود شاره‌گه دیوار بکریه‌یگ و خال وشکانن

ج. عه‌لی مه‌ری

(پاکسازیکردن کلتوری له عراق) سیمایگ ته‌واو ناسیونالیست عه‌ره‌بی وه‌پیه‌وه دیاره، وه‌لی دروسی ئه‌و کتاوه ها له‌وه ك دوباره راسی ئامانج و خواست ولایه‌ته‌یل یه‌کگرتگ خه‌یگه روی له‌باوه‌ت داگیرکردن عراق و رمانن ژیرخان به‌ره‌تی و نه‌هیشتن تاریخ شارستانی ولاتیگ ك خزمه‌ت گه‌ورایگ ره‌سانه ئنسانیه‌ت. ئمجا ئه‌و وخته تویه‌نریا ئه‌را رژیمیگ ناپه‌سه‌ن و سته‌مکار وه‌ك رژیم به‌عس، دامه‌زریاگه‌یل سه‌ربازی و دام و ده‌زگایه‌یل ئه‌منی و هه‌والگریه‌یل خاپوور بگردیاتان و که‌سایه‌تیه‌یل بالای ئه‌و ده‌سلاته ریشه‌کیش بکریاتان، وه‌لی (پاکسازیکردن کلتوری) ملله‌تیگ و رمانن و کاولکردن ئه‌و دامه‌زریاگه‌یل خزمه‌تگواریه ك سیمایگ کومه‌لگای مه‌ده‌نی نیشاندیان، پرسیاریه‌گه و شیه‌وه‌کردن فره‌یگ توایگ.

۸۴٪ دامه‌زریاگه‌یل خوه‌ندن بالاو دزین (تلمود) یگ عومر ۴۰۰ سال له شار موسل و ده‌سگرتن له بان ئه‌رشیف حزب به‌عس و ئه‌رشیف یه‌هوودیه‌یل عراق و جیوازکردن یان ئه‌را ولاته‌یل یه‌کگرتگ و سزانن و شیوانن ۶۰٪ ئه‌رشیف عوسمانی - هاشمی تایبه‌ت وه‌عراق، گشت ئه‌یانه پیلانیگ نه‌خشه‌دانریاگ بویه‌و له‌ئه‌نجام که‌مه‌تر خه‌میه‌وه ئه‌ویه. وه‌ل ئه‌وه‌پیشا کتاوه‌گه باس له‌وه‌پیش کردگه، ك تیرۆرکردن ۴۰۰ که‌سایه‌تی ئه‌کادیمی وه‌بی ئه‌وه ك بکوشه‌یلپان ده‌سگیر بکه‌ن وه‌ل کووچکردن نزیکه‌ی ۲۵۰۰ زانا ئه‌را ده‌پشت ولات و کووچکردن زوورم فره‌ی جین ناویراس ك کرکهری پشت کوومه‌لگای عراقی دروس کردیان، هه‌ولپگ تر بوی له خاتر شیوانن پیکه‌اته‌ی به‌ره‌تی دروسکردنه‌وه‌ی ده‌وله‌تیگ نموونه‌یی له ئاینده. ئمجا هه‌رچه‌نی

شایه‌ت ولایه‌ته‌یل یه‌کگرتگ له‌باوه‌ت مه‌ردمان فره‌یگ لای نیمه، دادره‌س بووگ وه‌گوره‌ی ئه‌وه ك عراق له چنگ دره‌نده‌ترین دیکتاتور رزگار کرد و قوناغیگ تازه له عراق په‌یاکرد، وه‌لی ئه‌وه‌نه ك نیمه له‌و رویه‌وه خوه‌مان جه‌وبه‌س که‌یم و ئه‌مریکا وه‌ك نموونه‌یگ بالا ته‌ماشاکه‌یم، شایه‌ت خود ئه‌مریکا ئه‌وه‌نه نه‌چنه ته‌نگ په‌رده‌پووشکردن ئه‌و راسیه‌وه ك نیمه وه‌و جووره باسی که‌یم. بیجگه ئه‌وه ك له‌و قوناغه ئه‌تواس رژیم سهدام برمینگ، ولایه‌ته‌یل یه‌کگرتگ له‌جه‌نگ یه‌کم که‌نداو یا خه‌لیج و له‌ری قه‌سف ئاسمانیه‌وه، گشت ژیرخان ئابووری عراق رمان و ئه‌گه‌ر وه‌قه‌سه‌ی شاره‌زایه‌یل بووگ ئه‌وه واشنتون وه‌شپوه‌یگ خواستیگ هه‌ولداگه عراق بووه‌یگه‌وه ئه‌را وه‌ر جه کوومه‌لگای پیشه‌سازی. کتاو (پاکسازیکردن کلتوری له عراق) ك چاپ له‌ندن - نیویۆرکه‌و پیکه‌اتگه له (۲۰۰) لاپه‌ره، باس له‌قوناغ دویم جه‌نگ ئه‌مریکا کردگه وه‌گوره‌ی ئه‌وه‌ك ئه‌و جه‌نگه بازداینیگ جوورایه‌تی بویه له سیاسه‌ت خوه‌رئاوا له ناوچه‌گه و له‌وه‌ر خاتر تالانکردن و سزانن و کاولکردن دامه‌زریاگه‌یل کلتوری و زانستی. ئمجا کتاوه‌گه ئشاره‌ت وه ئه‌وه داگه ك دزین و تالانکردن (۱۵) هه‌زار پارچه‌ی نرخدار تاریخی له مؤزه‌خانه یا مه‌تخه‌ف نیشتمانی عراق و دزین زوورم پارچه‌یل تاریخی له (۱۲) هه‌زار جیگه‌ی شوونه‌وار ولات و سزانن و کاولکردن

پاکسازیکردن کلتوری له عراق

لدریس جه‌بار

شار به‌غدا‌ی پایته‌خت
هه‌ر له زویه‌وه چوار قاپی
دیریگ وه‌ناو به‌وابه‌ی خوه‌یان
وه‌نه‌نی (شمالی، جنوبی،
شه‌رقی، غه‌ربی)، ئمجا گشت
ریه‌یل سه‌ره‌کی پارێزگایه‌یل
به‌سیه‌یگه ئی چوار قاپیه‌وه
ئه‌را هاتنه‌ناو شار به‌غدا، ك
بیجگه ئی به‌وابه‌یله قه‌یه‌غه
بوی که‌سیگ وه شوونیگ ترا
بایگه ناو،

زورورمان ئەو هه لهه ویرمان و دختەیلیگ بوی وهی عیراقه وتیان (عیراق خهیر) و لهگشت ولاتیگ زیاتر پویلهگهی رهواج بوی، خوهندکارهیل له وهختیگ وهمه بهس خوهنستن روی کردیانه هه ولاتیگ لهی گووشه زهویه له چهو خوهندکارهیل تر بیگانه پاشا بوین، چوینکه پویل عیراق قییمت داشت و خاسترین خوهشگوزرانی وهپیه وه کردیان، نهک جویر نیسه هویج قهدر و قییمه تیگی نهمه ندگه و هویج بهرکه تیگ له تی نیه. له لایگ تریشه وه ئی عیراقه هه رچه نی زولم و ستم و کاره سات له تی نه وریاگه و هه میسه حکومه تهیل یهک له شوون یهک پهیره وه فرمانده وایه تی و دهسلاتیان وهگورهی شهرع و دهستور و هه ق خودا نه کردنه و زولم و زور فرهیگ له مللهت کریاگه و هه یه کیگ له لیان ته واکه ره نه واکه تی تر بویه، وهی وه نه وپیه وه ئی عیراقه نه رسیه نه وهک جویر نیسه خریسه ناو لیست ترسناکترین ولاتهیل جهانه وه له روی نه من و ناسایشه وه، چوینکه چه ن ولاتیگ له جهانه دهسنیشان کریاگه جویر (نهنگولا، کولومبیا) و عیراقیش یه کیگه له ترسناکترین ولاتهیل نه را ژیان وه سه ربردن. نهجا له برا وهه ناسه ی داخدار و قویلیگه وه ئویشیم : ئایا ولاتیگ ک خوهیان وه ته نی نه و سا وه پی وتیان (ولات ناشتی و خاک سیه ی پر بهرکهت و زهوی په یغه مبه ر) هیل، نه رچه بایه سه ناوی بچوگه ناو لیست ترسناکترین و خه ته ترین ولاتهیل دونیا و تاکه ی جهنگ و کاولکاری و گوشت و گوشتار و خوینریشان لهی

نه وریه یگ؟ یهیش جو واده گه ی پاک و ناشکراس، چوینکه نه وهک تا ئیسه حوکم ئی ولاته کردگه سیاست گونجیاگ و سهرکه فتگ نه یاشتگه و بگر خوهیشی سه بهب ناکووکیه یل فرهیگ بویه و نه زانستگه رووژیگ تیه یگ نه خوهی به خته وه ره بووگ و نه ییش هیلیگ مللهت ری خوهیان بزنان، دی وهی جووره ئی مللهت سته مدیده خسته ناو قه یریگ هویر و باوهر جوورا جوور و ناچار بیدهنگی و چهوسیان کریان.

ئهگه ر بایمنه بان باسکردن مه سه له ی سه قامگیری عیراق، نه وه بیگومان وهگوره ی بارووه زع نیسه ک مللهت وه ترس و له رز فرهیگه وه له تی ژیهن، مه حاله له ناینده ی نزیک یگ گشت چشتیگ له تی چاره سه ر بووگ و نه من و ناسایش له تی بهر قه رار بووگ، له وهر نه وه تا ئیسه ییش هیمان دهنگ ته قینه وه و کیشمه کیش و ناکووکی حزبه یل و مه سه له ی دکتاتوریهت و شو قینه یهت له تی نه وریاگه و هیمان هه ر مللهت چه وه ری ده روزه ی رده مه تیگن ک له خودا وه واز بووگ و ئومید وه حزبه یل نه یرن، چوینکه له بنه رته وه ئی ولاته ک دلیان نه رای ژان نه کردگه، تویه م غه در و خیانهت له تی کالینه و نه وه سه نیسه بهرگه ی رسیه حکومهت تازه دیموکراتیه گه ییش ک ساله یل فرهیگه چه وه ری کریه یگ و چه یف نه را عیراق ک له یوا وه پی هات مه ردم ولاته یل تر سل بکه ن له ی و رخیان بچووگ له وهختیگ ناویشی بزنه فن.

حیف نه را عیراق

سهر به ست جه مان

دبلۆماسی هه ریم کوردستان تا چه نیگ کاریگه ره؟

دلشاد نامیق

ک چه نیگ کیشه و گرفت ناوده وه له تی له شوونی بوی. بیگومان له برا بایه سه نه وه له وه رچه و بگریم ک نه و رویداگه یل نه و سا جیاوازن له وهک نه و رو رویدا نه. نه و رو بیجگه ئی گوپریانه ک هاته بان گه وراهیزه یل، هه ریم کوردستان له روی دهستوریه وه نه وه سه وه زعیگ قانونی جیگر دیریگ له بان ئاست ناوخوه یی عیراق و گشت دام و ده زگایه یلیشی شهرعی و دهستوریین. هه ر ولاتیگ په یوه ندی دبلۆماسی وه ل عیراق فیدرالا بووه سیگ و دگان وه شهرعیهت دهسلات فه رمانده وای عیراقا ناویگ، نه وه راسه وخۆ یا ناراسه وخۆ دگان وه دهسلاته یل کوردستانیشا ناگه و نه و رو یا سوو په یوه ندی وه ل ئی هه ریمیشا دامه زرنیگ و په ره وه پی ده یگ. له روی هووکار ناوخوه ییشه وه هه ریم کوردستان نارام و سه قامگیره و ژینگه ی گونجیاگیگه نه را وه به رهاوردن بیگانه یی، له وهر نه وه گشت دوایه فتنیگ نه و ولاته یله له و ژینگه ی گونجیاگه بووگه مایه ی دویره وخستیان، نهجا ته نیا دهرهت هه ر ولاتیگ نه را په یوه ندی کردن و نه فکردن له وه به رهاوردن سه رمایه له کوردستان، قه بوولکردن دهسلات سیاسی هه ریم کوردستانه جویر نه وهک نیسه و جووود دیریگ. بیگومان نه و رو کورد له و وه زع و حالته دهرچه ک فه رمان له بان بکریه یگ و له بان ئاست ناوده وه له تی یا ناوچه یی ده ور وه پی نه دریه یگ، یا ریکه فتن ناشکرایگ بکریه یگ دژ وه نه زموون و قه وارمگه ی، به لکوو نیسه کورد خوهی وهک لایه نیگ له گه مه یل سیاسی و دبلۆماسی پرس وه پی کریه یگ و ده ور خاسیگ دیریگ، یه ییش وه ناشکرا هس وه پی کریه یگ، وه ل ئایا تاچه نیگ سهرکه فیگ و چه نیگ پیشکه فتن وه خوه یه وه دوینیگ و تویه نیگ مقه بهت پایه ی خوهی بووگ؟ بیگومان یه ییش به سیاسی راده ی ته بایی ناوخوه یی و یه گرتگی قسه ی هه ریم کوردستانه وه وه گشتی و له ئاست مه سه له یل چاره نو یساز وه تا یبهت.

را ده ی هیزداری هه ر ولاتیگ و کاریگه ری له بان بپریاره یل ناوده وه له تی و ناوچه یی، که فیگه بان ئاست و را ده ی په یوه ندی نه و ولاته وه ل ولاته یل تر ناوچه گه وه هه لکردنی وه ل نه ته وه یل ترا، وه ل نه وه یشا شیوه ی هاوکاریکردنی وه ل ریکخریاگیل ناوده وه له تی و ناوچه یی ک وهگوره ی بته وی نه و په یوه ندیه یله هه ر ولاتیگ پایه ی بته ویگ نه را خوهی تیه ریگه دهس و ره سیگه ئاستیگ ک مه حاله وه ناسانی له هویج بپریاریگ فه رامووش بکریه یگ. بیگومان ولاته یلیش له ری دبلۆماسی بته و و گشتلایه نه وه تویه نن ئی سه نگ و فورساییه بارنه دهس و په یوه ندیه یلیان فراوانه و بکه ن و شماره ی دوو سه یلیان زیایه و بکه ن، وه مه رجیگ نه و دبلۆماسیه له بان بنه مای له وه رچه و گرتن به رزه وه ندی هاویه ش و حورمه تناین له وه رانه و ده زرنیگ. له نه ریت تازه و هاوچه رخ ناوده وه له تی نه وهک ده ور دیریگ له دبلۆماسی ته نیا ده وه ته یل نین، به لکوو شان وه شان ده وه ته یل چه ن کهس و چه ن وازیزانیگ تر هه ن ک له بان مه یدان ناوده وه له تی وه و کاره هه لسن و جویر هه ریمه یل وه جه هانی بویه یل و ریکخریاگیل ناوده وه له تی و ناوچه یی و کۆمپانیا یه یل مه رزپر ک ده ور بته ویگ دیرن له په یوه ندیه یل ناوده وه له تی. کورد له تاریخ خوهی فره جار بویه سه قوربانی هه وه یل دبلۆماسی دوشمنه یل و ناحه زه یل خوهی، ک هه ر وهختیگ نه تویه نستوین له ری هیزه وه جموویل رزگاریخواز کورد سه رکوت بکه ن یا کریه و بکه ن، نه وه له ری دبلۆماسی و گه له کوومه ی ناوده وه له تیه وه فشار نه رای دروس کردنه و شکست وه پی هاوردنه، ک فره جاریش کاره سات له ل که فته گه سه وه، وه ل نه وه یشا فره وده اخه وه به عزه وهختیگیش ده وه ته یل گه وراهی ز له ی ناونیه له دژ کورد ده ور داشتنه، نه را نموونه : په یماننامه ی شووم جه زایر ک نه را سه رکوتکردن و نه هیشتن شوورش نه یلوول نه نجام دریا و ناشکراس

بریارگ سیاسی کهیس کورد هیل فهیلی په کلاوه کهید

گول سوو

حهمدیه نه جهف

فائزه باباخان

تیشه نه یهن له ریشه دان

ناراس جهواد

کهسه یلیگن ک وژدانیان دایمه جوور جامه کیگ هاله وهر چهویان یا ترس له ههقیقت، نایلیده یان له ناو جامه ک وژدانیان خوه یان وهدی بکه، له وهر نه وگ جامه ک، تنهیا چشتیگه ک وهل نئسان ساف و سایقه و هویچ وختیگ و وه هویچ قیمة تیگ نامادنیه دروو و ملانا بیهید، نایا کهسه یلیگن ک باوهر وهوشه ی هه ق دیرن یا نهرا ئی وشه پشه سنوور تایبته دانانته نه گهر نهو سنوور بهوژنی و نهانه ق له قه له می بیهن، نایا کهسه یلیگن ک کورد فهیلی جوور ریشگ ملله ته گیان ناو له ی بهن، یا ریشگ کورد وه کار تیگ زانن ک ههر وخت وه کاریان باید گشت کهسیانیم و نه گهریش وه جوورهنه و،

تاریخ ته نیا سه رجاوه یگه ک هویچ وخت حاشا له کورد فهیلی نه کردگه و شایه تی له بان نه ودهید ک کورد هیل فهیلی ریشگ ملله ت کوردن، وهل له وهر مه مه ره یل جیاوازیگ فره کهس ههن ک دگان وهی راسیا نانهن و له هه مان وختیش کهسه یلیگ ههن ک خاون وژدانیه یل زینگن و نهی راسیه قه بوول دیرن. وهل لهیره نه وگرنگه ک نهوانه گ هه میسه و وهردهوام باس له کورد بوین یا نهوین کورد فهیلی کهن کین...؟! نایا کهسه یلیگن ک باوهر وه میژوو ملله ته گیان دیرن؟! یا تا نه وره باوهر وه میژوو کورد دیرن ک وهل نهف و بهرژه ونه ندیه یلیان بگونجیهی!!!

له لای خوه یه و حهمدیه نه جهف بریکار یا وهکیل وهزیر کووچه ره یل و کووچه پیکریا یه یل نهوه ناشکرکرد ک : " ئی دادگا تنهیا په یمانه یا معیار نیه نهرا هاوردنه وهی هه ق هیل کورد هیل فهیلی، و قهیر فره یگ گیر و گرفت و کیشه ههس ری له وه گردنه ک کورد فهیلی هه ق خوهی بسینیده و ئیمه هه وچه مان ها له چه پکیگ قانون و کار ده زگاپانه ک تویه نید ئی گیر و گرفت و کیشه یله لاوهد تا یانه بانه و نهرا هاوردنه یل له عیراق". له باوخت هه لوئیست حکوومهت له کهیس کورد فهیلی حهمدیه نه جهف وت : " ئیمه وهل سه روکاپه تی وهزیره یل نهوه دایمه نه یه کا ک ده ولت خوهی لایه نیگ وهرانه ره له کهیس کورد هیل فهیلی و ئیمه یس هیمان چه وهری که یمن حکوومهت مه رکه زی بریارگ دهر بکهید وه هه لوه شانن و لاوردن نهو بریاره یله ک له سه رده م رژیم وهرین وهرگرینه و دهق له بان نهوه بکهید ک

بسیننه و هیمان له دهس مه سه له ی هاوولاتی (مواتنه) ی ناته و او یگ نالتن و گرنگترین ده لیلیش نه و سه ک هیمان ناهمیکریانه له وهرگرتن په یل سه ربازی بالایگ یا کارکردنیان جوور ته یاره چی له هیز ناسمانی سه ربازی". باباخان زیتره کیش وت: " دادگا و قازیه یل نیه تویه نن نئساف کورد فهیلی بکهن و هه قیان بسینن له سایه ی نهوین قانونه یلیگ ک ری پاکه و بکهن نهرا نه وگ ئی چینه هه ق خوه یان بسینن". له باوخت مه عنای هاوولاتی راسه قینه خاتوو فائزه باباخان وت : " هاوولاتی راسه قینه تنهیا جیوه چی کردن نه رکه یل سه رشان نیه وهل له هه قه یلیش نه بایهت ناهمی بکریه ن و کورد هیل فهیلی هیمان هه قه یل خوه یان نه سه نده سه و داواکاریه یلیان جیوه چی نه کریاس تا دوباره بوونه هاوولاتی عیراقی ک هه م هه ق دیری و هه م نه رکیش ها وه سه رشانی".

گشت هه قه یل هاوولاتی باریه پیده وه نهرا ئی چینه و له وانه یس مال و مولکه یلیان و هه قه یل مه عنه و ییان". له لای خوه یه و عبد القادر الحمدانی داواکار گشتی کهیس کورد هیل فهیلی نهوه ناشکرکرد ک : " داواکاری گشتی لیسته گی خوهی پیشکش کهید و دیواخریش لیست شکانکه ره یل وه هه ق شه خسی پیشکش کریهید و ئینجا لیسته یل دیفاع کردن له توومه تبار هیل". له باوخت دیارترین توومه تبار هیل لهی کهیسه الحمدانی وت: " توومه تبار هیل سه ره کی لهی کهیسه هه ریه ک له یانه ن : سه باوای نراهیم و وه تیان نراهیم و سه عدون شاکر و تارق عه زیز و شماره ی توومه تبار هیل ۱۶ توومه تبارن".

نیه وود جویله بکه ی، چوینکه ناخواری چه وپووشی له رهنج و زه حه مت نهی هه مگه ی سالبه کی، له وهر نه وگ دلی وه نه و خه شه ک رهنج چه نای چه ن سالی و مزایا نه جیه و داره گی بهر گردیه و ئیسه یس نامادس وهل گشت نهو فشار خاکه ک دریا سه ملیا و نهو هه مگه ی زه خم ساریژنه کریاگه ک هاله جه سه ی و نهو هه مگه ی تیگیه ک لیوی شق و شق و زووانی هه که و کردیه، ههر خوهی بکه یده قوربانی نهرا نه وگ داره گی هه میسه پر سه مه ر بوود. وهل بیلا نهی راسیه بزانیم سه بریش هه رچه ئی فره بوود، رووژیک و سه سه ر تیه ی و بیلا دی له یه زیتر تیشه له ریشه ی خوه مان نه یهیم...!

تیشگه یلیان وهزووان تیژ کهن و وهشکیه نه ریشگ دار کورد ک چه نای چه ن ساله خوهی بر دیه سه قویلا یی خاک تا ئی داره له شوین خوهی جویله نه که ی و رووژ وهر وروژ وهر و کسه که شی ناسمان سه ری بهر زه و بکه ی، فرن نهو کهسه یلیگ تیشگ ودهس نیه که فه نه گیان نهی ریشگ قایمه، وهل وهداخه و، نهوانیش تا ئیسه دهس نه ورنه توووزیگ ناو بکه نه پای ئی داره تا ریشگه گی وشکه و نهود و میز و توانای خوهی له دهس نه یه یه ی. نهی رووژ هیله ریشگ کورد (کورد فهیلی)، وه تیشگه یل تیژ فره کهس زه خمدار نه کریه ی و هاوار بیده نگیی گووش دنیا کهر کردگه، وهل هیمان ههر له شوون خوهی جویله نه کردیه و رازیش

کوردستان عیراق.. به‌ه‌ه‌یشت رووژه‌لات ناوړاس

جهیمی نیم فلابی

کوردستان، ک هه‌ریم له تون و تیژی مقه‌یه‌تی کریاگه و حیوازی فره‌یگ دیریگ وهل عیراقا لهی رویه‌وه. وهرپرسه‌یل کورد ناشرای نه‌وه کردن ک تیژیست بیگانه وهرده‌وام هه‌ول نه‌وه دهن دزه بکه‌نه ناو خاک هه‌ریمه‌وه، وهل خه‌لک کوردستان هوشیاره له‌هه‌ر گومانینگ و یه‌کسه‌ر خه‌وه‌ر دهنه ده‌سلات هه‌ریم کوردستان. یه‌یش له وه‌ختیگ دوینیم وه‌سه‌به‌ب ناسه‌فامگیری نه‌منی له به‌شه‌یل تر عیراق سه‌رمایه‌گوزاره‌یل نه‌مریکی و ئوروی نیه‌تویه‌نن بانه عیراق و کار سه‌رمایه‌گوزاری نه‌نجام بیهن، وه‌چه‌واشه‌ی هه‌ریم ک دوینیم وه‌به‌رهاوه‌ر فره‌یگ تورکی و ئیرانی و سووری و خه‌لیجی روی کردنه‌سه هه‌ریم کوردستان و شوورش بنیاتناین به‌ریا کردنه‌و روی بکه‌یده هه‌ر شوونینگ له کوردستان دوینید ماله‌یل و چشته‌یل تازه دروس کریه‌یگ، وهل نه‌وه‌یشا ته‌یاره‌خانه ناوده‌وله‌تیه تازه‌گه‌ی هه‌ولیر ک له‌بان ئه‌رک حکوومه‌ت هه‌ریم کوردستان جی وه‌جی کریاگه وه په‌نجم گه‌وراترین ته‌یاره‌خانه‌ی جه‌هان شماریه‌یگ و فره‌ترین شماره‌ی ته‌یاره‌و گه‌شتیار گریگه خوه‌ی. بیجگه نه‌وه‌یش پشتگیرکردن له وجود هیز زیاتر نه‌مریکا له هه‌ریم کوردستان پشتگیری وهرفراوان مه‌رده‌مه و له‌هه‌مان وه‌خت خه‌ندکاره‌یلش داوای نه‌وه کهن قاعیده‌یگ ۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ سه‌ریازی له هه‌ریم کوردستان جیگیر بکریه‌یگ و کورد نیگه‌رانه له پلان خودکیشانه‌وه‌ی نه‌مریکا له سال ناینده، چوینکه وهرده‌وامی ناسه‌فامگیری له به‌غدا دویر نیه بووگه تون و تیژی له ناوچه‌گه و لهو ناوچه‌یله ک په‌یوه‌سن وه ماده‌ی ۱۴۰ ده‌ستوره‌وه و تا ئیسه چاره‌سه‌ریگ ئه‌رایان نه‌کریاگه وه‌تایبه‌ت له خه‌ت سه‌وز ناوونی هه‌ریم کوردستان و حکوومه‌ت عیراق له شار که‌رکوک. شایه‌ت رووژیگیش بایگ خوه‌شی ئه‌را عیراقیش بایگه‌وه و له هه‌مان وه‌خت کوردستانیش بووگه به‌ه‌ه‌یشتیگ ئه‌را نه‌مریکا ک دووس خاس خوه‌ی له‌تی بوینیگه‌وه له رووژه‌لات ناوړاس.

تا کووتایی نه‌وه‌ده‌یل له‌وه‌ختیگ نه‌مریکیه‌یل سه‌ردان به‌رلین کردن ئه‌لمانیه‌یل ده‌سخوه‌شی له‌لیان کردیان وهرانوهر رزگارکردن رووژئاوای به‌رلین له‌ده‌س رووسه‌یل له‌شوون جه‌نگ جه‌هانی دویم. له‌وساوه دی نه‌مریکیه‌یل یادگاری خاسیگن ک هه‌رچه‌نی په‌یوه‌ندی نه‌مریکا و ئه‌لمانیا له‌ماوه‌ی ده‌سلات گزوه‌یشت وهره‌و خراوی چیه‌و دی ئی جووره رویداگه‌یله که‌مه‌تر که‌فنه وهرچه‌و له رووژگار ئه‌روو، هه‌ر له‌وه‌ر یه‌یش نه‌مریکا گه‌ردیگه شوون گه‌ورایی و پاکیه‌وه ، چوینکه هاو‌نیشتمانیه‌یلیان تون سه‌ردان هه‌ریم کوردستان بکه‌ن. له تازه‌ترین سه‌ردان ک نه‌نجامدیریا فره‌ پاک و ناشرکرا ده‌رکه‌فت کورد ده‌سه‌کفه‌ت گه‌ورا هاوردسه‌سه دوس و له‌به‌نپه‌رته‌وه ئی ده‌سه‌کفه‌تیه‌له ئه‌را به‌شه‌یل تر عیراق فره‌ گرینگ یا موهمن وه‌ک سه‌لامه‌تی ناسایش هه‌ریم ک ئابووریه‌گه‌ی وهرده‌وام ها له‌گه‌شه‌کردن و بیجگه نه‌وه‌یش ده‌رفه‌ت و نازادی و وه‌شیوه‌ی خاسیگ دابین کریاگه له شوون رمیان رژییم سه‌دامه‌وه.

له‌شوون جه‌نگ که‌نداو یا خه‌لیج، هه‌ریم کوردستان مقه‌یه‌تی کریا و خه‌ت ۳۶ ئه‌رای دانریا. کوردستان دوچار نه‌و شیرزیه نه‌ویه ک گشت عیراق وه‌پیه‌وه گرفتار بوی، له‌شوون داگیرکردن عیراق له سال ۲۰۰۲ نه‌وه بوی له هه‌ریم کوردستان سه‌ریازه‌یل نه‌مریکی وه په‌ره‌شووت له‌ناو ته‌یاره‌یلیانه‌وه خوه‌یان داوه‌زاننه بان خاک هه‌ریم کوردستان. وهرپرسه‌یل کورد هه‌میشه ئسپات نه‌وه کردنه ک تا ئیسه قه‌تره‌یگ خوین سه‌ریازه‌یل نه‌مریکی له هه‌ریم کوردستان نه‌رشیاگه، ره‌نگه‌وداین ئی واقعه له مه‌یدانه‌گه ده‌رکه‌فیگ ک سوپای نه‌مریکا له هه‌ریم کوردستان مه‌رزداره‌و له چهن فرقه‌یگ بویچگ له هه‌ولیر پایته‌خت بیکه‌اتگه .

ئارامی و ناسایش هه‌ریم به‌رفه‌راره و له سال (۲۰۰۵)ه‌وه په‌لامار و ته‌قینه‌وه‌ی گه‌ورا روی نه‌یاگه وه‌سه‌به‌ب شماره‌ی فره‌یگ خاله‌یل وشکانن نه‌منی له هه‌ریم کوردستان و نازایی هیز پېشمه‌رگه‌ی

هووکاره‌ی

وشه‌ی (نه‌خه‌یر) به

شایه‌ت وشه یا که لیمه‌ی (نه‌خه‌یر) له بان زوواند قورس بووگ، هووچ وه‌ختی نیه‌تویه‌نید بوشیده‌ی و هه‌رچه‌نی تواید بوشیده‌ی، وهو تابییه‌ت وه‌ختی یه‌کیگ داواکاریگ دیریگ و داوای چشتیگ له‌لید کرد و نه‌تویه‌نید داواکاریه‌گه‌ی جی وه‌جی بکه‌ید، ئمجا نیه‌تویه‌نید و نیه‌ویشید نه‌خه‌یر، نه‌گه‌ر هات و له‌بان کاره‌گه‌د یا وه‌ریه‌وبه‌ره‌گه‌د داوا له‌لید کرد زیاتر له‌بان کاره‌گه‌د بمینیده‌وه

یا مناله‌گه‌د ئه‌را جار دویم له هه‌فته‌یگ داوای دهرچگن له‌لید کرد ئه‌را پارک یا ئه‌را ناو بازار، یا براگه‌د ئه‌را چهن جاریگ داوای قهرز له‌لید کرد و زویتر وه‌پی دایده و نه‌یاسه‌وه‌ی، گشت نه‌وانه‌یش وه‌لیانا نیه‌گونجیه‌ید و له هه‌مان وه‌خت دهمد به‌سیه‌یگ و نیه‌تویه‌نید بوشید نه‌خه‌یر، له‌وهر ئه‌وه فشاره‌یلیان له‌بان شانده‌که‌له‌که بووگ و رازی بوید وه چشتیگ ک قه‌ناعه‌ت وه‌پی نه‌یرید، هووکاره‌گه‌یشی ئه‌وه‌سه تن نه‌نجامه‌گه‌ی زانید نه‌گه‌ر داواکاریه‌گه‌ ره‌ته‌و بکه‌ید.

(ماری حه‌دو) پ‌سپۆر و شاره‌زای دهروینی و نویسه‌ر کتاو (چوین زانید بوشید نه‌خه‌یر) ئویشیگ: ناچاریم وه‌ده‌س رای و ئه‌رای چوینه‌یلیمان ک له‌یوا بوشیم و نه‌گه‌ر سستمیگ بووگ و به‌شداری بکه‌یم، ئه‌وه کاره‌یلیمان وه‌شیوه‌یگ راس و دروس چووگه‌ رییه‌وه. ئمجا وه‌ختی که‌سیگ ئویشیگه‌ وهرانوهره‌گه‌ی (نه‌خه‌یر) ، وهو نه‌خه‌یره‌ رازی نه‌گه‌ر چشتیگ ئاشکرا کرد له‌باوه‌تیه‌وه، ئمجا وه‌ ئه‌وه‌یش زانینگ ک چیه‌سه‌ ناو گف‌توگوویگه‌وه، وتن (نه‌خه‌یر) وه‌ معنای ئه‌وه‌یش تیه‌یگ ئه‌و که‌سه‌ روی وه‌روی ره‌خنه‌ بووگه‌وه، یا وه‌پی بوشین دل‌ره‌قه و سووز له‌ دل نیه‌، یا که‌سیگ ده‌س نیه‌گه‌ روی که‌سه‌یل تر، هه‌ر له‌وهر نه‌وه‌یش ترسیه‌یگ ک مه‌ردم دهروره‌ر وه‌غله‌ت له‌ل بظامن و هه‌ولده‌یگ په‌یوه‌ندی بته‌ویگ داش‌تووگ، بیگومان یه‌یش کار خراویگه‌و نه‌گه‌ر بتواید که‌سایه‌تی بته‌ویگ داش‌توید و ئه‌را ئسپاتکردن که‌سایه‌تی بته‌ویگ بایه‌سه‌ سه‌روه‌خوهد و چه‌ونه‌ترس بوید و بایه‌سه‌ ئی نامووزگاریه‌یله‌ په‌یره‌و بکه‌ید:

۱- زهمه‌ته‌ هیز خوهد ئسپات بکه‌ید له کوومه‌لگا وه‌بی ئه‌وه‌گ که‌سه‌یل تر وه‌ک(هاوسه‌ر، برا، هاوری، که‌سه‌یل غه‌ریب) وه‌ که‌سایه‌تی خراویگ بیه‌نده‌ه قه‌لم، ئمجا ئه‌را ده‌سکه‌فتن ئه‌و چشته‌یله ک له‌لید تانه‌ی هس وه‌ نازار و نار‌ه‌حه‌تی دهروینی که‌ید، له‌یرا بایه‌سه‌ مه‌رزیک دابنه‌ید ئه‌رایان و ریگه‌ مه‌یه‌ کاریگه‌ری له‌ باند دروس بکه‌ن و خوهد مه‌یه‌ ده‌س داواکاریه‌یلیانه‌وه.

۲- وه‌ ئارامی وه‌خت ته‌واویگ وه‌ریگر ئه‌را

هویره‌وکردن و تاوتویکردن گشت لایه‌نه‌یل باوه‌ته‌گه، هساو ئه‌را گشت چشتیگ بکه‌و یه‌کسه‌ر جوواو مه‌یره‌وه، داوای له‌ل بکه‌ وه‌ختیگ به‌یگه‌ پید و بوشه‌پی هویره‌و له‌ل که‌م.

۲- بیگومان دل‌خومش نید وه‌ ره‌تکردنه‌وه‌ی داواکاری که‌سیگ و هس وه‌ قه‌یریگ نار‌ه‌حه‌تی که‌ید، وه‌لی هووکاره‌ به‌ زال بویده‌ بان خود و کۆنترۆل هسد بکه‌ید. وه‌ی جووره‌ وهرده‌وام ئاماده‌ به‌ ئه‌را روی وه‌روی بوینه‌وه‌ی ئه‌و داواکاریه‌یله‌ ک

زیاده‌وه‌ی له‌تیان کریه‌یگ، وشه‌ یا که‌لیمه‌ی گونجیاگیگ ئاماده‌ بکه‌ ئه‌را جوواودانه‌وه‌ی ئه‌و مه‌سه‌له، ئه‌را نمونه: وه‌راسی داوای وه‌خشین بکه‌ و بوشه‌ بیان نه‌خه‌یر.

۴- زرنگ به: بیلا شیوه‌ی ره‌ته‌وکردنه‌گه‌د زیره‌گانه‌ بووگ.

۵- چاره‌سه‌ریگ تر له‌جیای بوینه‌وه: تویه‌نید جوایگ تر داش‌توید ئه‌را ئه‌و داواکاریه‌و بوشید (بووه‌خشه‌م نیه‌تویه‌نم).

ئمجا هه‌ر له‌ی باوه‌ته‌وه‌ بایه‌سه‌ وشه‌ی (نه‌خه‌یر) له‌وه‌خت گونجیاگ باریه‌یگه‌ کار.

په‌یوه‌ندی له‌ ریدره‌چگن جاییله‌یل وه‌ل ببه‌وایل کوومه‌لایه‌تی

باوه‌ته‌یل جاییل و جوانه‌یل به‌ش گه‌وراگیگ له‌ باوه‌ته‌یل کوومه‌لگا. په‌روه‌رده‌که‌ره‌یل و زانایه‌یل دهرویناسی و کوومه‌لایه‌تی و فکرمه‌نه‌یل گرنگی فرمیگ دهنه‌ کیشه‌یل جاییل و جوانه‌یل، چوینکه‌ جاییل و جوانه‌یل تویش سه‌خته‌یل و کیشه‌یل کوومه‌لایه‌تی و دهروینی خه‌ته‌رناکیگ تیه‌ن. جاییل و جوانه‌یل ریژه‌ یا نسبه‌ت فره‌ گه‌وراگیگ له‌ نیشه‌ته‌جابه‌یله‌یل کوومه‌لگایله‌ عه‌ره‌بی و ئسلامی و ولاته‌یل جه‌هان سی‌ه‌م پیکتیه‌رن، فیشتین کاریگه‌ری له‌ سه‌ر پ‌شخس‌تن و گو‌یرانن ژینگه‌ی دارایی و مه‌عنه‌وی دیرن. راسه‌ ک جاییل و جوانه‌یل فیشتین جالاکی و ریکه‌فتن وه‌ل کوومه‌لگا دیرن و له‌ هه‌مان وه‌ختیش فیشتین ئاماده‌ی دیرن تا بچه‌ن شوون باوه‌ته‌یل ژیان و یا غه‌له‌ت بکه‌ن و تویش نیگه‌رانی دهروینی بان و بی هویرکردن له‌ که‌سیگ یا چشتیگ یا باوه‌تیگ پ‌شنگیری بکه‌ن و بچه‌ن شوونی. درسه‌ته‌یل کوومه‌لایه‌تی و دهروینی یا نه‌فسانی نشان داگه‌ ک په‌یوه‌ندی بته‌ویگ له‌ ناونی له‌ریدره‌چگن جاییل و جوانه‌یل و بنه‌وایل کوومه‌لایه‌تی و ئابووری و رووشنویری یه‌ک کوومه‌لگا و جووود دیریگ هه‌و جووره‌گ له‌ کوومه‌لگایله‌ پ‌شکه‌فتگ وه‌چه‌و دوینمین وه‌لی له‌ کوومه‌لگه‌یلیگ وه‌ پاریره‌ریاگ ناودارن و بنه‌وایل دینی و ئه‌خلاقی بته‌ویگ دیرن جوور کوومه‌لگایله‌ ئسلامی ئه‌ی دیارده‌ی خراوه‌ فره‌ که‌مه‌و بوود، له‌یراسه‌ ک ئاشکرا کریه‌یگ باروو‌زع ئابووری و هویری و دهروینی و په‌روه‌رده‌یی کوومه‌لگا نه‌خش یا دهور سه‌ره‌کیگ له‌ دیاری کردن سروشت قه‌یرانه‌یل و کیشه‌یل جاییل و جوانه‌یل دیریگ. ئه‌ی هووکار یا سه‌به‌یله‌ وه‌شیوه‌ی جالاکیگ له‌ سه‌ر ره‌فتار و باوهر و هویر و ریژه‌ی کیشه‌یل دهروینی و دارایی جاییل و جوانه‌یل کاریگه‌ری نه‌یگ، و له‌یراسه‌ ک ته‌نپا له‌ ریگه‌ی چاره‌سه‌رکردن باوه‌ته‌یل کوومه‌لگا تویه‌نم کیشه‌ی جاییل و جوانه‌یلیش یه‌کلاو بکه‌یم، کیشه‌یل خیزان و ده‌زگایله‌ هووکاره‌کردن نه‌خش دهور سه‌ره‌کیگ له‌ گه‌شه‌ په‌یا کردن جاییل جوانه‌یل و گه‌ورا بوین هویر و دهروین و له‌شیان کاریگه‌ری دیریگ و له‌سه‌به‌یله‌ سه‌ره‌کی نه‌خوشیه‌یل دهروینی و جگاره‌کیشان و ماده‌یل بیهووشکه‌ر و تاوانه‌یل له‌ ناونی جاییل و جوانه‌یله‌.

ژن و پشده سځستن پویل دوشمن په کترن!!

نیاز جه لال

قسه ډیگ هس له لای پیاویدل باوه و نویشن (پویل چهرمگ نهر پوژ سیه)س، وهلی ژنه یل نویشن (نهوهك ها له گیرفاند خه رچی بکه، دوپاخر خودا ره سنیگه ی)، نمجا وهدا خوه و نامار و به حسه یل تازه جه خت له بان نهو قسه یله کهن، ك نایا وه راسی ژنه یل هس پشده سځستن له ده سدانه؟

نهر چه ژن گیريگ و پیاویش تویره بووگ؟

گول سوو

ژنه یل و پیاویدل هس و سووز خوه یان وه شیواز و ریه یل جیاوازه ده درخهن. تا ئی سهرده مه درخستن هس به سیاسیسه جوور ره گزه گه وه، وهلی له ی دوپاخره ئی سفه تیشه گویرانکاری وه خوه یه وه دی، وه سه به ب نهو گویرانکاری کوومه لایه تی و رووشنه ویری و نابوو ریبه ك هاته بان گشت جه هان. له ایرا بایه سه شمارت وه نهوه بکه ییم ك جه هان نه نته رنیت و نالشت و نولشت زانیاری نه خش گرینگ یا موه میگ دیه له گورجترکردن گویرانکاریه یل و دروسکردن وه سیله ی تازه یگ نهر نهو گویرانکاریه یله.

وشه یا که لیمه ی (هس) په کیگه لهو زار اوه یا مسته له حه یله ك له گشت زووانیگ رووژانه وه چنه نه ها شیوه و شیوه وکردن جیاواز تیره یه یگه کار له باوخت له خودگرتن واقع له وه ختیگ دیاری کریاگ. وه ختیگیش نویشیم هس که ییم نهر ختیگ یا که سیگ نه یه شیوازیگه له درخستن. هس و سووز وه ختیگ درخریه یگ له وه ختی باوه تیگ یا بارووه زعیگ دروینی یا فکری بکه ییمته

له به حس و له یه که وه داین تازه یگ ك له بان (۱۳۰۰) ژن له بانک (نه ی نین زهد) نه نجام دریاگه و نازانس هه وال (نه سوشیه یته پریس) هه واله گه په خسه و کردگه، نهوه ناکرا کردگه و نویشیم: وه ی دوپاخره درکه فته گه له (۵۶٪) ژنه یل وه شیوه یگ به رنامه دانریاگ پویل پشده س نیه خهن، قهیریگ له لیانیش هویچ پلانینگ نهر ا کرده وکردن پویل نه یرن له ناینده و نهوه ك دیرنه ی و گردیه و کردنه بهش س مانگ نیه له وه ختیگ له کاره یلیان واز بارن یا کاریان نه مینیک.

(کاروین بندال) قسه که ر وه ناو بانک هوه نویشیم: پیاگه یل زیاتر باوهر و هوشیاری نهر ا مامله کردن دیرن وهل پویلا، وهل نهوه یشا نهر ا وه ریو ویردن و پشده سکردن و، وه به ره اوردنیش، چوینکه پیاویدل ههر له کوینه نهوه تویه ن نیداری بوون و، ودرگه ی ودرپرسیاریه تی بریارمیل گه ورای دارایی بگرن، له وه ختیگ ژن له مه سه له ی دارایی به شداری خاسیگ نه یاشته گه.

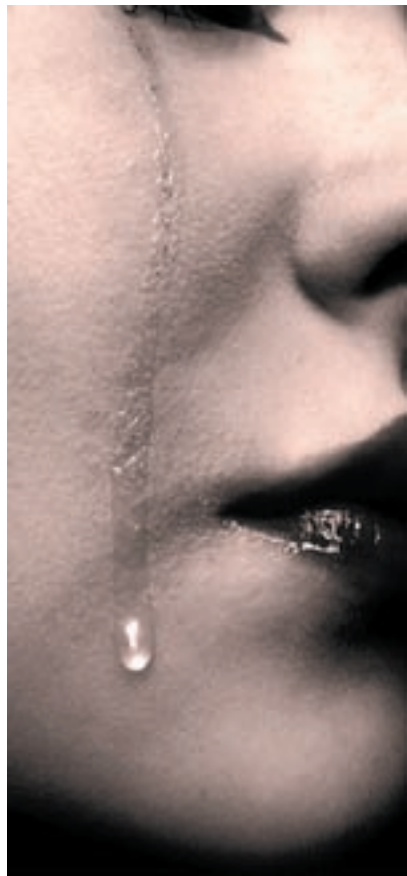
نه گهر وده و اوای ته ماشای شماره و نه نجامه یل نهوه به حسه یله بکه ییم ك له ی مه یدانه وه نه نجام دریانه، نهوه بیگومان پشده سکردن پویل له لای پیاویدل دو نهوه نه ی ژنه یله، له لایگ تریشه وه بایه سه

دی. ئی بارووه زعیسه قهیریگ کاردانه وه ی دروینی و لاشه یی وهل خوه یا تیره یگ جویر به زه و بوین پله ی گهرمی لهش و فکر جوور او جوور و شیواز ره فته رکردن جویر نهوه ك که سیگ بکه نیگ یا بگریگ. مه عنای نهوه سه نهر ا درخستن ههر جووره هسیگ بایه سه کاریگه ریگ دهره کی بووگ نهر ا نهوه ك پالنه ر یا دافع بووگ نهر ا بنیاتناین نهوه سه. وهلی نه گهر بایگ و نیمه ییش ته ماشا بکه ییم رووژانه چنه نه ها هس نیشاندیم، ك ههر په کیگ له لیان په یوه سه وه بارووه زعیگ تابه ت خوه یه وه، ك شایه ت به عزه جاریگ له شوون چهن ده قه یگ شیواز نهوه درخستنه نالشت بووگ. وهلی له ایرا نویشیم نهر ا چه ژن و پیاو له شیواز درخستن هسپان جیاوازن؟ له ایرا داب و نه ریت کوومه لایه تی ودرپرسیاره نهر ا نهوه ك ژن له هس و سووز خود خوه ی نزیکتر بووگ. ژن ههر له وه ختیگ عازوه ی یا وه ختیگ دو یه تن و بو یچگن وه شیوه یگ په روهرده کریه ن ك هسدار بوون له باوخت هس و سووزیان، په ییش بووگه مایه ی نهوه ك نهوه سه له لایان هه میسه زیای بووگ، وه تابه ت نه گهر نهوه سه یل خراوه ره فته ریگ نازگ له شوونی بووگ وهك

خه مینی، گیرستن، هسکردن وه چه وسیان. ژنه یل لهو هس دهرخستنیانه زیاتر گرینگ یا نه همیه ت وه پیان دریه یگ. کوره یلیش وه چه واشه ی دویه ته یل زیاتر وه هس تویره یی و نازادی و خوسه و قینه وه په روهرده کریه ن، به لکوو به عزه جاریگ ئی جووره په روهرده یله جویر (پیاوه تی) تاریخ کریه یگ. مه عنای نهوه سه ژن و پیاو، ههر له منالیه وه وه جیاوازی هووکاره کریه ن چوین مامله وهل هس خوه یانا بکه ن، په ییش چستیگ ناسایه ك ههر دوگ ره گزه گه گشه بیه نه نهوه دو شیوه ی مامله ی جیاوازه. له ایرا تویه نیم بویشیم ژن و پیاو کاریگه ری کوومه لگا ها له بانیان و تا نیسه ییش کوومه لگایه یل فره یگ هس ك نیه تویه نن ئی ره فته ریه له وه ختیگ ناسای دابنه ن له وه ختیگ نوورید پیاویگ گرینگ ك بیچگه هسیگ نسانئ نهر ا نهوه بارووه زع دهروینیه ك له وه خت و سه عاته له تی ژیه یگ هویچ تر نیه، به لکوو ئی سفه تیشه ره سیگه راده یگ ك له قهیریگ کوومه لگای رووژه لاتی گیرستن وه عه یب زانن وه یی نهوه گ له خوه یان بپرسن: ك نایا جیاوازی چه س له ناوئی خه نستن و گیرستن.

نهوه ییش فره مووش نه که ییم ك ژنه یل هیز و توانای فره یگ دیرن نهر ا وه ریو ویردن مال و چوینیه تی خه رچ مال، وهل نهوه یشا له قهیرانه یل دارایی مال ژنه یل وه نه قله وه نیداره ی شکه سته یل دارایی کهن و فره جاریش زانن مال و خیزانه گه یان له بارووه زع ته نگ دارایی قورتر بکه ن، قهیریگ له لیان مقه یه تی له پویل کهن و چه ز کهن پویل کرده و بکه ن، وهلی له لیانیش هه س خوه یان له خه رچکردن تیه یگ زیاتر له پشده سځستن.

له بنه رته وه رووشنه ویری ژن، رووشنه ویری ده سکه فتن و تاموهرگرتنه له سندن، بیگومان نهوه چشته یلیشه ك ژن سینیگه یان ته اوا که ر نهوه چشته یله سه ك شایه ت پیاو وده خت نه یاشته و وگ بسینیگه یان، بیچگه نهوه ییش ژنه یل له وه ختیگ چنه بازار نهر ا سندن هه وه چه یل منال دوینیم زیاتر مامله کهن و له هه مان وده خت وه نرخ یا قیمه تیگ گونجیاگتر و که متر له پیاویدل چشت سینن و بیچگه نهوه ییش ژنه یل نه خش گه ورایگ نیشاندن له وه ریو ویردن نابوو ری مال. وهل نهوه ییش تویه نیم بویشیم داب و نه ریت و ناست هوشیاری، نه خش گه ورایگ دیریگ له هه وه چه ی رووشنه ویری پشده سکردن و خه رچکردن پویل و دارایی له کوومه لگا.

تابلۆی رهنگاورهنگ جایلەیل کورد وه هاریگ خسته ناو تاوسان گهرم به غدا

گول سوو

وهل پلهی گهرمیگ ك خودی دیاده قهی ۵۰ پلهی سه دی، هۆنه گه ی دهزگای رووشنهویری و رهسانن کورد فهیلی شهفهق بویه باخچه یگ پر له گول رهنگاورهنگ و چهن هونه رمه ند شیوهکار جایل و جوانیگ له وههار عومر وه دهیان تابلۆی جووراو جوور هینکیگ خسته ناو دلهیل گهرم و کەش و ههوا ی گهرمز.

ئهوه بوی ك لایه نهیل په یوه نیدار له ههریم کوردستان لایگ له چین به هره دارهیل جایل جوان کورد دهیشت ههریم بکهن، وهو ئومیده ك وهی زویه یله ئی به ره هه میله له کوردستان نمایش بکریه ن.

ئهوه بوی ك لایه نهیل په یوه نیدار له ههریم کوردستان لایگ له چین به هره دارهیل جایل جوان کورد دهیشت ههریم بکهن، وهو ئومیده ك وهی زویه یله ئی به ره هه میله له کوردستان نمایش بکریه ن.

هونه رمه ند دکتۆر فوناد خۆرشید (ک له سال ۱۹۵۶ له دایگ بویه و مامۆستا بویه له بهش هونه رهیل شانۆیی و ئینجا بویه عه مید په یمانگای هونه ره جوانه گان ئهرا ماوهی ۱۰ سال و تاییه ته منده له هونه رهیل شانۆیی و بهش نواندن یا ته مسیل و دهیان به شداری هونه ری دیری له کارهیل شانۆیی و زنجیره درامای ته له فزیۆنی له چهن که نالیگ ئاسمانی و دویا کاره گانی شی زنجیره درامای (دار دور) بوی له که نال شهرقیه و له زنجیره درامای (داره خورما و هاوسا) له که نال به غدادیه؛ له جوواو پرسیاره گان گۆفار گول سوو له باوهت ئی پێشانگا وت: "ئێ گالێریه سه ره تایگه ئهرا چهن پێشانگایگ تر و خودنیشاندا یین یا ته زا هورهیگ هونه ره وه ئاماده بوین چهن هونه رمه ند شیوهکار یا ته شکلی جایل و جوانیگ ك وه چهن تابلۆیگ به شداری له تی کردنه ك وهرای من فه ره جوان بوین له لایهن شیوهیی و مه درسه یل هونه ری وهلی وه داخه و ئه وهگ

ئهوه بوی ك لایه نهیل په یوه نیدار له ههریم کوردستان لایگ له چین به هره دارهیل جایل جوان کورد دهیشت ههریم بکهن، وهو ئومیده ك وهی زویه یله ئی به ره هه میله له کوردستان نمایش بکریه ن.

هونه رمه ند دکتۆر فوناد خۆرشید (ک له سال ۱۹۵۶ له دایگ بویه و مامۆستا بویه له بهش هونه رهیل شانۆیی و ئینجا بویه عه مید په یمانگای هونه ره جوانه گان ئهرا ماوهی ۱۰ سال و تاییه ته منده له هونه رهیل شانۆیی و بهش نواندن یا ته مسیل و دهیان به شداری هونه ری دیری له کارهیل شانۆیی و زنجیره درامای ته له فزیۆنی له چهن که نالیگ ئاسمانی و دویا کاره گانی شی زنجیره درامای (دار دور) بوی له که نال شهرقیه و له زنجیره درامای (داره خورما و هاوسا) له که نال به غدادیه؛ له جوواو پرسیاره گان گۆفار گول سوو له باوهت ئی پێشانگا وت: "ئێ گالێریه سه ره تایگه ئهرا چهن پێشانگایگ تر و خودنیشاندا یین یا ته زا هورهیگ هونه ره وه ئاماده بوین چهن هونه رمه ند شیوهکار یا ته شکلی جایل و جوانیگ ك وه چهن تابلۆیگ به شداری له تی کردنه ك وهرای من فه ره جوان بوین له لایهن شیوهیی و مه درسه یل هونه ری وهلی وه داخه و ئه وهگ

یهکم گالێری هونه رمه ندیل ده سه برا یا رابیته ی جایل هیل کورد له دهیشت ههریم کوردستان وه سه ره پهرشتی دهزگای شهفهق وازکریا و جه ماوه ریگ گه ورای هونه ر دووس له تی ئاماده بوین.

عه لی حوسین فهیلی نوینهر له په رله مان کوردستان و بهرپرس دهزگای شهفهق ئاوا ته خواز بوی ك ئی چالاکی هونه ره وه ههنگام یه کم شماره بکریه یید وه ره سازدا یین چهن پێشانگا و گالێریه یلیگتر و ئی کارهیل هونه ره یه ك له ایرا نمایش کریانه و وه دس و په نجه ی ئی جایل هیل خه تیان کیشیا به ئه وه ئه رمان ئاشکرا کرد ك هونه رمه ندیل کورد له ئاسووه یل فراوانیگ په رواز که ن و له کاره یلیان وهل ئاسووه یل ته نگ لایه نیگ دیاری کریای سه ودا نیه که ن.

فه یلی زیاتر ئاوا ته خواز

د. فوناد خۆرشید

جابر جهبار

یهکیگ له وه هونه رمه ندیل شیوهکار جایل و جوانه ك له ی پێشانگا چه ومان که فته پی دویه ته هونه رمه ند جیهان کامل گلی یه ك له سال ۱۹۷۹ له شار به غدا په یا بویه و وه س تابلۆ به شداری کردیه یه کمیان وه ناو (خه م دویه تیگ له پلاتۆ) ك باس مه یه نه تی هونه رمه ند ژن که یید وهل کار هونه ره یه وه دویمیان تابلۆیگ سه روشتیه ك گوزارش له جوانی سه روشت که یید و سیمیا نیس وه ناو (ماف ژنه یل) ه و باس ژنیگ زنجیرکیای و خه م بار که یید، ك له بان سه کوو شانۆ باس مه یه نه ته یه گان خودی که یید له ی ژیا نه، وهلی له لایهن فیزیکی هیمان ژنایه تی و جوانی خودی پاراستیه.

جیهان گلی

جیهان ئویشید هه رچه نی ك ئامه میزاد عیراقی له ژیا نیگ ئاناسایی و سه خت ژیه یید وهلی ئاست هونه ری خاسیگ دیرید وه تاییه تی چین جایل هیل، په یشه ده لیلیگه له بان هوشیاری هونه ری له لای ئی چینه.

ههر له ی پێشانگا چه ومان که فته هونه رمه ند جایل و جوان جابر جهبار عه بدی ك هیمان قوتاییه له قوناغ دویم له کۆلیج هونه ره جوانه گان بهش هونه ر شیوه کاری/ ره سم؛ و له چهن پێشانگایگ مه دره سی و پێشانگا گان بنکه ی رووشنه ویری و هونه ر به شداری کردیه و له باوهت بار

ههوارا عه لی

بسازید و دنیا یشه ك هونه رمه ندیل جایل و جوان وزه ی داهینان یا ئبداع و خولقی نه ر یا خلاق دیرن ئه گهر دهره فت ئه رایان په یا بوود.

شایان باسه ك ئی پێشانگا یه کم پیا نیگای هونه ره یه ك ده سه برا یا رابیته ی جایل کورد له دهیشت ههریم کوردستان سازی ده یید و له تی دامه زرانن خود ده سه براییه گه ئاشکرا که یید ك وهی دویاییه دروس بویه.

** بریگ سیاسه ته دار و په رله مانتر له ی بوونه ئاماده بوین له وانه یس په رله مانتر عبه الخالق زهنگه نه له هه فالیه ندی یا ئنتلاف فراکسیۆنه کوردستانیه گان له ئه نجوومه ن نوینه ره یل عیراق فیدرال و په رله مانتر عه لی حوسین فهیلی ئه ندام په رله مان کوردستان عیراق و شماره یگ له نوینه ره یل پارته یل سیاسی و ریخریا وه یل کوومه لگای شارسانی و که ناله یل ره سانن ئاسمانی و په یامنه ره یل رووژنامه و گۆفاره یل به غدادی و کوردستانی.

** چهن هونه رمه ندیگ به شدار له ی پێشانگا ته نیا تابلۆگانیان له ایرا بوین خودیان نه هاوین.

** جه ماوه ر فره یگ له هونه ر دووسه یل ئاماده بوین و خوده شحالی خودیان نیشاندا ن ئهرا ئی کار و چالاکی هونه ره یه و داوا ی نموونه ی زیاتر کردن.

** هه رچه نی ك پله ی گه رما فره به رز بوی وهلی ئی جایل جوانه یل خوین گه رمه له کووتایی وه خت پێشانگا گه ئهرا چهن وه ختیگ وه گورانی و هه لپه رگه ی کوردی خوده ش ئاهه نگه گه پر کردن له جووش و خرووش.

حکمهت سه رای

شایهت هویچ کهسی چه نه جفتیارهیل ناوچهیل کووچهپی کریای له خانهقی و مه نهلی دلی خوه شهو نهوی وهختی رژیم سهدام گووروه گووور رمیا و مهردم عراق وهگشتی لهلی ئاسووده و رهحهت بوین؛ چوینکه وهگوووه زانیاریم و شارهزاییم وهل ئهلی چین رهنجکیشه ک خوهمیش شانازی وهوه کهم ک پشته لپشت ئنتما ئهرا دیرم، ههست و شعور جفتیار وهرانوه زهوی زانم و خاستریش زانم له سالهیل دویری له خاک و زید و ماوای باوگ و باپیرهیلیان ئی چین ستهمدیده چ وهیلانیگ وهچهو خوهی دی، له مینهکردن کار ئهرا دابین کردن خهرج مال و منالهیلیان، یانه رووژانه ههر له سبای سالحانهو ناو خودا لهلی هاوردیان و پشت بهسیان و وهکهلاو چه مه دانی کوردهواری خوهیانهو روی کردیانه مهیدانهیل عه ماله کاری له پهر شارهیل ناو راس و باشوور عراق، بهشکه م یه خوداس یهکی بووهیه دهیان کارکردن، له ناوئی ئه لاجهویی هاتن مهردم ئه و شارهیل ک وهک جوینچه غه ربیه نوورستیانه ئی که لاوچه مه دانی وه سه ره یله ک هاتنه توان مزاحمه یان بکه ن له بان ئه و لو قمه ی تیل نانه ک وه هه زار ره زاله ت و تیکلابوین ئا و ئه ره قیان وه زوور دهری کردیان...

بهلی تا رژیم سهدام رمیا ئی چین زهحه ته کیشه وه هار عومریان وه و جووره بهدبه ختیگ بردنه سه ر و ره سینه پاییز عومر و بر هره یگیانیس له پهر شارهیل وه بی کهسی مردن... وهلی ئه وانه گ خودا ئه وه نه عومر داپییان تا دوباره بچه و ئه رابان خاک ئه زیز و خوه شه ویس خوه یان و دوباره چه ودلیان وه زه وییه گانیان رووشنه و بوود، وهلی دو یای ئه وه گ ناز و قه وهوت جارانیان له ساله ییل

سه ختی دهر وه دهری جوور گو له یل وه هار رزین و ئه و ده سه یله بیل ئینگیزی پان گر یانه دهس گووچانیگ بو یه سه خه لاتیان و روو زگار کره یل و لووچه یل خوه ی له بان دهس و ده مچه ویان ره سم کر دیه، وهل ئه وه یشه و، ئه یه هویچ له خوه شحالیان که مه و نه کرد و په نا بردنه کو ره یل و نه وه یل نوویان ک ده سمیه تیان بیه ن له دوباره زینگه وکردن زه وییه یلیان، ههر چه نی ک خاس زانستیان ک ئی نه وه ی نوویانه هویچ شاره زاییگ له مه یدان کشتوکال و جفتیاری و ناویاری کردن و بیل وه شانن نه یرن.

بهلی ئه وانه گ تو یه نستن ئی کاره بکه ن تو یس گیر گه رفته یل زیاتریگ هاتن ک له خه و وخه یالیانیس نه وی، چوینکه یانه له یوا فکرکردن ک دی ئهرا هه میشه له زوله زوور و نانیرین و مالویرانی قورتار بوینه، دو یای رمیان سهدام و دار و ده سه گه ی و هه یواین ئه و که سه یله ک داگیر زه ویه گانیان کردوین...

وهلی دیاره ئه یانه وهل زه مانه و وهل باروودع روو زگاریان تو یس مه یره که یگ هاتنه ک هه میشه یان لایه ن لاواز و زه عیفن و وه ته نیا توانای روی وه روی بوینی نه یرن... بهلی ئیجاره ئه یانه که فتنه گیزاوه ی مرافه ی سیاسی و ئیداری چوینکه ناوچه گانیان که فتنه سه بازنه ی قه یران وه ردهوام و ناویان نریاس ناوچه یل مرافه دار (متنازع علیها) و وه شیوه ی ره سمی هیمان هانه بان ئه و پاریزگایه یله ک سه ر وه حکوومه ت فیدرالن و وه شیوه ی واقعیگ هانه ژیر ده سلات حکوومه ت هه ریم کوردستان، و نه حکومه ت فیدرال عراق کوومه ک و ده سمیه تیان ده ید وتا بتو یه نن دوباره بچه په ی کار خوه یان و نه خش و دهر جارانی خوه یان وه خاسی

برانن، وهختی به ره مه یل کشتوکالیان ره سیاده زوورمی شاره یل عراق و به غدای پایته ختیش، و نه یس حکومه ت هه ریم کوردستان تو یه نید وه شیوه ی خاسیگ ئه و کاره ئه نجام بیه ید چوینکه ئه و بودجه ک ئهرا کوردستان ته رخان کریایه و وه هه زار کتابنا و کتابکم له نیمه ی سال ره سیده ده سیان، بهش ئه وه نیه که ید ک ئی هه مکه زهوی کشتوکالیه وه پی خاسه و بکریه ید و ئی جفتیاره یله وه پی شاده و بوون، ئه وه بیجگه له کیشه ی که می ناو چوینکه ولات کوژا ئسلامی هاوسای رووژه لاتمان هه م ناو چه م ئه لوه ن له خانه قی و هه م چه م گه نگیر له مه نه لی و هه م ناوه یل ناوچه یل تر بریه و له بان ئه وه یشه وشکه سالی له ی ساله یل دو یاییگه وه ک ئو یس چینیگ تر ناسه بانن...

بهلی ئه زیزه یل ئه وگ ئی زهخم کو ینه و نووه خسته هویرمان ئه و خه وه ره بوی له یه کیگ له ناژانسه یل هه وال په خشکریا له دیداریگ وهل به ریوه به ر کشتوکال ناوچه ی گه رمیان ک ئهرا ئه کان یوز ئه وه ئاشکرا کرد ک "به ره هم گه نم و جو یه ی ئی مسال ناوچه گه ی سی قات به ره مه گه ی پاره که یه"...

ئیمه یس ئو یسین له خودا وه زیای بوود و یا خودا هه ر خه یر و به ره که ت زهوی و زار کوردستان نه ک سی قات به لکوو سه ده قاته و بوود... و چرینیمه ناو گووش کارو ده سه یل هه ریم کوردستان و وه تاییه ت وه زاره ت کشت و کال ک جفتیاره یل گه رمیان و گه رمه سی ر بران و ئه وه گ خه یر ئه وان بوود خه یر یانیسه و خودانه خواسه هه ر شه ریگ تو یس ئی لایبوود ئه ولایش وه پی گرفتار بوود و ئیوه یس بایه سه لایگ له لییان بکه ین و لای که م وه ک جفتیاره یل

گه رمیان وه لیا مامله ت بکه ین!!... هاوار گه ورایگیس که یمن وه روی حکوومه ت فیدرال عراق و وه زاره ت کشتوکال و پاریزگای دیاله ک وه ک چوین هه میشه واز له ی ناوچه یل کوردستانیه نیه تیه رین و وه به شیگ له خودان شماره ی که ین، بایه سه ئه ر ک سه رشان خودان جیوه جی بکه ین و وه یه ک چه وه و ته ماشای ته واو پیکه اته گان دیاله بکه ین چوینکه وه گووروی ئه و فانوون و ده ستووره ک خودان نویسانینه سه ی و ئیمزای کردینه ئی مه ردمه و ژیانیان ئه مانه تیگن هانه گه رددان و خودا وه ن که ریم وتاریخ شایه تن له بان ئنسان و ره قتاری و ره حم له زالم نیه که ن و بیلا ئه زموون رژیمه یل وه رین وه ک جامه ک له وه ر چه ودان بوود تا بزانیان وچ ئاکامیگ ره سین!!

دو یای ئه وه گ ناز و قه وهوت جارانیان له ساله یل
سه ختی دهر وه دهری جوور گو له یل وه هار رزین
و ئه و ده سه یله بیل ئینگیزی پان گر یانه دهس
گووچانیگ بو یه سه خه لاتیان و روو زگار کره یل
و لووچه یل خوه ی له بان دهس و ده مچه ویان ره سم
کر دیه

داهات گه رمیان له گه نم و جو یه
سی قات پاره که یه و زه وییه یل
کشتوکالی خانه قی و مه نه لی هویچ!!

ناز ماجد

جهان سیم و نازادی دهسلاټ چوارم

سلاز جمال

بیگومان وختی
باس دهسلاټ کریه یگ،
وهمه عنای نه و نازادیه
تیه یگ ک له تی ژیه یگ
و تویه نیگ و هگوره ی
نه و نازادیه کاره یل
خوهی و هئاسانی و دویر
له و هره بس و گرفت نه نجام
به یگ، یه ییش هه قیگه له
هه قه یل گشتی و نه بایه د
نکار له لی بکریه یگ،
له و هختیگیش نه گهر
بایگ و دهسلاټ و هرگه ی
زوررداری و په لامار
نه گرد، نه و هه یو یچ
دهسلاټیگ و ه پی نیه ویشن و
ته نیا هه ناوه و بهس.

دیموکراسی و هه ره له وهر نه ویش رووژیگ و ه تایبته له ناو دهوله تهل دیکتاتوری و ستمکار، رهسانن یا نعلام و دخت فرمز دهوری ته لهنه توپرگین کریاگه و سخت و ستمه رهساننکاره یل بتویه نن مهرزی بشکنن و نازادی خوهیان و هر بگرن، نه گهریش بایم و تاریخ سهرتهای نازادی بهیمنه یهکا له لایهن نازادی راده رخسهنه وه، هه ره له سدهی هه قده و ه گرتیگی یا نه همیهت وهی مهیدانه دریا له و دختیگ په ره لمان بریتانی له سال ۱۶۸۹ قانون نازادی راده رخسهنه دهر کرد له په ره لمان و دوای نه ویش شورش فرهنگه به لگه یگ تر بوی نه را ناشکرکردن هه قه یل ناده میزاد و هاوولاتی جویر هه قه یل بنه رته، بیجگه نه ویش جهخت له بان هه قه قسه کردن و نویسانن و چاپه مهنی کرد و هشیوهی نازادانه. تویه نیم بویشیم مهسه له ی رووژنامه گه ری هه قیگ شهرعی و خواستیگ بنه رته له ولاته یل

رازی نه وینه وه رهفتار و هه لسوکه هته ک له لایهن دهسلاټ حکومه ته وه و ه لیا نا نه نجام دریه یگ و هه میسه نه و پرسیره خریه یگه روی ک نایا له و هر چه به عزه رویداگ و باوته یلیگ شوون خوهیان کردنه سه وه له ناو دل نازادی و مقهیه تی فردیگ

له لیا ن کریه یگ و بیجگه نه ویش قه در و حورمهت فردیگیش نه ن له که سه یلیگ ک و همه رام و خواست دهولهت بووگ و له هه مان و دخت دژ نه و که سه یلنه ک باس له راسی و ته ندروسی رویداگیگ بکه ن؟ نمر و نازادی دهسلاټ چوارم ک دهسلاټیگ

وه هاتن سال ۲۰۱۵ نزیکه ی (۲،۵) ملیار کهس ک نیمه ی مهردم بان گووشه ی زده یه، تویه نن بچه ناو نه نته رنیته وه، نه و شورشیشه له نازادی رهسانن و نازادی راده رخسهن تیه یگه دس، وهی نه و شیواژ تازه چوین تیه ریه یگه کار؟ نه و گرتیه یله چهن ک دوشمه یل نه نته رنیته داینه ن و پیاده ی کنه؟ دیاره ته کتو لؤلویای تازه ناده میزاد و هر و خاستر و خراوتریش به یگ. سایت و تومارگایه یل په خسه و کردن ره گه زپه رسی و تونه روی بان نه نته رنیته هویرواری نه خوازریاگ په خسه و کنه، له هه مان و دخت نه و سایت و تومارگایه یل نه نته رنیته کریانه سه چه کیگ نه را جهنگ و ناکوکی ک نه عرته به نه بان سایتیه یل نه لکترونی یا نه را بان و کار به ریل نه نته رنیته له ری و ه سیله یل چانکردن نه را کووده تای ویرانکه ر تیه ریه یگه کار. نه ویش و ه سه به ب دز کردن نه و جموجویله یله ک ناسریانه وه و کارهاوردن تون و تیزی نه را ناو توور نه نته رنیته نه را نه و هک دعیه و زانیاری نادر و س په خسه و بکه ن. نه را سستمه یل دیموکراسییش زحمه ته نه و باروودعه کونترول بکه ن، له وهر نه و هه یو یچ و دختی باوهر نیه که یم ک ته کتو لؤلویای تازه له گشت به ره یا جه به یل بتویه نیگ نازادی و هر و نوا بوو دیگ. بیجگه نه ویش نه و گرفتیه یل حاله تیگ ناااساییه و دهستووری نین، وه نه ویش و هر چه گشت چشتیگ نه نته رنیته شیواژ خاسیگه نه را شکانن مه رزه یل و رمانن دیواریل ناو نیمان. نه را نه و ملله ته یله ک و ده دس چه و سیانه وه نالین یا له هه ق گوزارش یا تعبیر له خود کردن و هه ق دیار یکردن دو یارو وژیان بیبهش کریانه، نه و نه نته رنیته هیز یا تاقه تیگ وه و خود زیه و دیله به خشیک، چوینکه له ماوهی چهن ده قه یگ کریه یگ گشت نه و هه وال و رسمه یلیشه په خسه و بکریه ن ک و همو بایل گریانه وه له ری نه نته رنیته وه بره سیه یگه گشت جهان. زحمه ته بتویه نریه یگ خود نی شان داینیگ گشتی بشاریه یگه وه ک و ه یه کیگ له رسمه یل چه و سیان و ژیریا خستن هه قه یل ناده میزاد له قه له م دریه یگ. له دهوله تهل ستمکار، نه نته رنیته و مو بایل بویه سه سه به ب ژنه فتن دنگ رای گشتی و کوومه لگای مه دهنی ک شیواژ فره گرتیگ یا موه میگ نه را هاوولاتیه یل ده سه وهر کردگه ک گوزارش له رای خودیان بکه ن وه نه و هه مگه به دبه ختی و مه رجه یله ک خریاسه بانیان. وهی نه ویش ناره زو و خنکانن نازادی راده رخسهن هه میسه وجود دیریگ، چوینکه شماره ی نه و ولاته یله ک سانسور خه نه بان نه نته رنیته و جاودیری و کارهاوردن توور عه نکه بووتی جهانی کنه و سزای نه وانه دهن ک رای خوهیان دهر خه ن، وه راده یگ ک ها له به رزه و بوین مایه ی تر سه و کریه یگ نه نته رنیته له دژ هاوولاتیه یل و کار باریه یگ و له هه مان و دخت وه ک و ه سیله یگ به ته و قانجاز له لی بکریه یگ نه را گرده و کردن زانیاری سیخوری و نه را و هدیکردن نه یار یا موعارز و جیاخواز مه یل.

بنه رته ی و خواستیگه له کوومه لگا و زحمه ته دهولهت وهی نی دهسلاټه گام و هر و نوا بنه یگ، کیشه و گرفت فردیگ نه رای دروس بویه له زورم دهوله تهل جهان سیم و درو و نیه نه گهر بویشیم نازادی دهسلاټ چوارم له ناو دهوله تهل جهان سیم گیر خواردگه و شابالی شکیاگه و نیه تویه نیگ وه ته وای باله فره ی خودی نیشان به یگ له ناسمان راده رخسهن و هه ر توان له ژیر کونترول خودیان بووگ و ته نیا نه را به رزه و هندی دهولهت کار بکه ن نه ک نه را به رزه و هندی مللهت، یه ییش خودی له خودی چه و اشه ی هه قه یل ناده میزاد وه گشتی و هه ق رووژنامه گه ری و رهسانن و هتایبته. جویر نه و هک نشارت وهی کردیم نازادی رهسانن هه قیگ بنه رته یه، وهی و هداخه وه دوینیم و ژنه فیم ک رهساننکاره یل فردیگ بوونه قوریانی وشه یا که لیمه ی هه ق، یه ییش کاریگه ری راسه و خو دیریگ له بان کار رهسانن و گرتیگی یا نه همیه تداین رووژنامه نویس و نه وانه ک له مهیدان رهسانن یا نعلام کار کنه وه کاره پیرو و زده گیان و دی نیه تویه نن راسیه یل بخنه روی و نازادانه بجویلیه ن و که فتنه سه و هر هه رده شه ی حکومه ته یلیان.

نازادی

راده رخسهن

بنه های گشت

نازادیه یله

بیرنار کوشنه ر

تا کلتور و تاریخ کوردی بریگمان له بان دمس ئەوانه له رووژهلان و رووژئاوا هاتنه بیهریمنه، و تا تایبەتمەندیەیل رهگەزی تورکەیل و تورکمانەیل و تاریخ داگیرکردن بەشەیل گه‌ورایگ له رووژهلان ناوړاس و نیشته‌جابوینیان له‌تی بزانیمن، ئەرای زانیایەیل ئەنترۆپۆلۆجیا یا زانست و علم ئنسان و زانیایەیل تاریخ ئەچیمنه و ک دورس کردن پشته‌لپشت یا (سولالە) بەشەری دیاری کردن ک له ناوینی رەنگ پووس و تایبەتمەندیەیل لەش یا جسمانی جەمەو ئەکاد، چوین ئی زانیایەیلەئەسل ئنسان ئەرای چوار بەش بەشەو کردن هەرکمان وەگوروی رەنگ پووس جوور چەرمگ و سیه و قەرمز و زەرد ک یەیش مەبەست باوەتمەمانەوختەر یەک ئەوانه‌ووزووان تورکی یا تورکمانی قەسبەئەکەن ئەرای رەگەز زەردەئەچەنو، ک یەهەمیش مەنگۆلیەل و تەتەرەیل ئەگریدەوهر ، و ئی پرسیارمەکرەیی‌ئایانەراییچەئى تورکەیل یا تورکومانەیلە لەشوین نیشته‌جابوینیان لەکوردستان و لەعیراق و لەبیری ولاتەیل ترەک له ولاتەیلناوچەگە، و ئەرایچەئى رەگەزەیل و هووزەیل و مللەتەیلەنەمەنەیان، ئەرا نەوونەلەشار کەرکوک بەشیک لەئەوانه‌هەس ک ئەیزن ئیمنەتورکمانیم و ئەگەر خاس بنووریەد وەپیان هویچ چیشتیگ لەتپان دیار نادا ک جیاوازیوون لەکورد، وەهەمیش لەدیمەشق و لەولاتەیل ترەک ک فیشتەرکیان عەرەبن چوین ئایم ناتویەنى فەرق و جیاوازی له ناوینی ئەو‌ه‌بکاد ک ئەیزى من تورکمان یا عەرەویگم

وەلى زانست یا علم ئنسان ئەیزى تورکمان رەسەن بایەد پووس و سیمای رەنگ و رویی وەجوور ئایم چینی یا مەنگۆلیەوختەر یەک ئەو رەگەز زەردەکلەسەردەمەیل قەدیمیک نیشته‌جای تورکستان بوی ک هالەولات چین و لەرووسیای یەگرتگ. وەپووس وەتایبەتمەندیەیل لەشى ئەو کەسەیلە ک ئەیزن ئیمنەتورکمانیم فرەدویرەلەشکل وشووەتایبەتمەندیەیل وەرەنگ پووس ئەو مللەتەیل و هووزەیلەک ناویان بریدیم، وەئەگەریش ئى چشتەبوی یەنیشانە‌ی‌سەسەک ئەو هووزەیل تورک و تورکمانیەوول مللەت کورد و مللەت عەرەب بوین و هەر وختیگیش ئەیزن ئەرای ئەو ئەسل و ئسوولەک وەرژ لەیەناویان بریدیم ئەچیمنەو یەنیشتنەخەیاڵ ئەکەن و هویچ ئسبات تاریخیگ نەیرن ئسبات یەبکاد ک ئەرای تورکەیل قەدیمی ئەچنەو، لەوانه‌گەرژەچەن

ژیار سۆمەری لە ئیسلام هاتەدی

محمد محمد مەندەلای

سەدەیک وەرەو ئى ناوچەهاتنه، وەى قەسبەلپانەلەبان یەک ئەرای رەگەز تورکیگ ئەچنەو گرتەبلیگ کولاتەیل و ریکخراوەیل هەریمی دروسیان ئەکەنئەرای خاتەر بەرژەوئەندیەیل بەرزیان و دوژمنی تاریخیان ئەرای کوردەیل وختەر یەک شوونەیل وروبووهرەیل فریگ له خاک کوردستان وەزوور بریگە، وەچیشت ناسریاگیگەهەرکەزانیاری بیاشتا لەبان ئەدەب و هونەر و جنگ، ئەیانەچیشتەبلیگن لەدەروین و واقع مللەتەیل ئەرچى لەوختیگ ئەوینیم ئەوانه هان لەکوردستانئەیزن ئیمنەئەرای نەتەوئى تورکمانی ئەچیمنەو ، و هەخود ئەو داب و نەریتەیل یا عادات و تەقالید وئەدەب و هونەر کوردیەدیرن و کەلوپەلیانیش وەجوور ئەو کەلوپەلسەسەک کوردەیل ئەکەنەوهریان و هەمیش لەسووریا خود ئەو داب و نەریتەیلەدیرن ک هاوولاتى سووری وەکار ئەوادەى وەجووریگ ئایمەهویچ فەرق و جیاوازیگ لەناوینی ئەدەب و هونەرەیان وەل ئەدەب و هونەر سووریەیل ناینى و تا لەرووسیای ئنسان ناتویەنى ئنجگ وئادابیان لەئنجگ وئاداب تەقلیدی مللەت رووسی جیا بکاد، و لەپەرەو ئى پرسیارمەئەکەیم ئایامللەت رەسن ئەگەر لەناوچەپگ ئەرای ناوچەى ترەک بچید رەفتار و کردار و داب و نەریتەیلی ئالشتەو ئەدی؟. ئایا ئەرایچەرەفتار و داب و نەریتەیل نەتەوئى کورد ئالشتەو نەبى وەل ئەو هەمگەدەسدریزی وەدرکردن و سەرونگەرەیک تویشی هاتن، و کوردەیل لەکازاخستان و یا لەئەرمینیا و لەباقی ولاتەیل رووسیای یەگرتگ و یا لەولاتەیل داگیرکەر لەکوردستان رووژهلان و باکوور، خود ئەو کەلوپەل کوردی رەسەنەها لەوهریان و هان لەبان رەفتار و کردار و داب و نەریتەیل و هونەرەیان وەبى ئەوئى ک سیاسەتەیل وەعەرەوکردن

یا تەعریب وەیا سیاسەتەیل وەحشیانەىسەرکوگتەری ترەک کاریگەری وەملیان بیاشتوود، و له روی زانستیهوئەدیارەئەگەر ئى تورکەیل و تورکمانەیلەلو مللەتەیل رەسەبیاتان لەئەوانه لەبان زەویەیل تورکیا و کوردستان و قوبرس نیشته‌جان و ئەویژن ئى زەویەیل و نیشتمانیەیلەپەیوئەندى وەپمان دیری بایەد ئیمنەکوردەیل و عەرەبەیل و قوبرسیەیل سیما و رەنگ و روی پووسمان وەجوور پووس رەگەز زەرد جوور چینیەیل و مەنگۆلیەل بید وختەر یەک وەلیان ئەزیمەن وەل لەپەرەو وەچەواشە یا وەعکس ئى کارمەوینیم چوین ئەوان پاریزگاری لەبان پووس و تایبەتمەندیەیل لەشیان نەکردنەوئى وەل ئى مللەتەیلەتیکلەووبوین و لەپەرەو ئایمە هەویچ فەرقیگ ناکاد لەناوینی ئەوئەیزى تورکمانیم دو وشەتورکی و تورکومانى تیکلەو کردگەو لەناوینی کوردی و عەرەبى و فارسى و تا زووانیانیش لەزووان مللەتەیل رەسەن ترەک لەناوچەگەبریگەوئەزیاگەو نیشانەیک دیار ترەکیش لەبان یە ک وەرەو ناوچەیل مللەتەچوین و لەبان دین ئسلام رى کردن چوین هەر وختى مەنگۆلیەیل ک ئەیانەیش باپەر ئەوانەن ک ئەیزن ئیمنە تورکیمن لەولاتەیل فرەیک لەرووژهلان ناوړاس وەل موسلمان نەوین لەسال (۱۳۶۰ م) موسلمانەو بوین، و بریگ هەس ئەیزن ژیار سۆمەری لەناو ژیار (ئانە) وەدى هاتگەو لەپەرەو ئەخووزیم بزانیم ژیار چەسەو چ نیشانەیللیگ لەزووان دیری، لەفەرەهنگەیل نویسیاس ک ژیار خودی بەرهم عەقل بنیادەمەو ئەوئایمەدیاری ئەدا لەکیشمەکیشەیلی وەل سرووشت و وەرەونوا چوینی لەلایەنەیل زانست و هونەر و ئەدەب، ئایانەفتەلەبان ژیاریک وەرژ لەژیار سۆمەری لەجەهان ، کەلەپوووریگ ئەرامان وەجوور ژیار سۆمەری هیشتگەسەجى، ئایاشایەتەیل تاریخیگ ئەرای ژیار (ئانە)هەس ک بریگ وەدیھاتن ژیار سۆمەری وەرەو پى ئەوون ، و سۆمەریەیلەیش میرات گەورایگ ئەرامان هیشتنەجى وەزانایەیلش لەماوئا ماوئىترەک لاینەیل گرنگیگ

لەداهینەرەیلیان ک هالی خزمەت وەبەشەریەت ئەکەن ئەرامان دیاری ئەکەن و نەجوور ئەو ژیار درووکانیەک وەناو ژیار مللەت (ئانە)ناسریاس و فرەدویرن لەو راسیەیل تاریخیە، و ئەیزن مللەت (ئانە)هان لەسنوورەیل تورکستان، وەل سەرچاوەیل تاریخی لەبان یەجەخت ئەکەن ک مللەت (ئانە)لەمەردم رەسەن یابانن و تاریخیش ئیشارەت ئەداگەک لەدەیشت یابان بوینە، و لەگشت کتاوہیل تاریخ و مالپەرەیل ئەلکترۆنیگ لەبان توور ئەنتەرنیٹ هویچ چیشتیگ لەبان ناو ئى ژیارە دیار نەبویە، وەتەنیا ئیشارەت دریاگەئەرای مللەت شەکەتیگ لەیابان زولم و دەسدریزی لەل کریا لەبان دەس ئەو مەنگۆلیەلەک لەباکوور هاتوین وەناو (ئانە)یش ئەرای عانە ئالشتەو کردن ژیار ئى هووزەدیار بوی، وەل گشت ئەوئەدیاری لەو فەرەهنگەیل عەرەبەبیری وشەیل یا کەلیمات بوی لەبان ئەو مادەک هەمانیاخالەعانەوہیفرەدویرەلە ژیار و یەمەعانى ئاژەل

دیری و عانەمەعانیهلی ترەک دیری وەمەعانى پویل یا عملەى عیراقیەکلەقەیمەت چوار فلس داشت و ہندیەیل ئى ناوئانن وەملی هەووجوور ریال و روپیەک ئەیانەیش ناوہیل ہندیگن، و عانەهەمیش شاریگەھالەرۆوژئاوای عیراق لەبان کنار فورات، و بریگ هەس ئەویژن یابانیەل ئەوسا لە باکوور مەنگۆلیا ئەزبان وەجوور جەمیگ لەداگیرکەرەیل وەرەو یابان هاتن و شناسنامەئیرنەوہپى دان

لەوختیگ مەردم رەسەن یابان لەمللەت ئەلئینەون وەزووان تایبەتیگ وەخوہیان قەسبەئەکەن و هالی بەش بوچگیگن لەھاوولاتیەل لەیابان و لەو ئینەوہاتنەوہل یابانیەل داگیرکەر ئەوانەلەباکوور مەنگۆلیا هاتوین تا سەدەى نووزدەھەساو ئەلئینو و هاوولاتیەلیگ لەیلەى دویم کردوین، و لەپەرەو دیار ئەدا ئەلئینو مللەتیگن خوہیان دروس خوہیان کردن و لە مللەتەیل ئۆرال ئەلتائی‌نین ک وەچەن زووان قەسبەئەکەن جوور تورکی یا تورکمانى ئەوانەلە توران هاتوین و زووان تایبەتیگیش لەخوہیان دیرن و هویچ رووژیک لەناسیای ناوړاس وەیا لەدەرگردى نەوین وەل لەمەردم رەسەن یابانن، وەبریگ ئەیزن تورکمانەسۆمەریەل ئەرای ژیار ئەلئینو ک ئامازنەرای دایم ئەچیدەو وەجاریگ وەناو (ئانە)وەجاری ترەک ناو ئانو ئەنەن وەملی وەل زانای ئەمریکی پروفیسور (رۆبەرت جۆن بریدوود) لەبان کوردەیل و کوردستان وەتگەمللەت کورد یەکمین مللەتیگ بوین پەرەدان وەگشتوکال و پیشەسازى و هەمیش یەکمین مللەتیگ بوین ئەشکەفتەیلیان هیشتنەجى تا لەناو مال بژیەن و ئەو غەرازەیل مالپەپەرەسەنیگەلەتى ئەرای وەکاربەردن رووژانە. ئەى قەسبەجوور شەھادەیکەک ئیمەى کورد فەخر و شانازی وەپى ئەکەیم وختەر یەک لەلایەنکەسیگ پسپۆر نویسیراگە و قورسایى وشوین یا مەکانەتیگ لەجەهان دیری وەجووریگ ئامازنەدا ئەرای ئەو پەرەسەننەنەک لەکوردستان روی دا وەرژ لەمللەتەیل ترەک ک بەرهم بنەرەت یەکم بى ئەرای دروس کردن یا بیناى بناغەى ژیار، و هەر وختى ئەو زەویەیل نزمەپروین لەئاو لە سەرلویتکەیل گوہیل کوردستان ژیان و جوہیلەگ لەتى بوی لەلایەن ئەو کوردەیلەک لەى شوونەیلەنیشتەجاوین و تاریخیش شاهەتەومەل یە ، و ئەو شوونەوارەیل دیاریەلەئەشکەفتەیل کوردستان جوور ئەشکەفت بیستوین لەرووژهلان کوردستان تاریخی ئەرای سەد سال وەرژەزاین یا میلاد ئەچیدەو ، و ئەشکەفت شانەدر لەئاکرى یا عقرەلەباشوور کوردستان تاریخی ئەرای پەنجا وپەنج هەزار سال وەرژەزاین ئەچیدەو ، و ئەشکەفت چەرمۆ لەنزیکى سلیمانى تاریخی ئەرای هەیشت هەزار سال وەرژەزاین ئەچیدەو، و هەمیش سوخانەیل بزن و سەگ و وەراز لەبری ئەشکەفتەیل دیار بوی جوور ئشکەفت (چاپوئو) نزیک ئامەد لەباکوور کوردستان و لەئەشکەفت (گەنج جارا) لەرووژهلان کوردستان نزیک لەکرماشان ک تاریخی ئەرای دەھەزار سال وەرژەزاین ئەچیدەو، وئایم کورد وەرژە تاریخ لەسەدان ئشکەفت نیشتەجایی.

ئەو پادشایه یله ك ژنیگ دەس خسته کاره یلیان

نا: عەلی چەوجوان

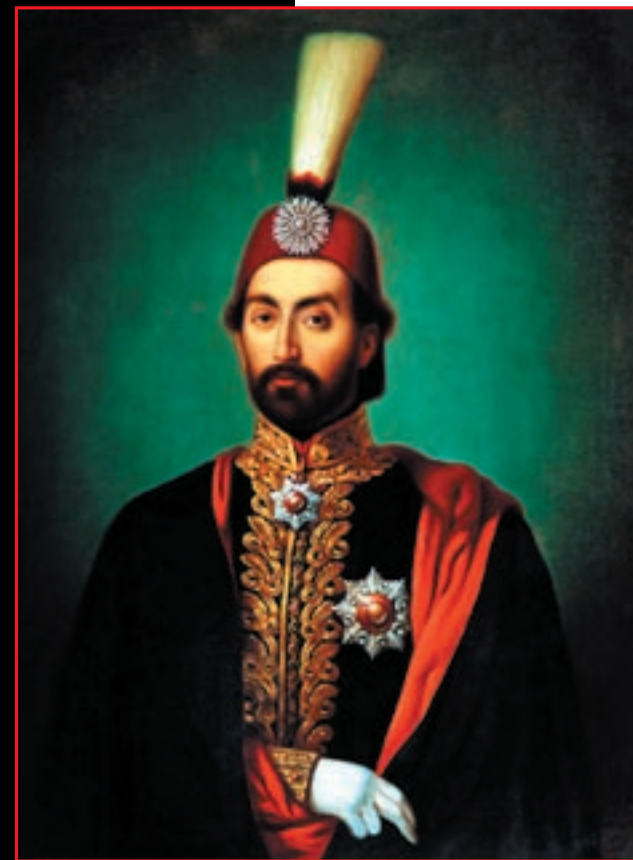
پاشایه ییل بەغدا له ناوونی سألەیل ۱۷۵۷ تا ۱۷۷۲ هەر یهکیگ له لیان و دجووریگ حوکمرانی کردیاگ و (لوریمر) تاریخنویس له کتاو (دلیل الخلیج) له بهش تاریخی باس لهوه کردگه ك دەسلات (باب العالی) نەتویه نستگه دەس له کاره ییل ئەو پاشایه یله ئەلگریگ ك حوکم عیراق تورکی کردیان و دگشتی، و دلی ژنیگ و نناو (عه دیله خانم) ته شیه گه و دەس خودیه و بویه و جویر بهن چەن پاشایگ رهسیاگ، له وانەهیش :

* سلیمان پاشا : ئی سلیمان پاشا هاوسەر (عه دیله خانم) بوی و له لایه ن باب العالیه وه پشتگری کریا ئەرا حاکم به غدا و تا رووژ مردنی له ۴ ئایار ۱۷۶۲ له پۆست پاشایه تی و دردهوام بوی. سلیمان پاشا له ماوه ی دەسلاتی زوورم هووزیل عه رب و دوشمن ترسناکیگ زانستنی و تاییه ت ئەوانه گ له کار دزی و تالانی کار کردیان، چوینکه و ته واوی دەس گردوینگه بان حوکم و ئیداره ی ولاتو له هه مان وهخت و دپی وتیان (ابو اللیل) و له به غدایش و دپی وتیان (سلیمان شیر)، و دلی عه دیله خانم هاوسه ری ده خاله ت فره یگ له کاره یلی کردیاگ و دوشمنایه تی فره یگ ئەرا دروسکرد.

* عه لی پاشا : به یهش تویه نست له ری بیه شکه شکردن به رتیه وه ئەرا و درپه سه ییل باب العالی پۆست پاشایه تی و دربیگی له وەر ئەوه ک له ماوه ی پاشایه تی سلیمان پاشا هاوکاری فره یگی کردیاگ له وەر خاتر مه ندنی له تهخت پاشایه تی، و دلی ئەفسه ره ییل گه ورا نه تواسه نی و ئەوه بوی وه دەسایس عه دیله خانم ده سکرده کوشتن فره یگ له لیان و دوایخریش زال بویه بان بارووه زعه گه یا، و دلی ماوه ی ده سلاته گه ی ته نیا (۲) سال دریزه داشت و هەر وه پیلان عه دیله خانم کووتایی و حوکمه گه ی هات.

* عومه ر پاشا : ئی پاشا له بان داواکاری قه یریگ له سه رۆک هووزیل به غدا و ناو داره ییل شاره گه هه لوژریا ئەرا و درگرتن پۆست پاشایه تی به غدا و پشتگری فره یگی کردن و باب العالی ره زامه نی خودی له بانئ نیشاندا و حوکمه گه و درگرت. عومه ر پاشا مامه ی عه لی پاشا بوی هاوسه ر دویم یه کیگ له خویشگه ییل عه دیله خانم بوی له بان داواکاری عه دیله شویه یه کمینه گه ی کوشت و له بان ئەوه یسه عه دیله خانم هەر و دپی رازی نه وی ئەرا پاشایه تی به غدا.

وه ی جووره عه دیله خانم تویه نست له ماوه ی ۱۶ سال دهور خودی برانیگ و ده خاله ت و کاره ییل فره یگ کرد، و دلی نه ره سیه ئەوه گ ره زامه نی ملله ت و ته واوی باریگه دەس و هه میسه دوشمنایه تی دروسکرد له ماوه ی ئەو ۱۶ سال پاشایه تیبه ك دهور له تی داشت.

کورد له ناوونی جوگرافیای

زهوی و باوه رنامه ی تاریخ

د. خه لیل ئسماعیل

له یه که و داینه ییل نه تنوگرافی جهخت له بان ئەوه کهن ك زهوی توخمیگ بنه ره تیبه له پیکهاته ی که سایه تی و نه ته وایه تی هه ر ملله تیگ و شوون یا پایه ی جوگرافییش گوزارشه ئەرا ی ك چالاکی مه رد و ئەوه ک له ئی وه خاس که فیگ له بانئ بنیات نریاگه وه ك یه کیته ئامانج و به رژه وه ندی و رووشنه ویرییه ییل و له یراوه هس نه ته وایه تی هه ر له زه مان کوپه نه وه وجود داشته گه و مادام ئەو خا که ك له بانئ ژیه ن خاک خوپیانه و ئەو زووان و تاریخ و کلتوره ك داشته سه ی هن خوپیان بویه .

نیشته جی بوینه و، وه ئەوه ییش به رزایه ییل هه مرین برینه . له لایگ تره وه دەسلاتداره ییل عوسمانی دهور داشته له سه قامگیری ئەو عه شره ته یله له وەر خاتر نه فوهرگرتن له لیان و بیجگه ئەوه ییش پلان (مه دحه ت پاشا ۱۸۶۹-۱۸۷۲) پاک و ئاشکراس له نیشته جیکردن ئەو عه شره ته یله ك ئەوه ییش ره نگه و داین دیاریگ داشته گه له بان پیکهاته ی نه ته وایه تی مه رد و ناوچه گه و له ناوونی ئەو عه شره ته یله . و دلی دوایخر له شوون دامه زران عیراق دەسلاتداره ییل ولات پلان ئەرا نیشته جیکردن ئەو هووزیه یله دانان له شوونه ییل جیاجیا و دریزێ موسل ئەرا تا که رکووک و مه رز ناوونی عیراق و سوریا، ك ئەوه ییش وه نامانج زیایکردن وجود عه رب له ناوچه گه و ئەرا ئی مه به سه یسه سیاسه ت و عه ره بکردن هاوردنه کار. دی له یراوه تویه نیم بویشیم: هه ق گشت هاوولاتییگ خه مخوره ك له بان به رژه وه ندی ولاته گه ی بپرسیگ ئەو هه مگه پرووسه ی سیاسه ت وه عه ره بکردنه چه له لی که فته وه و دوپای ئەو هه مگه ساله عیراق و دکوورا ره سانگه ؟ ئمجا و هخت ئەوه هاتگه لاپه ره ییل سیه ی گوزه یشته و دربیگیم و تازه یه و بکه ییم وه لاپه ره ی تازه تر ك له بان بنه مای باوه ر بنیات نریاویگ وه ئەوه ک هه ر تاکییگ له ی نیشته مانه هه ق دیریگ وه سه ره به رزی بزیه یگ و باوه ر وه یه کتری داشته ییم له و دختییگ نه خسه ئەرا ئەو جووره ریه یله دانه ییم و دی به سه ئەوه ک پیه شکه شکریاگه ئەرا ره ته وکردن و هیمان و هخت ئەوه ناتگه توانایه ییل ولات و ملله ت باریه یگه کار له وەر خاتر بنیاتنانه وه ی عیراق و دیموکراسی تازه .

دیارده ییل جوگرافی وه ک کهش و هه وا ی ولات گرینگی یا نه همیه ت فره یگ داشته گه له ده وله مه نکردن هه ریم کوردستان ك هه ره چه نی ناوچه ییل جه وه لی هات و چوو له تی دیاریکریاگ بویه له باووت جموجویل مه رد و دابه شبوینیان و چالاکیه ییل ئابوو رییه گه یان، ئەوه نه ییش فا کته ریگ بویه له روی وەرگریکردن له مه ندنه وه ی ملله ت کورد و مقه به تیکردن له تاییه ته مندییه یلیان.

له باووت مه سه له ی ملله ته یلیش شاره زایه ییل ئویش: ئەو مه رد مه ییل ك له شوونه ییل به رز نیشته جی بوینه کوردن و مه رد زهوییه ییل نزمیش عه ره بن. فتوحات ئسلامی ئەرا عیراق له سه ده ی هه فتم کاریگه ری فره یگ کردگه سه بان پیکهاته ی نه ته وه یی و دینی مه رد مه گه، ئمجا له ی باووته وه (لونکریت) نويساگه: گرینگترین رویداگ له سه ده ی ۱۷ی زایینی رویداگه، ك ئەوه ییش کووچ هووزیه ییل (شه ممه ر) ئەرا عیراق وه دو قوناغ، یه کم: دابه ش بوینه بان ناوچه ییل ناو راس و خوارگ ولات، دویمه ییش: نیشته جی بوینیان بوی له رووژئاوای موسل، یه ییش وه مه عنا ك وەرجه نزیکه ی ۲ سه ده .

له راپوورتییگ لوجنه ی (عصبه الامم) ئەرا چاره سه رکردن گرفت ولایه ت موسل هاتگه: ك (شه ممه ر ۲ سه ده وەرجه نیسه له نه جده وه هاتنه سه عیراق)، و دلی ئەوه ییشا پیه یینی کریه یگ عه شره ت (شه ممه ر جه ریه) له ناوچه ییل شار موسل و خاپوور نیشته جی بوینه و به شیگ له لیان له زاب خوارگ. ئەو جموجویه کاریگه ری داشته گه له بان جموجویل هووزیه ییل تر، ك له رووژه هلات ئاو دجله

شار کۆبانی

ئەمۆنەگ لە بەشەوکردن کوردستان

ئەو خەت ئاسنینه له ناوئى
هەردو ولات سوریاو تورکیا
هەردو بەشەیل شار کۆبانی
جیاووە کرد، و بەش یەکم کها له
تورکیا (سەرخت) ناسریاس
و هه معنای خەت بانین وهلی ئەو
بەشەگه کها له سوریاوه (بنخت)
ناسریاگه یا خەت خوارین

هەلەتەیلگ ها لەدەرگەرد ئى دەپشته و لەی دەپشتهیەش لە هەر
سالیگ ئاهەنگ جەژن نەرووز لەپیس و بەك ئادار ئەکره.
کۆبانی تەبەعەت و رەسم و رەسومینگ عەشایری دیری چوین
فیشتر مەردم شارگه له ئەسلەو له هوز یا عەشیرت (بەرازین)
و ئى هوزەیش گەورا بوی و لەلیش هوز (کیتکان) وەدی هات ک
مەعناى وه زووان کوردی (کور بەرازه) و دویاجاریش ئى هەردو
هوزە گەورترەك و زیاترەگه و بوین و جوور هوز یا عەشیرت
(کیکان و بیجان و شیخان و دیدان و معضان و میران و قەرەکیجان).

ناو کۆمپانی نائن وه مل شەریکەگ وه خاتر وجود کارگەرەیل
جەمەندەفەر لهو ناوچەو ئاوساپش و دەپشته یا سهل ئەلسروج
ناسریاوی. و له سال (۱۹۱۱) شار کۆبانی پەرەسەن و وەرەو نوا چوی
وختی پرووژەى جەمەندەفەر تون رووژەهەلات لەتی کریا و یەیش
خەت ئاسنیگه له بەرلین تا بەغدا ئەرەسی وهی خاتره شارەیل
کوردستانی فرەگ پەرە سەنن و شار کۆبانییش یەکیگوی لهو
شارەیلە، وهی جوورە ئى شارە ئەرای دو بەش بەشەو کریا، بەشگ
له تورکیا و ئەو بەشەگه له سوریا، وه گوورەى ریکهفتنامەى
سایکس-بیگۆ له سال ۱۹۱۶ کوردستان ئەرای چوار بەش بەشەو کردن
له ناوئى (سوریاو تورکیا و عیراق و ئیران) و ئەو خەت ئاسنینه له
ناوئى هەردو ولات سوریاو تورکیاوه هەردو بەشەیل شار کۆبانی
جیاووە کرد، و بەش یەکم کها له تورکیا (سەرخت) ناسریاس
و هه معنای خەت بانین وهلی ئەو بەشەگه کها له سوریاوه (بنخت)
ناسریاگه یا خەت خوارین.

و نەهەتەنیا ئى خەت ئاسنینه له ناوئى هەردولا جیاووە کردگه
وہلی سیمەیل درگینگیش هەس کارەبا هالەتیا و چالەیل بۆمیریز
کریاگ و پەنە (۵۰۰) م هەمیش دەزگایەیل سەربازی سەببینگ
هان لهو شوونەو ئامانیا لهی کارەبە بوی خیزان کوردی لەناوئى
هەردولا له یەکتەکی جیاووە بکەن.

و ئى چوار ناوچەیش (شیخلەر و سەرین و عین البت و شیران)
ئەرای شار کۆبانی ئەچنەو، و ئى ناوچەى شیران ئى ناوئى وە ملی
وہ خاتر بەیدا کردن پەیکەر دو شیر لەتی ک ئەلئان هانە مۆزەخانەى
نیشتمانی له شار حەلەب. و فرەیش له ئاویەیل کۆبانی هەلەتەیل
دەسکرد و شوونەوارەیل فرەگ هالەتیا و ئەیانەشاهەتن له بان
یەك ئى شارە ناوئى یا مەركزىگ ژیارەیل قەدیمی بویە، جوور ژیار
حیسیەیل و ئاشووریەیل و حیسیەلیش باوگ و باپەرەیل کوردیوئە،
وہی ناوچەیش وه گورانیهیل کلاسیکی مەردمی و کلتووور کوردی
تایبەتى ناسریاس، و(مشتنور) بەرزترین هەلەتەیل شار کۆبانیە
و ئەگەر وەرەو بان ئى هەلەتەبچن دەپشت (سروج) دیارە، وه

کۆبانی شار تاریخی کوردی کوانەیهها له بان سنوور ناوئى سوریاو تورکیا؛ له لای رووژەهەلاتی چەم
فرات وەدریژی فیشتر له (۱۰۰) کلم و وه پەنەى نزیکەى (۷۰ تا ۷۵) کلم، و ژمارەى مەردم نیشتهجای شار
کۆبانی وەدەرگەردەیلی نزیکەى سێ سەد هەزار نەفەر بوین و هەفتا هەزاریان له شارەگه نیشتهجاوین.

ئا: نەسرین میرزا

ئى شارە بەشگه له خاک جەزیرە، وهلی له سال (۱۹۶۷) له رى
ئەو کەمەریەند عەرەبى رەگەز پەرەستیه جیاووە کریا، وهلی له
لایەن ئیدارى ئەرای پارێزگای حەلەب ئەچیدەو، و روولەیل شار
کۆبانی وه زووان کوردی و زاراوەى کرمانجى قسیه ئەکەن و کەمتر
له لیان وه زووان عەرەبى قسیه ئەکەن، وه تایبەت ئەوانەگ هان له
مەدرەسه و له برى ناوئى دەیل جکومى، و مەردم ئى شارەیش هه
لەوەرژ له نزیکەى سەد سال موسلمانن، وهلی وەرژ لەی ماوه مەردم
بوت ئەپەرەستن، و ناو ئى شارەیش له ئەلانیەیل بریاگه وختی

بالوول مايى ديوانهى زانا!

نەيوپ رۆستەم

له ناو رابەرەيل يارسان چەن رابەر گەورايگ ھەس، ك وەگورەى باوەر خوەيان رابەرەيل گەورايان لەو زاتەيلەنە ك روح خودايى لەتيان جىگىر بويە و ھەر يەكىگ لە ليان لە قوناغ چياجيا كاريگەرى گەورايگ داشتگە لە بان بەخشەبووين و گەشەسەندن رىچەلەك يارسان، ك يەكىگ لەو رابەرەيل گەورا (بالوول مايى)ە.

وگورەى كتاو پىرووز سەرەنجام، بالوول مايى يەكەم كەسە ك ھەول پەخشەوكردن رىچەلەك يارسان داگە، ناو تەواو بالوول (عەمر كور لەھەب) و لە ناوئاس سەدەى دويم كووچى لە لورستان ھاتگەسە دونيا، ھەر لەسەرەتاي مناليەو ھەول ئەرا وەدەسھاوردن زانست داگە، دويای ئەو ھەيش كار كردگە لەو ھەر خاتەر دانايىن رىچەلەك دىنى ك وەجوورايگ تايبەتمەنديەيل دىنى كويەن لەتى مقەيەتيكرايگ بووگ، ئەرا ئى مەبەسيشە لە زىد و ماواى خوەيەو ھەول روى كردگەسە ھەورا مان و دنيا بويە لەوگ لە ھەورا مان مەسەلەى كار كردن ئەراى گونجىيەگ و ھاواراز و ھاوھكرەى لەو ناوچە فرەن، دوياخريش وەمەبەس خوەندن زياتر وەل قەيرىگ لە پارەيليا روى كردگەسە بەغدا و لەورا لە خزمەت (ئىمام جەعفەر سادق) سەلام خودا لەلى بويە و لە زير دەس ئىمام جەعفەر خوەندگە. بالوول مايى لە دانىشتن و رى و رەسمەيل دىنى ئەو سەردەمە ئەراى چويەيل عرفانى خوەى دەرختگە و ھەر لەو ھەول لەلايەن ھاوون رەشيدەو ھەرمان كوشتنى درياگە وەتاوان (گومرا و زنديق)، ئەجا لەبان راسپاردەى (ئىمام جەعفەر سادق) خوەى كردگەسە شىت تا مشىر لە مل خوەى دويرةو بخەيگ و ھەر وەھاو كاري ئىمام جەعفەر سادق تويەنستگە لە بەغدا دەرچووگ و برەسيگە ھەورا مان. ئەجا لەورايشەو ھەسەرا (فرماسين = كرماشان ئىسە) و لە تى نىشتەجى بويە و دەسكردگەسە پەخشەوكردن رىچەلەك دىن يارسان و شمارەى فرەيگ لە پەيرەوكارەيل لە دەورى جەمەو بويە. پاىەى دىنى ئى زاتە لەلاى يارسانەيل فرە گەوراس و لە سەردەم خوەى موريدەيل فرەيگيش داشت جوير (باوہ لوړەى لورستانى، باوہ رەجەب لورستانى، باوہ حاتەم، باوہ نجووم لورستانى)، ئەجا لەو ھەر خاتەر زياتر ئاشنا بوين وەى زاتە يەكىگ لە شاعر و عارفەيل گەوراي يارسان وەناو (دەوريش نەورووز سۆرانى) ك دانەر يەكىگە لە كەلامەيل يارسان وەناو (كەلام دەوريش نەورووز سۆرانى) باس لە بالوول مايى كردگە و پلە و پاىەى دىنى بەرزىگ داسەپى، وەلى ئويشگ سەرەتا مەردم وە نەزان و ديوانە زانستەسەى، ھەر لەى باوہتەيشەو لەو ھەر خاتەر جوواو ئەو مەردمە ك ئى بالوول مايى وە نەزان و ديوانە دانان، دەوريش نەورووز لەتارىفكردن بالوول مايى و تگە: كى دىە كەسيگ ديوانە وەشيوەى ئەو زاتە لە مەيدان گەردوون ئەو ھەنە زانا و دانا بووگ؟ بالوول مايى يەكىگ بويە لەو رابەرەيل گەوراي يارسانە ك ھەول زىنگەوكردن دىن كويەن ئىران داگە لە قابليگ تازە.

مير وهلى ... ئادەمیزادىگ زان مەردم سووكەو كەيگ

محسن به نى وهيس

لەو پەلەيل پزىشكى خوەمانىە ك ئادەمیزاد كورد وەپى ناوبانگى دەرکرد، ئەویش پزىشكى شكیان سقان و لەجىچگن و ھونەر گرتنەو ھىە. ئادەمیزاد كورد وەرچە ئەو ھەك لەشار و ئاوايەيل نىشتەجا بووگ، كوومەلگايگ بەسدارىكەر بويەو گەردىسە شوون لەو ھەر، يەيش مەعنای ئەو ھەك ك كوومەلگای كوردى كووچكەر و شوانكارە بويە، نەخەير وەچەواشەو، چوینكە يەكەمین ئاوايى لەجەھان لەروى كشتوكالىەو ھە لە كوردستانەو سەرھەلداگە، ئاوايى (چەرمۆ)یش خاسترىن بەلگەس. كوومەلگای كوردەوارى ھەمیشە لەشوون جیوازكردن بويەو لەشوونىگەو ئەرا شوونىگ تر و ھەر وەسەبەب بەرز و نزمى و كەن و دوول و لاتەگەيەو ھەس و پوولەيان روى وەروى شكیان و پليان دەس و پا بوینەسەو، ھەر لەو ھەر ئەو ھەيش تواسگە يەكىگ لە گرتنەو ھەى دەس و پا بزانیگ، دى لەو ھەر ئەو ھەك سەيلیگ لەليان ھەلگەفتگەو ئەو ئەركە جى وەجى كردگە، وەل ئەو ھەيشا تا ئىسەيش فرەيگ لەوانە ك ئى كارە وەپىرووز زانن ھەر خزمەت وە ئنسانىەت كەن وەبى ئەو ھەك خوەندوين يا چوینە ھەر خوەندگايگ پزىشكى يا ھەر دەورەيگەو لەى مەيدانەو ھە، ئەجا يەكىگ لەوانەيش ك ناوبانگى فرەيگ دىريگ لەى مەيدانەو لە بەغدا، ئەو ھەيش (مير حسين شەففى قەرەولس) يە ك ناسريگە وە (مير وەلى).

مير وەلى لەسال (۱۹۲۲) لە ئاوايى (ھوزى سمايل) سەر وە قەزای (مەنەلى) ھاتىسە دونيا، ك گشت وەختەيليان وەل ھەس و پوولە بردنەسە سەر لەدەيشت و دەر. لەسال ۱۹۷۵ خوەى و ئەشەرتەگەى وە فرەمان و زوورەملى رژىم دىكتاتورى بەعسەو باركریان و لە زىد باوگ باپىرەيليان دويرةو خريان، لە شار سەرەرى بەغداى شوونگىرەو بوى و ھەر مەشق كارە ئنسانىەگەى خوەى كرد. ئى ئادەمیزاد خاس و خەيرومەن دلپاكە وە روى خوەشگەو ھەمیشە پىشوازی لەو كەسەيلە ئەكا ك تىنەنە لای ئەرا گرتنەو ھەى دەس و پا و شكیان ھەر شوونىگ لە لاشەيان چ وەرووژ چ وەشەو، ھەر لەو ھەر ئەو ھەيش ك ئومىديگ وەپيان بوو ھەخشىگ و زال بوون لەبان زان شكیان و تەرەكیان سقان دلخوەشى دەيگە بيان. لەھەمان وەخت مير وەلى پياويگ قسەخوەش و گەمەجى و كار خوەى وەبى بىزاربوين ئەنجام دەيگ و ھويچ پويلىگيش لە كەس وەرنىەگريگ و ئويشگ (ئەرا خودا) كاركەم. مير وەلى زياتر لە (۶۰) سالە

خەريك ئى كارەسە و زويتر لەزىردەس باوگى ھووكارە بويە و لەو ھەختىگيش شوان بويە وەل ھەس و پوولەى خوەيانا لە دەيشت و دەر سەرەتا وەگرتنەو ھەو تىماركردن ھەيوانەيل دەس كردگەسە كار (وگەچگرتن) و دوياخەر ئەزموون زياتر پەيا كرد و تىمار ئادەمیزاديش كرىديگ و ئىسەيش لەسايەى خودا زالە لەبان چارەسەر گشت شكیان و تەرەكیانىگ. مير وەلى سەرەتا دەس نەيگە بان ئەو شوونە ك شكياگە يا زەنگ بردگە يا لەجى چىە تاشوونەگەى بزانیگ و دوياخەر لە نەخو ھەسگە پرسىگ مەسەلەگە چوین بويە و چەنيگە ئى شكیانە رويداگەو ئايا وەسەبەب كەفتن بويە تا چشتىگ تر، ئەو ھەيش لەو ھەك زياتر لەلى برەسيگەو تا وەتەواوى حالەتەگە ئاشكرا بووگ لەلاى و خاستر چارەسەرى بكا. ھەر شكیانىگيش زەحمەت بووگ لەلاى جوير (لەمە = ھەوز) ئادەمیزاد وەبى پىچ و پەناو بى ئەو ھەك دەس لەلى بەيگ ئويشگ چارەسەرى لای من نىە و بچوو ئەرا نەخو ھەسخانەى تايبەت. لەباو ھەخت حالەتەيل تايبەتیش ك ھەو ھەجە (ئىكس راي) يا ئىشاعەگرتن دىرن، مير وەلى ئويشگ : بەلى ھەر حالەتىگ كەميگ زەحمەت بووگ لەلام داواى ئىشاعە لەلى كەم تا وەتەواوى بزانیم شكیانەگە چوینە و تا شوون ئەو شكیان و تەرەكیانە وەتەواوى ئەرام ئاشكرا بووگ و بتويەنم وەشيوەى خاسىگ تىماريان بکەم. بيگومان مير وەلى لەماو ھەى نىم سەدە رووژ نىە چەن كەسيگ تىمار نەكا، لەباو ھەخت ئەو چشتەيليشە ك تىەرەيگەيانە كار ئەرا ئەو مەبەسە پىكەتگە لە (دار، توپلەدار، قاميش، پەمگ، شاش، روين يا كرىم گەرم وەك رۆمالجىن) وەل ئەو ھەيشا ئويشگ : شكیان كۆنە تىمار نىەكەم، چوینكە ھەو ھەجە وە ئەو ھەيگ دىريگ دو بارە بشكەگەو ھەو لەنو بگىرەيگەو ھە، ك يەيش حالەت مەترسىدارىگە و ژانى فرەس ئەرا خاوەنەگەى. بيچگە ئەو ھەيش لەشوون گرتنەو ھەى ئەو شكیان و تەرەكیانە نامووزگارى دەيگە خاوەنەگەى نەجوینىگەى و فشار نەخەيگە بانى تا ئەو ھەنە خوەى گريگ. ئومىدەوارىم خالو مير وەلى (باوگ رەسوول) ھەمیشە تەندروسى خاسىگ داشتووگ و عومرى درىز بووگ و لەبان ئى كار ئنسانىە وەردەوام بووگ و خوداوەند گەورايش ئەجىرى گوم ناکا ئنشانەللا.

ئەوجوورەگ ئاشکراس نیمچە ریککەفتینگ لەسەر زیایکردن بوین مووچە یا مەعاش و بەرزەوهندیەیل تایبەت کریاگ ئەرا کاروودەسیل حکوومەت عیراق وچوود دیریگ ئەویش لەوختیگ گشت ناگاداریم ئاست بەرەمەیل و دەرامەدیلات فرە کەمەو بوپە و لەسەر نابووری عیراق کاریگەری ناس، و نابووریناسەیل و رووژنامەنووسەیل لە زیایەو بوین مووچە و بەرزەوهندیەیل تایبەت کریاگ ئەرا کاروودەسیل و بەرلەمانتارەیل ک شمارەیان فرەترەو بوپە و رووژ لەدوای رووژ مووچەیان زیاترەو بوود نیگەرانی. ووزارت دارایی گشت چاریگ لەباوت مووچەیی هەر ۲ سەرۆکایەتیەیل ولات و بەرلەمانتارەیل و کاروودەسیل حکوومەتی وشیری دەیک ک باید ئەو مووچە و بەرزەوهندیەیلە لە میزانیەیی ولات زامەن بکریەیک ک لەبان پیشکەفتن و وەرە نوچگن ئاست پیشکەش کردن خزمەتگۆزاری وە هاووولاتی کاریگەری ناس و هەمیش باروودەزە نابووری ولات شیوانگە. دکتۆر ماجد صوری پسپۆر یا شاردەزای نابووری ئاشکرا کرد ک ستراتییجی زانستی ئەرا ئیدارەیی داراییەیل ولات وچوود نەیریگ و هەمیش پویل و سامانەیل و داراییەیل ولات وە نادادوەری بەشەو کریەن ک لەسەر ئاست دادوەری لە دیریژی ژیان هاووولاتی کاریگەری ناس و کاروودەسیل مووچە و بەرزەوهندیەیل فریگ دیرن و لە ئەمەن و ئاسایش و رەحەتی و بەختەووری ژین و رووژ لە دوپارووژ بەرزەوهندیەیلان زیاترەو بوود و لەوەرەووری گشت پرووژەیل ولات وە خاتەر دیاردەیی گەناتەکاری و گرنگی نەداین وە خاسەو کردن ئەرکەیل نابووری و ئیداری و دارایی حکوومەت شکەست خواردن و وسیانەسەو.

برییگی ئەو باوەرە دیرن ک ئەو سیاسەت غەلەتە لەبان ژیان هاووولاتی و کارگەر و کارمەندەیل عیراقی کاریگەری خەراویگ ناس وەجووریگ نە مووچەیی گونجیاگ و نە بەرزەوهندیەیل تایبەتیگ ئەرایان زامەن کردنە، وەبخاتەر شکایەت کردن بوپەسە یەکیگ لە دیاردەیل ئاشکرا لە ژیان رووژانەیی هاووولاتی عیراقی ک وەشیووی خەراویگ لەسەر ئاست کاری و تەقایل کارمەندی عیراقی کارگەری نەیک. بەرلەمانیش گرنگیگ وە ئەو باوەتە نیەدەیک و تەنیا چەن پارٹیگ لە کەمەو کردن مووچەیی بەرلەمانتارەیل پشتگیری کردن ک بوپە بایس کەمەو کردن بەش کەمیگ لە مووچەیی بەرلەمانتارەیل و هەمیش نعلان کرد ک لە دانیشتنەیل سەرەتایی بەرلەمان لەی باوەتە باس نیەکریەیک.

کاریگەری خراو لەسەر نابووری عیراق

عماد جاسم

جەنگ نابووری ئەمریکا دارزانگە

جوزیفاستیگلیتز

قەیریگ شیوەکردن ئەو دەرخەن، دو کیشە لە کیشەکیش هەلوژاردن ئایندەیی سەرۆکایەتی ئەمریکا فرە گرینگی یا ئەهەمیەت وەپیان درییەیک، ک ئەویش جەنگ عیراق و مەسەلەیی نابووریە. باروودەزە جەنگ لە عیراق لەی وەختەیلە خاسترە لەو ک چەوەرە کریا و هەرچی باروودەزە نابووریە وەرەو خراوی چووک. هەوالەیل نابووری بال کیشانەسە بان هەوالەیل جەنگ، وەلی هەردوگ باروودەزەگە وە هوپچ شیویگ وەخاسی نیەچنە رییەو، تویەنیم بویشیم مەسەلەگە یەک کیشەس، ک ئەویش مەسەلەیی جەنگ و بوپەسە هووکار سەختەو بوین کیشەیل نابووری ئەمریکا. ئیسە گەورترین نابووری لە جەهان فرە ناساقە، جەهانیش وەسەبەب ئی ناساقیەو نالنیگ. ئەوسا لەیوای هویرەو کریا ک جەنگ ئەرا نابووری قانجاز دیریگ، لە دوپەمین جەنگ جەهانیش وەشیوویگ وەرەفران لەیوای زانریا ک جەنگەگە نابووری جەهان لە قەیرانە گەوراگە قورتار کردگە، وەلی دوپاخەر لە سەردەم (کینیز) ک نابووریناسیگ بریتانی بوی هووکارەیی ئەو بوپەم ک چوین نابووری وەشیوویگ خاستر بخەیمنە کار، وەلی ئی جەنگ عیراقە ئەرا نابووری قانجاز نەباشت، ک یەیش لەوەر چەن هووکاریگ.

یەکم : هووکار بەرزەو بوین نرخ نەفت، چوینکە ئەو وەختە ک ئەمریکا بریار جەنگ دا، نرخ یەک بەرمیل نەفت لە ۲۵ دۆلار کەمتر بوی و بازاریش وە تەما بوی ئی نرخە ئەرا چەنەها سال تر هەر لەیوای بئینیگەو، ئمجا هەر چەنی بازاریش پەیی وەنسەیی گەشەکردن (چین) و بازاریش تازەپەس تر برودیگ، وەلی پشبینی ئەو کریا ک وەسەبەب زیاییوین خواستەو بەرەمەوەرەیل نەفت وەناسانی نەفت ئەرا بازار دابین بکەن، وەلی جەنگەگە ئەو هاوکیشە نالشت کرد. بەرزەو بوین نرخ نەفت مەعنا ی لەیوای بوی ک ئەمریکا و ئوروپا و یابان سەدەها ملیۆن دۆلار کەنە چنگ ئمپراتۆریەیل نەفت لە رووژەلات ناویراس و بەرەمەوەرەیل تر نەفت لە جەهان. هووکار دوپەس: هیلگەمان لەیوای هویرەو بکەیم ک ئی جەنگە وە زەرەد گەوراگی بزانیم ئەرا بان نابووری ئەمریکا. بیجگە ئەویش سەرمایەیی ئی جەنگە وەل گشت جەنگەیل ئەوسای ئەمریکا و تاریخ تازەیی دەولەتەیل تریش جیاوازه، ئەرا نمونە: دەولەتەیل لە جەنگ داوای قوربانیداین لە هاووولاتیەیل و خودبەختکردنیش لە جاپەل جوانەیلان کەن، باجەیلیش زیای کریەن، بیجگە ئەو قورساییشە ک کەفیگە بان شان نەوویل ئایندە و باس و خواست لەبانی کریەیک، وەلی ئی جوورە گەفتوگووکردن و کیشەکیشە لەی جەنگە نەویە، ئەرا نمونە: وەختی ئەمریکا چپە جەنگەگەو، نابووریەگی شکەست هاورد، وەلی (بۆش) وەشیووی فرە ئەللاجەوییگ داوای کەمەوکردن باج بان دەولەمەنەیل کرد و ئەرایشی چپە سەر، یەیش ئەو رەسنیگ ک هەرچ دۆلاریگ لەی جەنگە خەرچ کریاگە وەقەرزی بوپە. ئەرا یەکمجار لەشوون جەنگ سەرودخوویی ئەمریکاو، ک یەیش دو سەدە وەرچە ئیسە، ئەمریکا ئەرا خەرچکیشان جەنگ پەنا بردە وەر بیگانە، تەماشای کەید چشتەیل ئەللاجەوی کەفیگە وەرچەو، لەوانەیش قەرزی بان ولات لەماوایی ۸ سال بەرزەو بوی ئەرا ۵۰٪ . ئمجا کی باوەر کرد ئیدارەییگ لە ئی جوورە ماوایی گورجیگ ئەو زەرەد گەورا بەیک.

راز فروش

پازهیل فرووشم، کی سینینگ رازم گشتی سر موهره و پر له نیازم خالوو ریچهرمگ سینید وی رازه؟ فره سه نگینه و..... زمانه نازم پازهیل فرووشم، کی سینینگ رازم بیلا بزانیم رازهیلی چه سه نی رازفرووشه، جوور قومهچه سه خالوو ریچهرمگ، پرسپاری کرد دی نی رازفرووشه هانی به چه سه بیلا بزانیم، رازهیلی چه سه م یه ی رازی توام، پر بووگ له ناز له بوو بوراق و شهونم، بویه ساز دیرید وی رازه، نه ی روی جوانم؟ نه گهر نه یریدن .. کار نه یرم له راز م یه رازی توام پر بووگ له ناز نی رازه دیرید، له جووری بویه گولیل بچنید له سر هفت کویه حمه رین بیله جی... نه را پشتکوو قایم خود بگر له عقل و سویه نی رازه دیرید له جووری بویه یه نه یرا نییه ... نی راز و داده مهر ها لای شیرین، و دلد فراهاده بچوو بان نه لبورز... و کنار سینا ته پهل نه جد و، دیدار ساده یه نه یرا نی یه ... نی راز و داده که شکوول بنه شان، و رخت دهوریشی به ناو دهریا و، له زوی نه نیشی فیز له یلا که و، زونفیل شیرین نی رازه بایه ت، جهوری بکیشی که شکوول بنه شان و، رخت دهوریشی

بجم له سه حرا، له سای باخهیل که شکوولند پر که، له ناله و داخهیل نی راز تنه ... خودی جه هانگیره رووشنایی دهیگن، وه گشت چراخهیل بجم : له سه حرا، له سای باخهیل به لکی وی جووره ... بوینیدن رازه یه که و یگرین و، بکیشی نازد له کنار جوویگ، له سایه ی دارینگ بنیشید نازا و، گیان بایگه نازد به لکی وی جووره ... بوینیدن رازه چ خواهه دیرید!! رازی له زنه ی جوور سنده باد ... ت هاید ه منی نه جوور نه نعام، دهروینی چوولنه نه را قه ساوهیل، بی خواهه به نه ی چ خواهه دیرید!! رازی له زنه ی

نه حمه د مه نده لای

یاره ب هوپج که سیگ دهرده دار نه که ی دلی جویر کویره ی ناگردار نه که ی خودراکی وینه ی ژهر مار نه که ی ژنیانی له ی تنگ و تار نه که ی به ش خد له لای وه خه روار نه که ی هه ناسه ی سهردی بی شمار نه که ی شکه ست یه ک جاره ی وه هزار نه که ی باری له ی دنیا له ننگ ولار نه که ی دهروینی وه ژان له که دار نه که ی تویشی وه تویش که ناکار نه که ی مانی وه هاوسای به دره قنار نه که ی قه در و حورمه تی شهرمه زار نه که ی که س و کار له ی قه ت بیزار نه که ی

له یه پیش زیاتر لایکیه مه وه

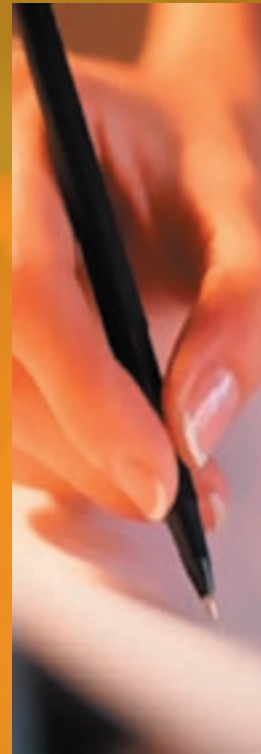
جهمال نه رکه وازی

به دخت و نقیانی سه ره و خوار نه که ی رووژهل رووشنای وه شه وار نه که ی نه زرت له دلی خاکه سار نه که ی رهنج بی وچانی وه بیگار نه که ی به دبه ختی له لای پایه دار نه که ی خودی ژنیانی وه هاوار نه که ی رهنگ و روخساری نازیه تبار نه که ی زالم له بانی وه زوردار نه که ی ناهه ق و دهمز له ی هار نه که ی یارهب هدرکه سیگ هانا وه پید برد دوعا و هه وه جه ی نادیار نه که ی له یه پیش زیاتر من لایکیه مه وه هوپج وه دخت به نه ی خود رهنج خه سار نه که ی

چه راد بنویسم

سالم خه مانی

چه راد بنویسم بجه یدم نه ویاد جوواوم به ره و دلم بکه شاد له و رووژهو تووریاید دل خه قه تباره وینه ی سانه قل که ردم له ی شاره هم خه تابارم هم دلسزیاوم به س هه رزه ته مه ن تووزی سووام به و سووا بکه له حال هه ژار جویر باوگ مردگیگ نه سرم تیه یگه خوار له سر تاوه یا سیه چوشامه هه رکه س دوینیگه م وه رهنگ نه مامه درانه ی خواهی له لیم به سیاهه هوپج دلخوه شیپگ له دلم نه ماگه ناله و هاوارم ره سیه تاقوه سان

لیم نه گرن، تویشم وه دهرد گران سی چوار سال یه وچا وه ی کاره ساته زه نگم زریه گن له ی سه ربساته خودم پرسم له خودم نه ره هه ی بیچاره نیه ویشم به و وزیر له ی کارویاره نه ی دلده چه سه موپته لای مه که جویر شوون نه شته ر شوونزانی نه که دی نه که ف نه وشوون نی به زم و رهنه دلدار ی نیرتکه نه ما وه نه زمه نشق له منانی ناو دلد سزان جویر پیرداریگ قامه تند چه مان جوواو دل ده مه و وه به زه ی حالیم نویشم لیم نه گر له خوده ما منانم

یه ی شانم هاوه بیستوینه و

سه لاحتدین قهرته په

ترسم نه گهر هه نسیم نه یره ... دانیشتمه و قوله لیم چینه سه زهوا تازرانی! یه ی شانم هاوه بیستوینه و یه ی شانم وه دالا هوو! نه یره ... وه رم واسه و پشتم کوله نان، دانیشتمه و ترسم نه گهر هه نسیم سه رم بچوو ده ناسمانا و چهن هه ساره بکوشیه ی!!

فریشته ی سهرده م

کامل جه میل به گ

هه ی فریشته گه ی سهرده م ژینم هاوپه یمانگه ی مه زه ب و دینم نازار چه و جوان نه سهر حووری رهنگ به رز مه قام سه نگین قورسترین سه نگ برژانگ جوی وه تهر، برویه مانگچوارده چه ویگ نه وینیگه د هه ناسه ی سهرده بالابه رز باریک چه وهیل مه س و خر دهم و دگان ورد ده مچه و خر و پر له په نجه تا یا، وه کوو چناری روح سووک و نازک، ته یر که ناری کام نه نندازیاره نه خشد کیشایه کام نیگارکیشه خال گوناد نایه ههم هه سه که سی له شیوه ی تو بوو؟ نه لیم و نه شنه فتم، نه ره هه سه ها کوو؟ چوی وه سفد بکه م تو وه سف نه یری؟ تو په یکه ر شویشیه ی، مانم وه خه یری! وه سف چه و بکه م تا وه سف گونا؟ یا که ردن سفید یا رهنگ رووشنا؟ نایا زانیدن مه به سم چه سه؟ خود گیل مه که لیم، تا نیرا و به سه! مه به سم زانی ناقل و دانای له نشق و مه عشوق زانید و زانای وه خود لایقه نی لار و له نجه پیر جایه له و که ی، لای خودیه و که نجه

ئه‌له‌وگه‌ردانن (ته‌رجه‌مه) له زووان دویمه‌وه

کارزان کاوسین

چشتیگ ک له رووشنهویری کوردی وجود دیریگ، نه‌ویش چاپکردن شماره‌ی فره‌یگ له کتاوه‌یل ئه‌له‌وگه‌ردیاگ یا ته‌رجه‌مه‌کریاگه ک رووژانه خریه‌نه بازاره‌وه، قه‌یریگ له‌ی کتاوه‌یله له‌لایه‌ن خود ئه‌له‌وگه‌رد یا موته‌رجه‌مه‌وه چاپ کریه‌ن و قه‌یریگیش له‌لیان ده‌زگایگ حکوومی یا ناحکوومی نه‌رک چاپکردنیان گریگه مل، ئی فره‌یی چاپکردن کتاوه‌یله وهرجه گشت چشتیگ جووریگ له شیوای شیو کلتووری دروس کردگه، چوینکه وه مه‌هانه‌ی نازادی چاپمه‌نی بووگ یا هه‌ر چشتیگ تر ئی کتاوه‌یله وه فلته‌ریگ ئه‌لگه‌ردیان و زووانگه‌ری خاسیگه‌وه نه‌رسنه نه‌نجام و هه‌ر وه‌ختیگیش که‌فته بازاره‌وه باقی نه‌رکه‌گه که‌فیگه بان نه‌وانه‌ک خوه‌ننه‌ی ک یه‌کیگ له‌و تایتله‌یله مه‌یلی کیشیگ و سیئگیه‌ی یا نه‌وسه نه‌و کتاوه‌یله هه‌ر مین و که‌س نه‌سه‌ینه‌گه‌یان یا به‌ش که‌میگ له‌لیان فرووشیه‌یگ و هه‌رچه‌نی هویچکام له‌ی حالته‌یله ئیه‌خه‌یگه‌یانه‌ خانه‌ی خاسترین یا خراوترین کتاوه‌یله‌وه.

ئاشکراس ک خاسترین ئه‌له‌وگه‌ردانن یا ته‌رجه‌مه نه‌وسه ک له زووان بنه‌ره‌تیه‌وه ئه‌را زووان ئامانج بووگ. هه‌ر له‌ی باوه‌ته‌وه یه‌کیگ له‌و گرفته‌یل سه‌ره‌کیه ک روی وه‌روی ئه‌له‌وگه‌ردنه‌ر یا موته‌رجه‌م که‌م نه‌زموون بووگه‌وه پیکه‌اتگه له‌ جل و چه‌فتی و هه‌مان وه‌خت وه‌کارهاوردن وشه له‌ زووانه‌ بنه‌ره‌تیه‌گه‌وه ئه‌را زووان ئامانج ک نه‌و که‌سه توایگ بچوه‌نیگه‌وه‌ی وه‌ناشکرا زانیگ غه‌له‌ته‌وه هه‌ق خوه‌ی وه‌پی نه‌دریاگه، ئی گرفته له‌ فوناغ دویم پرووسه‌گه ک له‌تی زووان ئامانج بویه‌سه وه‌سیله‌یگ یا زووانیگ نادیار ئه‌را جاریگ تر جیوازکردن باسیگ ئه‌را زووانیگ تر ک بریاره شوونی بگریگه‌وه جویر کارساتیگ وه‌پی تیه‌یگ ک فره‌جار گرینگی وه‌پی نه‌دریه‌یگ. ئمجا فره‌یگ له‌و کتاوه‌یله ک ئه‌له‌وگه‌ردیه‌یگ ئه‌را بان زووان کوردی له‌ زووانه‌یل ئۆروپیه‌وه، وه‌تایبه‌ت زووان ئنگلیزی ک زووانیگ بنه‌ره‌تیه‌وه کریانه‌سه عه‌ره‌بی یا فارسی و دویای نه‌وه‌یش کریسه کوردی، چوینکه ئی کتاوه‌یله زوورمیان له‌لایه‌ن نویسه‌ره‌یل جه‌هانیه‌وه نویسریانه. ئمجا له‌ی حالته‌یله کتاویگ ک موته‌رجه‌م عه‌ره‌ب یا فارس نه‌لیگه‌ردنیگه‌وه بیجگه وجود گرفته قانونی ئه‌را موته‌رجه‌مه‌گه له‌و ولاته ، ئه‌له‌وگه‌ردن زووان بنه‌ره‌تی خوه‌ی وه دو نه‌گه‌ر غه‌له‌ت زووانگه‌ریا په‌ریه‌سه‌وه، چوینکه هویچ تیگستپگ وه‌بی غه‌له‌ت مه‌عنا و چه‌مک نیه‌خه‌ریگه‌ بان زووانیگ تر. ئمجا گشت وه‌ختیگ ئه‌له‌وگه‌ردنه‌ر یا موته‌رجه‌م ته‌نیا نه‌وه‌نه‌ی توانای خوه‌ی ده‌ق یا نه‌سیگ خه‌یگه قالب زووانه‌گی خوه‌یه‌وه.

ئه‌له‌وگه‌رده‌یل له‌ گشت دونیا ده‌ور دیرن له‌ گه‌شه‌وه‌پیداين زووان و کلتوور و هه‌مان وه‌خت رازیگ پيشکه‌فتن ولاته‌یل خه‌ره‌ئاوای ئۆروپا و نه‌میکا ها له‌ پرووسه‌ی ته‌رجه‌مه‌گه‌ی، وه‌لی نه‌گه‌ر له‌ ولاتیگ شیوای شیویگ بووگ له‌ ده‌ستوورده‌یل مامله‌کردن وه‌ل زووانا، نه‌وه چشتیگ له‌ وجود نیه‌ ناوی هونه‌ر ئه‌له‌وگه‌ردانن بووگ.

وه‌ختی هویر که‌فیگه قسه، هه‌لسوکه‌فت ها له‌ کوورا؟

کامهران چرۆستانی

ئه‌را نه‌و کیشه‌یله. ئمجا ئایا هویر یا فکر ها له‌ کوورا له‌ی تاریفه یا له‌ی بنه‌مایه‌یله؟ نه‌گه‌ر ئاده‌میزاد خاوه‌ن رووشنهویری و بنه‌مایگ به‌ته‌و ژبان بووگ نه‌ی ره‌فتار پیاوه‌یل بایه‌سه وه‌ چ په‌یمانیه‌یگ مه‌زه‌نه بکه‌یم؟ نه‌گه‌ر تاریف هه‌لسوکه‌فت جویر پیاوسالاری بکه‌یم و بچه‌سپینمه‌نی له‌بان ژن، نه‌ی کی به‌شداره له‌و تاریفه؟ ته‌نیا ژنه‌یل یا هاوسه‌ره‌یل، یا برا و باوگ و کوره‌یلش به‌شداره‌ی نه‌و باوت و تاریفه‌ کهن؟ وه‌داخه‌وه گشت نه‌و ره‌فتاره‌یل ناپه‌سه‌نه ک له‌قه‌یریگ له‌ پیاوه‌یل که‌فته وهرچه‌و جامه‌ک نه‌و بارووه‌زع رووشنهویری و کلتووری و پيشکه‌فتنه‌سه ک له‌تی ژیه‌ن، ئمجا هه‌رچه‌نی خود خه‌له‌تانن و خه‌له‌تانن که‌سه‌یل تر جووره ره‌سمیگ تر خه‌یگه روی. وه‌لی پیاوه‌یل کوومه‌لگا بایه‌سه نه‌وه‌یش بزائن ک نه‌وانیش فۆربانی فکری پیاوسالارین و هه‌رچه‌نی شانازییش وه‌پیه‌وه بکه‌ن و دلخوه‌ش بوون وه‌و ده‌سلاته ک له‌ ناو کوومه‌لگا دیره‌نی، وه‌لی پیاگ و ژن له‌ ناو ئی کوومه‌لگا وه‌یه‌که‌وه له‌ ناو زندانیگ ژیه‌ن ک ناوی زندان پیاوسالاریه.

فره‌یگ له‌ پیاوه‌یل هه‌میشه باس هه‌لسوکه‌فت و ره‌فتار ئنسانی کهن، یه‌یش وه‌شیوه‌یگ وهرجه گشت چشتیگ قه‌در هه‌لسوکه‌فت خه‌نه‌ نوای گشت گامه‌یل ژبان، وه‌لی نه‌گه‌ر لایگ بکه‌یمنه لای نه‌و دیارده‌یله ک رووژانه له‌ناو کوومه‌لگا که‌فیگه وهرچه‌ومان، ره‌سیمنه نه‌و نه‌نجامه ک نه‌و ره‌سمه‌یله فره‌ جیاوازن. پیاویگ خاوه‌ن هویر پيشکه‌فتگخواز ک له‌ ده‌سلات خاوه‌ن شوون خوه‌یه، بیجگه نه‌وه‌ک ژن سپیم و جووالم خوازیه، شه‌وانه‌یش له‌ شوونه‌یل تر به‌یگه سه‌ر. یا ته‌ماشا که‌ید جیه‌لیگ ترس خه‌یگه دل دوپه‌تیگه‌وه ک نه‌گه‌ر داواکاریه‌یلی ناریکه جی نه‌وه ره‌سمه‌یلی خه‌یگه نه‌نته‌رنی‌ت ناوی زرنیگ، یا پیاویگ هه‌رچه‌نی باسه‌یلی له‌بان نرخ ئاده‌میزاد و ئنسانیه‌ته، وه‌لی نوورید کار له‌شفروشی نه‌نجام ده‌یگ له‌ شاره‌یل. به‌شیگ له‌ پیاوه‌یل و کوره‌یل ک باس هه‌ق و نازادی کهن و هه‌ق په‌یوه‌ندی خوه‌شویسی ده‌نه خوه‌یان. وه‌لی ریگرن له‌ هه‌ر په‌یوه‌ندیگ خوه‌شه‌ویسی. گشت نه‌یانه ک رووژانه که‌فته وهرچه‌و له‌ناو کوومه‌لگا له‌ لایگه‌وه له‌ ناو فکری پیاوسالاری دویاکه‌فتگ خوه‌یان گوم بوینه‌وه له‌لایگ تریشه‌وه له‌ناست نزم رووشنهویری و بنه‌ره‌ت هویر و نه‌رای چوینه‌یلیان سه‌رچه‌وه گرتگه ک ریگه نیه‌نه ئاده‌میزاد له‌دونیا پيشکه‌فتگ بژیه‌یگ و نازادی خوه‌ی وه‌ریگریگ ک خود که‌سایه‌تی پیاوه‌گه به‌شیگه له‌و هه‌ق و نازادیه.

نه‌وه‌گ دیار و ئاشکراس، نه‌وسه ک پیاوه‌یل فره‌یگ له‌ بارووه‌زعیگ دو ره‌فتاری ژیه‌ن و خاوه‌ن چه‌ن که‌سایه‌تیگ و چه‌ن ره‌فتاریگ جیاوازن و هه‌رکام له‌و ره‌فتاره‌یله نه‌رایان بگوتجیه‌یگ تیه‌ره‌نی کار، ئمجا مه‌سه‌له‌ی پیاو له‌ ناو زندان پیاوسالاری هووکار گرینگ یا موهمیگه ئه‌را نه‌وه‌گ نه‌تویه‌نیگ خود خوه‌ی له‌و زندان پیاوسالاریه باریگه ده‌یشت، ک یه‌یش پالنه‌ر یا دافه‌یگه ئه‌را نه‌وه‌گ پیاو له‌ی حالته‌یله بنووریگه ژنه‌وه جویر که‌ره‌سه‌یگ یا وه‌سیله‌یگ ئه‌را ده‌سلات خوه‌ی. ئمجا خه‌ریکه گه‌شه‌ی پیاوه‌یل و ژنه‌یل ئی کوومه‌لگایه‌سه له‌ ناو کیشه‌ی فکری و ده‌روینی خوه‌ی دوینیگه‌وه‌وه جویر لایه‌نه‌یل تر ژبان له‌ییرا تا‌ک روی وه‌روی چه‌نه‌ها وه‌ره‌س بووگه‌وه، ک هه‌ر وه‌ره‌سیگ له‌لیان بووگه سه‌به‌ب دروسبوین کاردانه‌وه‌یگ و به‌عه‌زه جاریگ ئاشکرا بووگ و به‌عه‌زه‌جاریگیش وه‌ چه‌واشه‌وه، وه‌لی نه‌و مامله و ره‌فتاره‌یله هویچ به‌لگه‌یگ نیه‌توان

نه‌خش رووشنهویرهیل له کوومه‌لگا ... بایه‌سه باوه‌تیانه بووگ

نه‌جیبه مه‌مه‌داد

٢- توانای هویر تایبتهت و سه‌روم‌خوی داشتووگ و بیجگه نه‌وهیش هه‌ول شیه‌وکردن چشته‌هیل واقعی به‌یگ.

٣- هه‌میشه هه‌ول نه‌وه به‌یگ واقعی و راسگوو بووگ له خستنه‌روی و ناشکرکردن هه‌ر زانیاری یا مه‌علووماتیگ له‌هه‌ر حزبیگ یا تایفه‌یگ یا به‌رژه‌وه‌ندیگ که‌سی، وه‌ل نه‌وه‌یسا بایه‌سه نامانجی بیه‌شکه‌فتن کوومه‌لگا بووگ نه‌را خاسترین واقع.

٤- هه‌لسوکه‌فتی وه‌ل کیشه‌یلا وه‌شیوه‌یگ باوه‌تیانه بووگ و رویداگیل بویچگ وه‌ گه‌ورا نه‌خه‌یگه روی و بگه‌ردیگه شوون راسیه‌یلا.

٥- قاپی نه‌وه کیشه‌یل راسه‌قینه بکویتیگ ک زه‌مه‌یل نه‌ته‌وه‌گی کولنیگه‌وه، وه‌ل نه‌وه‌یسا ناگادار بووگ له‌وه ک نه‌که‌فیگه شوون چشته‌هیل بی نه‌همیه‌ت.

٦- دید راس و دروسیگ نه‌را تاریخ داشتووگ تا په‌ند له هه‌لکه‌ه‌فته‌یل تاریخی وه‌ربگریگ ک له‌وه قوناغه چاره‌نویس مله‌ته‌گه‌مان وه‌پیا په‌ریگه‌وه.

٧- ده‌سپیشخه‌ر یا موپادر بووگ له‌هوشیارکردنه‌وه‌ی کوومه‌لگا و خه‌م نه‌ته‌وه‌گی له‌ دل خوه‌ی هه‌لبگریگ و جویر نه‌رک گه‌ورایگ بزانیگی.

رووشنهویر وه‌ده‌نگ نه‌ته‌وه‌و زووان مله‌ت دانریه‌یگ و بایه‌سه نه‌خش گرینگ یا موهمیگ داشتووگ له‌ بنیاتنان کوومه‌لگای خوه‌ی و نه‌وه چشته‌هیل ک دوینیگی بایه‌سه وه‌ راسی و ته‌واوی بخه‌یگه‌یانه روی و هووشداری مه‌ترسیه‌یل ده‌یگ و نه‌رک خوه‌ی وه‌ جوانی بره‌سنگ.

نه‌وه‌ک دیار و ناشکراس له‌هه‌لوئیست رووشنهویر له‌وه‌دخته‌یله‌سه ک مه‌سه‌له‌یل تونه‌وه بوون و شیوه‌ی دوشمنکاری له‌بان نه‌ته‌وه دیار ده‌یگ، نه‌مجا له‌وه‌ حاله‌ته‌یله رووشنهویر ته‌نیا وه‌ک ته‌ماشاکه‌ریگه له‌وه‌رانوه‌ر نه‌وه‌گ رویده‌یگ و جویر نه‌وه‌گ نه‌وه چشته رویده‌یگ هویچ مه‌عنايگ نه‌باشتووگ، یه‌پیش وه‌وه مه‌عنا ک ویله له‌ شوون کیشه‌یل که‌سایه‌تی خوه‌ی و مه‌ردمیش وه‌ باوه‌ته‌یل فه‌لسه‌فی خنکنیگ و هویچ فانه‌جزیگ له‌ل نیه‌وینن، له‌لیانیش هه‌س وه‌رگ ره‌شینی یا ته‌شائوم و لالکیانه‌وه پووشیگ و گوناغه‌گی خه‌یگه بان مه‌ردم و خه‌ریک په‌خسه‌وه‌کردن رووشنهویری بی ئومیدییه و له‌هه‌مان وه‌خت وه‌جووریگ تر رویداگه‌گه خه‌یگه‌روی تا ناو خوه‌ی له‌ مه‌یدانه‌گه دیار بووگ. نه‌مجا نه‌وانه که‌سه‌پلیگن نه‌ریگه‌چاره‌یگ دیرن و نه‌پیش راسی له‌لیان کریه‌یگه دی، به‌لکوو مه‌یلیان وه‌ل گشت وایگا جووگ و چه‌واشه‌ی راسیه‌گه که‌ن و بیجگه نه‌وه‌پیش وه‌ل کیشه‌گه‌یا وه‌رده‌وام نیه‌وگ و خاوه‌ن فه‌له‌میگ بی مته‌مانه‌ن.

نیمه له‌یرا مه‌به‌سمان نه‌وه رووشنهویر کاریگه‌ره‌سه، ک هس وه‌ یه‌کرزی مه‌ردم کوومه‌لگا کردگه و نازناوی رووشنهویره، بیگومان یه‌پیش نازناو وه‌رپرسیاریه‌تی یا مه‌سئولیه‌ته نه‌ک ته‌شریقاتی، نه‌مجا ئی جووره رووشنهویره‌یله دژ نه‌وانه‌گ بی ئومیدن و هه‌میشه هان له‌هه‌ول په‌خشکردن راسی و رووشنهویرکردن مله‌ت، یه‌پیش له‌وه‌ختیگ مله‌ت داواکار نه‌وه‌سه قاپی له‌ روی ئی جووره رووشنهویره‌یلیگ واز بگریه‌یگ و ده‌رفه‌ت وه‌پیان بدریه‌یگ ده‌نگ هه‌ق بره‌سنن. نه‌مجا نیمه له‌هه‌مان وه‌خت له‌یوا له‌ رووشنهویره‌یل که‌یم ج نه‌وانه‌گ خوه‌ننه‌وه یا نویسه‌ر یا هونه‌رمه‌ند یا رووژنامه‌نویس بووگ نه‌خش کاریگه‌ر خوه‌ی له‌ ناو کوومه‌لگا زیاتره‌وه بووگ له‌ری ئی خاله‌یله‌وه.

١- هویره‌وه‌کردن و هه‌لوئیسته‌یلی خاس بووگ و له‌هه‌ول په‌خشکردن رووشنهویری گه‌شبینی یا ته‌فانول و به‌ره‌مه‌هاوردن بووگ.

سال دهرسخوه‌نین وه‌ گشت خاسی و گه‌نی کووتایی وه‌پی هات، وه‌ل تا ئیسه سالیگ نه‌ویه ک سیستم په‌روه‌رده له‌ عیراق وه‌ گشت لاینه‌یل په‌روه‌رده‌یی و هووکاره کردن کیشه و گه‌نیه‌یل ساله‌یل گوزه‌شته چاره‌سه‌ر بکاد جوور چاپ کردن کتابه‌یل. وه‌زاره‌ت په‌روه‌رده ده‌س کردیه‌سه دیاری کردن پلانه‌یلیگ نه‌را سال ناینده، له‌وانه‌پیش گرنگی داین وه‌ کتابه‌یل دهرسیه وه‌ جووریگ تا ئیسه ٢٤ کتاو له ١٦٧ کتاو دهرسی نالشته و کریاگه، و ئیسه توهیم نشاره‌ت بکه‌یمنه جوور نه‌وه کتابه‌یله...

و ناموزگاریه‌یل فره‌یگ دیریم ک ئومیده‌واریم کاروه‌ده‌سیل وه‌ شیوه‌ی جیدیگ له‌ کاره‌یل خودیان و ناماده‌کردن کتابه‌یل سال ناینده وه‌ کاریان بوه‌ن:

١- فیه‌شتر کتابه‌یل دهرسی فیه‌شتر له‌ یه‌ک مانگ ده‌وام نیه‌تیه‌ریگ، چوینکه خاس وه‌رگ یا جلد نه‌کریانه و حکوومه‌ت وه‌ختیگ بو‌یل فره‌یگ له‌ بان کتابه‌یل دهرسی خه‌رج که‌یگ بایه‌د گرنگی بده‌یگه قایمی کتابه‌یل چوینکه کتابه‌یل مه‌رده‌سه‌ن

و وه‌شیوه‌ی وه‌رده‌وام له‌ دریزه‌ی یه‌کسال وه‌ کار برین نه‌گ کتابه‌ییلیگ ته‌نیا یه‌کچار خودنریه‌ن و نریه‌نه کتابه‌خانه.

٢- جوور کاغه‌زیگ له‌ چاپ کردن نه‌ی کتابه‌یله وه‌ کار بریه‌یگ وه‌ل به‌رژه‌وه‌ندیه‌یل ناوده‌وله‌تی نیه‌گۆنجیه‌یگ و فیه‌شتر کتابه‌یل وه‌ کاغه‌ز که‌مه‌تر له‌ ٨g چاپ کریه‌یگ ک نه‌وه‌ره قایم نین و زویزوی دریه‌ن.

٣- چاپ کتابه‌یله فره‌ خراوه و رنه‌گ کتابه‌یل ناگۆنجیاگن و دوینیم رنه‌گ وینه و نه‌خشه‌یله تیکه‌له‌وه بوینه و له‌ یه‌که‌وه نیه‌کریه‌ن و که‌س له‌لیان نیه‌فامیگ.

٤- ره‌سه‌یل ناو کتاو ک له‌سه‌ریان شهرخ دریه‌یگ له‌ شوون خودیان نین و کاریگه‌ری خراویگ له‌سه‌ر هووکاره بوین خودکاره‌یل دیریم.

٥- فیه‌شتر کتابه‌یل نه‌را نه‌وه‌گ له‌ خه‌رجی که‌مه‌تره بکه‌ن له‌لایه‌ن نه‌وه که‌سه ک نه‌ی کاره گرتیه‌سه مل کوپی کریه‌ن نه‌گ چاپ وه‌ی خاتره دوینیم ناست کتابه‌یله فره‌ خراوه و جوور کاره‌ساتیگه.

٦- له‌ وه‌خت چاپ کردن کتابه‌یل له

چاپخانه‌یل مه‌حلی گرنگی فره‌یگ نیه‌دریه‌یگه خاسی نه‌ی کتابه‌یله و ته‌نیا خه‌م خاوه‌نه‌یل که‌رت تایبتهت یه‌سه ک نه‌ف یا سوود زیاتریگ بکه‌ن...

وه‌ل بازه‌رگانی کتابه‌یل دهرسی بایه‌د گرنگی زیاتریگ بدریه‌یگه‌پی چونکه دیرن له‌ بوار نایه‌نده‌ی پشت یا حبه‌یل خودیان کار که‌ن و نیمه بایه‌د خویندکاره‌یل ناچاره‌وه بکه‌یم ک له‌ کتابه‌یل دهرسی خودیان ریز بگرن.

٧- دویکا‌ه‌فتن چاپ بریگ له‌ کتابه‌یل دهرسی و نه‌ره‌سینی وه‌ ده‌س خویندکاره‌یل له‌ وه‌رز دهرس خودنیم یه‌کم نه‌وه‌پیش له‌وه‌ختیگ نه‌ی کتابه‌یله له‌ بازاره‌یل مه‌حلی پره وه‌ل فره‌ گرانه وه‌تایبتهت کتاو قوناغه‌یل کووتایی.

بایه‌د پرووسه‌ی نالشته و کردن کتابه‌یل دهرسی و چاپ کردنیان وه‌گوره‌ی پلان هونه‌ری و زه‌مینه‌ی تایبته‌تیگ بوود و له‌بان وه‌خت تایبتهت کریاگ نه‌را چاپ کردن نه‌ی کتابه‌یله ده‌سدیریژ نیه‌کریه‌یگ و پرووسه‌ی دهرس داین تویش کیشه نایگ.

گه‌وه‌خواردن

نه‌را

کتابه‌یل

مه‌دره‌سه

زه‌هیر زوییدی

نه‌خش و ده‌ور ژن عیراقی له گفتوگوو دامه‌زرانن حکومت

جموجویل ژنه‌یل وه‌ل سهره‌تای
سهردهم رینیسانس یا
هه‌نسیانه‌و ده‌س وه‌پی کرد
جوور کاردانه‌وه یا رهد فعل
سروشتی یا ته‌بیعیگ له
بان ئۆپه‌راسیۆن دویره‌وخستن
سیاسی و کوومه‌لایه‌تی ک ژن
ئه‌را ماوه‌ی دویر و دریتیگ وه
ده‌سیه‌و نالیاد نه‌وه‌ر نه‌و هویر
و داب و نه‌ریته‌یل کۆنه‌ په‌رسته
ک بوینه‌ مایه‌ی دوياکه‌فتن
ژن و دویره‌وکه‌فتنی له ژیان
کوومه‌لایه‌تی و ناھمی کردنی
له مافه‌یل سهره‌کی خوه‌ی.

گول سوو

یه‌کیگ له ئه‌رکه‌گان قانوون ناوده‌ولتی
ماف ئاده‌میزاد له‌ی وه‌خته‌ ئه‌وه‌سه‌ ماف
ئه‌وه‌ بدیره‌یده‌ ژن ک به‌شداری ته‌واویگ
داشتوود له ئۆپه‌راسیۆن سیاسی تا ژنه‌یل
بتویه‌نن بره‌سنه‌ ناوه‌نده‌یل ده‌سلات و

دروس کردن بریار و کارکردن ئه‌را ئه‌وه‌ ک
ژن وه‌ پۆست یا مه‌نسه‌یل به‌رزیک بره‌سن
ک بیلیده‌یان بره‌سنه‌ بریگ له نامانجه‌یلان
جوور گوزارش کردن له به‌رژه‌وه‌ندی‌یل و
هه‌وه‌جه‌یل و خواسته‌یل خوه‌یان و بوونه
به‌شیگ له ئۆپه‌راسیۆن دروس کردن بریار ک
گه‌ره‌نتیگه‌ ئه‌را ره‌سین وه‌ بریاره‌بیلگ له
به‌رژه‌وه‌ندی خیزان و منال.
فره له چاودیره‌یل سیاسی ئیمروو
ئه‌وه‌دوینن ک نه‌خش و ده‌ور ژن عیراقی
له ئۆپه‌راسیۆن سیاسی ئیمروو عیراق هیمان

لاواز و زه‌عیفه و نیه‌ره‌سیده ناست ئه‌وه‌گ
ناوی نریاس (عیراق دیموکراتی).
ئامال شه‌عرباف نوینه‌ر په‌رله‌مان وه‌رین
له‌ی باوه‌ته‌وه ئویشی: "ئیمروو نه‌خش
و ده‌ور فره‌ گرینگ ژن ئه‌وه‌سه‌ مقه‌یه‌تی
و پاراستن مال عیراقی و خوه‌یشی هس وه
نیگه‌رانی گه‌ورایگ که‌ید له باوه‌ت له باوه‌ت
واقع سیاسی ئیمروو له ولات".
شه‌عرباف له‌بان ئه‌وه‌ جه‌خت کرد ک دویره‌و
خستن ژن سهرکرده له گفتوگووه‌یل مه‌یدان
دامه‌زرانن حکومت نیه‌وده‌ پالپشت

خاسیگ ئه‌را ئی گفتوگووه‌یله. و زیاتریش
وت: "سیستم کۆتا نه‌ف خاسیگ داشت ئه‌را
ژن وه‌لی له هه‌مان وه‌خت زه‌رهد خوه‌یشی
داشت و دیاره‌ ک هیمان پیاو خوه‌ی زاله و
خاوه‌ن فه‌رمانه و ژن هیمان ئه‌و گیاندار
لاواز یا زه‌عیفه‌سه‌ ک بایه‌سه‌ له گشت

هاوردن له هه‌لوژاردنه‌گان و یانه‌ بایه‌سه
وه گشت فه‌وته‌یگه‌و داوای به‌شداری کردن
بکه‌ن له‌ی گفتوگووه‌یله".
نویسه‌ر و په‌یجووریکه‌ر سیاسی ئه‌حمه‌د
ئه‌بیه‌ز هاله‌ بان ئه‌و باوه‌ره‌ ک چه‌ن لایه‌نیگ
کوومه‌لایه‌تی و سیاسی هه‌س هیمان وه‌ چه‌و

خوه‌یان وه‌خاسی ئه‌نجامدان و سهرکه‌فتن
جوانیگ له‌ی باوه‌ته‌ گه‌هاوردن".
خاتوو نه‌رمین عوسمان وه‌زیر ژینگه
له‌ی باوه‌ته‌وه ئویشید: "مه‌سه‌له‌ی
پشتگووشستن نه‌خش و ده‌ور ژن له لایه‌ن
سیاسه‌تمه‌دارمه‌له‌و ده‌لیل لاوازی یا زوعف

نه‌رمین عوسمان

ئه‌حمه‌د ئه‌بیه‌ز

حاله‌تیگ گووش بیه‌یده فه‌رمانه‌یل پیاگ".
له لای خوه‌یه‌و سه‌وه‌سن به‌راک هه‌لسوو‌راو
یا چالاک له مه‌یدان ژن ئه‌وه‌ ئاشکراکرد
ک: "نه‌خش و ده‌ور ژن سهرکرده له خول
یا ده‌وره‌ی وه‌رین په‌رله‌مان وه‌گووره‌ی
دل نه‌وی و یه‌یشه‌ شکیا مل هه‌لوپسته
سیاسیه‌گه‌ی ئیمرووی و له گفتوگووه‌یل
دامه‌زرانن حکومت پشتگووشخرا".
به‌راک زیاتر وت: "له بان ئه‌وه‌یشه‌ ئیمروو
ئه‌وه‌ دوینمین ک چه‌ن ژنیگ ره‌سینه
په‌رله‌مان حازری و ده‌نگ فره‌یگ گیر

سووکایه‌تیه‌و نوورنه‌ ژن و وت: "ئیمروو،
له ناست ریکخرای و حزبه‌یل نه‌خش
و ده‌ور ژن چوارچیویه‌گ ئه‌رای دانریا وه
ریژه یا نسبه‌ی دیاریکریاییگ و له‌وانه‌یش
ئه‌وه‌گ ئیمروو له ئه‌نجوومه‌ن نوینه‌ره‌یل
په‌یره‌ویی گریاس وه ۲۵٪ وه‌گووره‌ی
سیستم کۆتا، وه‌لی له راسی ژن زیاتر له ۵۰٪
دیری له ناو کوومه‌لگا".
ئه‌بیه‌ز ئه‌وه‌یشه‌ ئاشکراکرد ک: "هه‌رچه‌نی
ک ژن وه‌ بارووه‌زع سه‌ختیگه‌و ره‌ی بوی
وه‌لی چه‌ن ژن چالاکییگ دیاردان ک ئه‌رکه‌یل

گه‌ورایگه‌ له هه‌لوپست یا مه‌وقف پیاوه‌یل
سیاسه‌ت ئیمروو".
خاتوو نه‌رمین عوسمان زیاتر وت: "هیمان
عه‌قلیه‌ت پیاوانه‌ زاله وه‌یان زوورمی
سیاسه‌تمه‌دارمه‌یل و هه‌رچه‌نی ک ژن تویش
پشتگووشستنیش هاتیه‌ وه‌لی ژنه‌یل
فره‌یگ به‌شداری وه‌ فه‌وته‌یگ داشتن له
ئۆپه‌راسیۆن سیاسی و پۆسته‌یل خاسیگ
وه‌رگرتن و سهرکه‌فتن به‌رزیکیش بویه
به‌شیان له فره‌ له‌و مه‌یدانه‌یله‌ ک پیاوه‌یل
له‌تی سهرنه‌که‌فتن".

پهیکهرتاشی

و چه گوشه‌گی حوسین مایخان

گول سوو

وهرم نه‌گرت و ناچار بویم نه‌و کولبجه وه ئیواران ته‌واو بکه‌م. وهر له‌وه سالی ۱۹۷۲ په‌یمانگه‌گی کارگری ته‌واو کردم. پ- سه‌ره‌تای ناشناختی نه‌ول هونه‌را جوین ده‌س کرده‌ پی؟ - باوگم خودا بیامهرزی خووی (ته‌سپیه و کلوانگ) دابشت، نه‌رایه ههمیشه سه‌ردانی مؤزه‌خانه‌ی عراقی کرد، منیش نه‌ول خویا برد، له‌و مؤزه‌خانه‌ی په‌یکه‌ر و کاری نه‌نتیکه، وه تایووت دو شیره‌گی دهر مؤزه‌خانه‌گی سه‌رنج کیشان، پاشان زانم نه‌و دو شیره له‌گه‌وره‌گی‌گی گردی (حرم‌ل) دوینیا‌سه‌وه، ههر له‌ منالیدا په‌یکه‌ره‌یل (عبد‌المحسن السعدون، شا فه‌یصل، جه‌نرال مود) سه‌رنج کیشا بووین، نه‌ی کاره هونه‌ریانه نه‌قل و هووشم بردوین و بوینه مایه‌ی کار کردنیگی فراوان. شاره رهنگینه‌گی‌بشم شاری خانه‌قی و رووخانه‌ی نه‌لوه‌ن بویه هووس حز کردنم له‌ جوانی سروشت، ئیدی ههر له‌ منالیه‌وه ده‌س کرده‌ درس کردنی ممل و گیانله‌وه‌ر وه خه‌رگ. نا نه‌ی کاره‌یله سه‌ره‌تایی ناشنایمیه نه‌ول په‌که‌رتاشیا.

سالی ۱۹۷۲ له‌ په‌یمانگه‌گی هونه‌ره جوانه‌گان - به‌شی په‌یکه‌رتاشی قه‌بوول بویم و وه پله‌ی نایاب (نم‌تیا‌ز) ته‌واوی کردم. وه داخه‌وه له‌وه‌ر نه‌وه‌گ به‌عسی نه‌بویم کولبجی هونه‌ر وهرم نه‌گرت و ناچار بویم نه‌و کولبجه وه ئیواران ته‌واو بکه‌م

”

- ئاره‌زوومه‌ندم په‌یکه‌ر نه‌را نه‌دیبان و شاعیران و هونه‌رمه‌ندانی عراق و وه تایووت کورده‌یله‌گان نه‌نجام بده‌م، چوینکه نه‌ی که‌سانه خزمه‌تی نیشتمان کردنه، ههر له‌ی باوته‌وه په‌یکه‌ری نه‌را زانای ناویانگی عراق (حوسین عه‌لی مه‌حفوظ) تاشیم و ئیستا نه‌ی په‌یکه‌ره باخچه‌ی وهر دهمی (کولبجی زووان) رازنیگه‌وه. پ- چه کردیته نه‌را هونه‌رمه‌نده‌یل دهره‌وه‌ی ههریم؟ - کووشش و ته‌فه‌لای فراوانیگ کرده‌م له‌ په‌ی خر کردنه‌وه‌یان له‌ ژیر یه‌و چه‌تر ههر چوینه پی‌وه‌ندی نه‌ول سه‌ندیکی هونه‌رمه‌ندانی کوردستان، وه‌ی زویه لقی له‌ سه‌ندیکا له‌ به‌غدا که‌یمنه‌وه بتویه‌نیم وه‌ی شیوه پیه‌له‌یک له‌ ناوینیان دامه‌زیریم. ههر له‌ی باوته‌وه تویه‌نیم بری پویل نه‌را چل هونه‌رمه‌ندی کورد له‌ لایه‌ن خیرخواریگه‌وه دابین بکه‌م و به‌لگه‌نامه‌ی ری‌ز و پی‌زانین (تقدیری) له‌ لایه‌ن ری‌کخراوه

دیموکراتیکان نه‌را چه‌ند هونه‌رمه‌ندیگی کورد له‌ به‌غدا و په‌نا وه خودا به‌رده‌وام له‌ پیشتوانی هونه‌رمه‌ندانی کورد له‌ دهره‌وی ههریم.

پ- کاکه حوسین ئاخر پرسپارمان ئایا هونه‌ری په‌یکه‌رتاشی کوردی رهنگ و مووری خوی دیری؟

- به‌ل جوانی سروشت و که‌ژ و کویه و رووخانه و دار و درخت و دیمه‌نه جوانه‌یل کوردستان کار خوی له‌ دل و دهروینی هونه‌رمه‌ندانی کورد کردگه و له‌ کاره هونه‌ریه‌یله‌یانه‌وه دیاره وه تایووت نه‌و په‌یکه‌ره جوانه‌یله که‌ مه‌یدانه‌یل شاره‌یل کوردستان رازانه‌سه‌وه. په‌یکه‌رتاشیه‌یل کورد دهر فراوانی دابشته له‌ ناشنایی کردنمان نه‌ول ناوداره‌یل ملله‌ته‌گه‌مان، له‌ی سالانی دواییه په‌یکه‌ر فراوانیگ نه‌را ناوداره‌یلمان تاشین و شاره‌یل کورد رازانه‌سه‌وه وه نیازم پی‌شه‌نگایگ خوم ساز بکه‌م دهریاره‌ی په‌یکه‌رتاشین وه مادده‌ی برنجه (برونز) و بیجگه له‌ به‌غدا شاره‌یل کوردستان وه‌و پی‌شه‌نگا بگه‌ردنم.

پ- کاک حوسین ئاخر قسه‌ت چه‌س؟

- له‌ ری گو‌فاره جوان و رهنگینه‌گه‌تان داوای پشتوانی ماددی و مه‌عنه‌وی هونه‌رمه‌ندانی کورد له‌ دهره‌وه‌ی کوردستان که‌م تا نه‌ی چینه بتویه‌نیگ هونه‌ره‌گیان وهره‌نوا بووه‌ن و به‌رده‌وام بوون له‌ وه به‌ره‌م هاوردن و زیاتر خزمه‌ت بکه‌ن و جوپلانه‌وه‌ی هونه‌ری له‌ ناست خزمه‌ت کردنی ملله‌ت و نیشتمان بووگ.

پ- نه‌و پی‌شه‌نگانه‌ی په‌شداری تیا کردیته؟ - له‌ سالی ۱۹۷۸ له‌ چه‌ند پی‌شه‌نگایه‌گ چ له‌ ناوه‌وی ولات و چ له‌ دهره‌وه به‌شداری کرده‌م و هیمانیش به‌ره‌م به‌رده‌وامه. ئی‌سایش رازگری سه‌ندیکی هونه‌رمه‌ندانی عراقم. دو پی‌شه‌نگای تایووت وه خوم سالانی ۱۹۸۵، ۱۹۸۷ ساز کردم. شاره‌زایی فراوانی له‌ قالب رشانی برنجه (برونز) دیرم، ههر له‌و باوته‌وه‌ه کتاوی نویسامه و وه نیازم وه‌ی زویه بره‌سنه‌ی چاپ، نه‌را نه‌وه‌ی په‌یکه‌رتاشان و خویندکاران سووده‌لی وهر بگرن.

پ- کیین نه‌و هونه‌رمه‌ندانه که‌ کاریگه‌رن له‌سه‌ر هونه‌ره‌گه‌ت؟ - له‌ سه‌ره‌تای ژیانی هونه‌ریم ماموستایلم (میران سعدی، صادق ربیع) دهره‌وه‌ورایگ له‌ رینماییم دابشتن، ههر چوینه نه‌ول هونه‌رمه‌ندی پایه‌به‌رز خودا بیامهرزی خالد ره‌حالا کار کرده‌م و فره سووده‌لی وهر گرتم.

پ- نه‌و کاره هونه‌ریه‌یله‌ت که‌ فره شانازی وپی‌ه‌وه که‌یت؟ - به‌ره‌میگ فراوان دیرم و شانازی پیانه‌وه که‌م، له‌وه‌ر نه‌وه‌گ نه‌ی به‌ره‌مه‌یله می‌زووی هونه‌ریمه، له‌و کاره‌یله‌ک فره وه پیانه‌وه شانازی که‌م، ده‌س هاوردمه به‌ره‌مه مه‌زنه‌گی‌جواد سلیم (الحریه) له‌ گو‌ره‌پانی (باب الشرقی) و خاسیه‌و کردم، له‌ ناخ دله‌وه نه‌و کاره نه‌نجام دام چوینکه نه‌ی په‌یکه‌ره په‌یکه‌ری (الحریه) نیشانه‌ی هونه‌ی سه‌رده‌می عراقیه و له‌ کاره داستانیه‌یل هونه‌ریه. پ- ئاواته خواریت چ کاریگ نه‌نجام به‌یت؟

(ده‌ست نه‌ریزی ئوسای پر پی‌شه - وه یه‌و ده‌س شه‌ودیز کردیته ری‌زه) نه‌گه‌ر فه‌ره‌ای کووکه‌ن دلداری پال نا وه پی‌ه‌وه کویه‌ی بیستون بتاشیگ، حوسین مایخان خوشه‌ویستی ملله‌ت و نیشتمانی کورد پال ناگه‌سه پی‌وه بووگه خاوه‌ن داهینان له‌ دنیای هونه‌ری په‌یکه‌رتاشی، حوسین مایخان ئاساره‌ی گریگه له‌ دنیای هونه‌ر، وه تایووت هونه‌ری په‌یکه‌رتاشی. شوون ده‌سی دیاره و کاره هونه‌ریه‌یله‌ی گه‌واهینامه‌ی هونه‌ریه. له‌ناو مه‌رده‌می هونه‌رمه‌ندان جوور بی‌داخ دیاره. له‌ی ماوه‌ی دواییه وه رازگری نه‌نجومه‌نی سه‌ندیکی هونه‌رمه‌ندانی عراقی نه‌لو‌زیریا. گو‌فاری گول سوو سه‌ردانی سه‌ندیکی هونه‌رمه‌ندان کرد و نه‌ی دیمانه نه‌ولیا ساز کرد و چه‌ن پرسپاریگ ئاراسه‌ی کردیم و وه روی خو‌ش و زرده‌خه‌نه‌ی سه‌ر لیوی وه خیره‌اتنمان کرد و وه دلگی فراوان جووای پرسپاریه‌یلمان داوه:

پ- کاکه حوسین سه‌ره‌تا کورته‌یه‌گ دهریاره‌ی ژیاننامه‌ی خوت نه‌رامان باس بکه‌؟

- به‌لی سه‌ره‌تا دلخوشم وه دیدنه‌یتان و گو‌فاره رهنگینه‌گه‌تان گول سوو ها له‌ ناو دلم. نه‌رز که‌مه خزمه‌تان سالی ۱۹۴۷ له‌ شاری خانه‌قی - کولانی چه‌میدیه روی کردم نه‌ی دنپای رووشنه، ههر له‌و شاره خونه‌ینی سه‌ره‌تایی ته‌واو کردم، نه‌مجا مالان بار کرده شاری به‌غدا، لیره خونه‌ینی ناوه‌ندی و دویناوه‌ندی ته‌واو کردم، سالی ۱۹۷۷ له‌ په‌یمانگه‌گی هونه‌ره جوانه‌گان - به‌شی په‌یکه‌رتاشی قه‌بوول بویم و وه پله‌ی نایاب (نم‌تیا‌ز) ته‌واوی کردم. وه داخه‌وه له‌وه‌ر نه‌وه‌گ به‌عسی نه‌بویم کولبجی هونه‌ر

خوڼه‌وارپه‌ل نه‌زیر!!

ناده‌میزاد له په‌یوه‌ندی ناوڼی خوڼی و هاوره‌گه‌زه‌یلی جبار له‌یوا هه‌س خه‌یال نه‌وه به‌یده‌ی ک لایه‌ن وهرانوهرې کابرای فره سه‌ختیگه و شکنن قه‌لایل دلی کاریگ سه‌ختزه و زه‌مه‌ته ولیه‌و بسازیه‌ید، وه‌لی له‌راسی نی هه‌مگه دیوار و ریگره‌یله ک ناده‌میزاده‌یل له ناویه‌ین خوڼیان دروسی که‌ن زوورمیان دمسکردن و له‌وه ناسانتره‌کن ک خه‌یالی که‌ن نه‌گهر که‌می له‌لی فکره‌و بکه‌ن و سه‌بر و نارامی و جووریگ له‌تامل

ماجد سویره‌میری

نه‌گهر بتواید
له کوول
شیریشه‌و
بوود
ناسانه!!

مه‌لا بوومه قوربان‌د کار و جادوویگ نه‌رام بکه شویه‌گه‌م وه جووریگ دووسم بتوای ک جوانترین ژنه‌یل دونیا له‌وه‌ر چه‌وی بکه‌فن و ته‌نیا هه‌ر خوهم بوینی ... چوینکه نه‌و زانا دانا بوی و له ممه‌ر ژنه‌گه ره‌سیه‌و وته‌پی: تو داوای کار گه‌ورایگ که‌ید، نایا توانای خه‌رج نی کاره دیرید؟ ژنه‌یش وت: به‌لی. زاناگه‌یش وت: نی کار تنه، وه‌بی نه‌وه‌گ تالیگ موی له گه‌ردن شیریک نه‌رام بارید، ته‌مام نیه‌ود! ژنه‌گه‌یش سه‌ری سورمه‌ن وت: ناخر مه‌لا من چوین تویه‌نم نی کاره بکه‌م، خوده زانید شیر چ گیاندار

داشتوون و له‌بان گشتییشه‌و نه‌گهر خوڼیان بتوان نه‌و کاره نانجام بیه‌ن .. له‌ی باوه‌ته په‌ندیگ کوردی خوهمانی هه‌س له‌و وه‌خته نویشیه‌ید ک کار سه‌خت تیه‌یده پیش و توان نه‌را لایه‌ن وهرانوهر ناسانیه‌و بکه‌ن و نویشن : خوو وه‌کوول شیره‌و نیه!! به‌لی نه‌زیزه‌یل له‌یرا ناو شیر هاوردیم‌ن و یه‌یشه نه‌و وه‌سه‌ره‌اته خه‌یده هویرمان ک نیچاره توایم نه‌رادان باسی بکه‌یم ک نویشد:

له یه‌کیگ له ناواییه‌یل دویر، ژنیگ هات نه‌را شار و هه‌وال گه‌ورترین زانا پرسى و رایه‌لخه‌یره‌یل مال زانای ناوداریگ نیشانی دان، و ژنه‌یش دا له درانه‌ی مال نی زانا و له خه‌یال خوڼیا جادووگه‌ر گه‌ورایگه و وته‌پی:

درنده‌یگه و شایه‌ت بخویده‌م، نایا چاره‌یگ له‌یه ناسانتر و نه‌میتز نیه؟! زاناگه‌یش وت : تو مادام نه‌وه‌نه دووس شویه‌گه‌د دیری بی گومان تویه‌نید خاس له‌لی هویره‌و بکه‌ید تا ریگه‌یگ بوینیده‌وه و بره‌سیده نه‌وه‌گ توایده‌ی..

ژنه‌گه‌یش که‌فته گیزاوه‌ی نه‌وه‌گ چوین موی گه‌ردن شیر گیر باری، و چوی داوای نه‌سیحه‌ت و رای نه‌وانه‌گ متمانه‌ وه بیان دیری پرسى و نه‌وانیش وتنه‌ پی: خوده زانید شیر تا ورسگی نه‌ود په‌لامار که‌س نیه‌ید و تو بایه‌سه هه‌میشه‌ زگ شیریک تیر بکه‌ید تا بتویه‌نید تالیگ موی له گه‌ردنی بکه‌نید و بووه‌ید. نه‌ویش وه‌قه‌سه‌یان کرد و سه‌رخوه‌ی هه‌لگرد وهره‌و جه‌نگلستانیک نزیک و تا ماوه‌ی دویر و دریزیک دمسکرده وه‌شانن گنه‌یل گه‌ورای گوشت نه‌را نه‌ره‌شیر، تا شاره‌زایی و دلناییی خاسیگ وهل نی شیره‌وه په‌یا کرد و ره‌سیه نه‌و راده‌ ک له‌شان نی شیره‌وه نه‌لاژنی و دلنایی کرد ک فره دووسی دپری ... ژنه‌یش رووژی له رووژان وه گشت دلسووزیکه‌وه ده‌س هاورده بان مل و گه‌ردن نه‌ره‌شیر ک وه‌ی کاره خوڼی هاتیاد و دی کار سه‌ختیگ نه‌وی نه‌رای ک تال موییگ له گه‌ردنی بکه‌نی... ژنه‌ تا نی تال مویه‌ که‌فته چنگی په‌کراس وه ده‌و هات نه‌را لای زاناگه‌ ک له خوڼیه‌و جادووگه‌ره و وه نه‌وپه‌ر خوڼشیه‌و داره‌ی ده‌سیه‌وه و چویه نه‌و خه‌یاله ک وه‌ی زوی بووده‌ تاکه په‌رییگ ک تا دنیا دنیا‌س نیشیده بان ته‌خت شاهانه‌ی دل شوپه‌گه‌ی... کابرای زانای دانا تا نی تاله موی گه‌ردنه شیره‌ دی، له‌لی پرسى: چه‌کردید تا وه‌ی جووره بتویه‌نید نی مویه‌ گیر بارید؟ ژنه‌گه‌یش ده‌س کرده باس کردن پلانه‌گه‌ی نه‌را نه‌وه‌گ بچووده ناو دل و دهروین شیر و متمانه‌ی گیر باری ک زانست وه ریگه‌ی زگیه‌و تویه‌نید نی کاره نه‌نجام بیه‌ید... و وهرده‌وام بوود و سه‌بر و نارامی داشتوود تا ره‌سیده وه‌خت چنین سه‌مه‌ر نی شه‌که‌تی و سه‌بره ... له‌یرا زاناگه‌ وته‌ پی : نه‌ی به‌نه‌ی خودا... خوو شویه‌گه‌د له‌ی شیره‌ درنده تر نیه، نه‌وه‌گ وهل شیره‌گه‌ کردید وهل نه‌ویشه‌و بکه‌ و بزبان دهروازى دلی ها‌کاملا و ورسیتی بشکن تا بووده نه‌سیرد...

ره‌نگ و ریشه‌ی وه‌هاری ناشت نه‌ر نومی‌ وه سه‌ر بردم وه‌ه‌ارم چگ ده‌ ناکامه‌و، منیشه‌ جویر گول مردم نه‌گهر دانه‌م نه‌گهر گرتن، نسیوم جز په‌ژاره نه‌وی قومار شانسم نیچووره‌وی، خوسه برده‌م؛ خوسه بردم کلیل ناسمانیشه نه‌گهر دانه‌م ک وه‌م ناوینه‌ی وه‌ گیان خوه‌ت، چمانی نوور بوی هه‌رچگ دونا کردم نه‌چوو هالی‌م، زانی به‌عد تو چه‌رخیشه نه‌لگه‌ردی ده‌ نی دنیا تو بویت نه‌ی دلخوه‌شی، شانسی ک هاوردم گول باخ خودا! کووچت نه‌ ته‌نیا جه‌رگ و دل تاوان نه‌را قرن قیامه‌ت هه‌م، ده‌ ناگر سه‌ر دراوردم چگیت و خالی‌م کردی، منی هه‌م وهرد خوه‌ت بردی ک جامه‌ک هه‌م نیه‌ناسیگه‌م، حویابی بویم و دامردم

وه‌ه‌ارم چگ

نعمه‌ت الله داودی‌ان

www.shafaq.com

RADIO SHAFaq

BAGHDAD 102 FM